

SCIENCE
JOURNAL

MODERN

ENGINEERING AND
INNOVATIVE
TECHNOLOGIES

'2019

ISSUE №10

Part №2

International periodic scientific journal

—*ONLINE*

www.moderntechno.de

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 84.35)

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Issue №10
Part 2
December 2019

Published by:
Sergeieva&Co
Karlsruhe, Germany

Editor: candidate of technical sciences Kuprienko Sergey

Editorial board: More than 160 doctors of science. Full list on pages 4

UDC 08

LBC 94

DOI: 10.30890/2567-5273.2019-10-02

Published by:

Sergeieva&Co

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

e-mail: editor@modern techno.de

site: www.moderntechno.de

The publisher is not responsible for the validity of the information or for any outcomes resulting from reliance thereon.

Copyright
© Authors, 2019

About the journal

The International Scientific Periodical Journal "Modern Technology and Innovative Technologies" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English. The journal is registered in INDEXCOPERNICUS.

Sections of the Journal:

Library of Congress Classification Outline	Sections
Subclass TJ / TJI-1570	Mechanical engineering and machinery
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering.
Subclass TA / TA165	Engineering instruments, meters, etc. Industrial instrumentation
Subclass TK / TK5101-6720	Telecommunication
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering. Electronics. Nuclear engineering
Subclass TN / TN1-997	Mining engineering. Metallurgy
Subclass TS / TS1950-1982, TS2120-2159	Animal products., Cereals and grain. Milling industry
Subclass TS / TS1300-1865	Textile industries
Subclass TK / TK7800-8360	Electronics
Subclass T / T55.4-60.8	Industrial engineering. Management engineering
Subclass T / T351-385	Mechanical drawing. Engineering graphics
Subclass TA / TA1001-1280, Subclass TL / TL1-484, Subclass TE / TE1-450, Subclass TF / TF1-1620	Transportation engineering, Motor vehicles. Cycles, Highway engineering. Roads and pavements, Railroad engineering and operation
Subclass TH / TH1-9745	Building construction
Subclass T / T55-55.3	Industrial safety. Industrial accident prevention
Additional sections	<i>Innovative economics and management, Innovations in pedagogy, Innovative approaches in jurisprudence, Innovative philosophical views</i>

Requirements for articles

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

Editorial board

- Bukharina Irina Leonidovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Grebneva Nadezhda Nikolayevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Gritsenko Svetlana Anatol'yevna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Russia
 Kalenik Tat'yana Kuz'minichna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Knyazeva Olga Aleksandrovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Russia
 Kukhar Yelena Vladimirovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Kazakhstan
 Moiseyeva Lyudmila Guchayevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Nefed'yeva Yelena Eduardovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Russia
 Sentyabrev Nikolay Nikolayevich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Starodubtsev Vladimir Mikhaylovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Ukraine
 Testov Boris Viktorovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Tungushbayeva Zina Baybagusovna, Doctor of Biological Sciences, Kazakhstan
 Fateyeva Nadezhda Mikhaylovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Akhmediyev Gabdulakhat Malikovich, Doctor of Veterinary Science, Professor, Russia
 Shevchenko Larisa Vasil'yevna, Doctor of Veterinary Science, Professor, Ukraine
 Animitsa Yevgeniy Georgiyevich, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Russia
 Sukhova Mariya Gennad'yevna, Doctor of Geographical Sciences, assistant professor, Russia
 Irzhi Khakhula, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Czech Republic
 Fedorishin Dmitro Dmitrovich, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Ukraine
 Kokebayeva Gul'zhaukhar Kakenovna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakhstan
 Otepova Gul'fira Yelubayevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakhstan
 Trigub Petr Nikitovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ukraine
 Elezovich M Dalibor, Doctor of Historical Sciences, assistant professor, Serbia
 Vizir Vadim Anatol'yevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Ukraine
 Fedyanina Lyudmila Nikolayevna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Russia
 Orlov Nikolay Mikhaylovich, Doctor of Science in Public Administration, assistant professor, Ukraine
 Velichko Stepan Petrovich, doctor of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Gavrilenko Nataliya Nikolayevna, doctor of pedagogical sciences, assistant professor, Russia
 Gilev Gennadiy Andreyevich, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Dorofeyev Andrey Viktorovich, doctor of pedagogical sciences, assistant professor, Russia
 Karpova Nataliya Konstantinovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Mishenina Tat'yana Mikhaylovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Nikolayeva Alla Dmitriyevna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Rastrygina Alla Nikolayevna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Sidorovich Marina Mikhaylovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Smirnov Yevgeniy Ivanovich, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Fatykhova Alevtina Leont'yevna, doctor of pedagogical sciences, assistant professor, Russia
 Fedotova Galina Aleksandrovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Khodakova Nina Pavlovna, doctor of pedagogical sciences, assistant professor, Russia
 Chigirinskaya Natal'ya Vyacheslavovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Churekova Tat'yana Mikhaylovna, doctor of pedagogical sciences, Professor, Russia
 Latygina Natal'ya Anatol'yevna, Doctor of Political Sciences, Professor, Ukraine
 Sirota Naum Mikhaylovich, Doctor of Political Sciences, Professor, Russia
 Khebrina Svetlana Vladimirovna, Doctor of Psychology, Professor, Russia
 Vozhegova Raisa Anatol'yevna, doctor of agricultural sciences, Professor, Ukraine
 Denisov Sergey Aleksandrovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Russia
 Zhovtonog Olga Igorevna, doctor of agricultural sciences, Ukraine
 Kostenko Vasilii Ivanovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Ukraine
 Kotlyarov Vladimir Vladislavovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Russia
 Morozov Aleksey Vladimirovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Ukraine
 Patyka Nikolay Vladimirovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Ukraine
 Rebezov Maksim Borisovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Russia
 Tarariko Yuriy Aleksandrovich, doctor of agricultural sciences, Professor, Ukraine
 Mal'tseva Anna Vasil'yevna, Doctor of Sociology, assistant professor, Russia
 Stegny Vasilii Nikolayevich, Doctor of Sociology, Professor, Russia
 Tarasenko Larisa Viktorovna, Doctor of Sociology, Professor, Russia
 Averchenkov Vladimir Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Antonov Valeriy Nikolayevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Bykov Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Goncharuk Sergey Mironovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Zakharov Oleg Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Kalayda Vladimir Timofeyevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Kapitanov Vasilii Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Kirillova Yelena Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ukraine
 Kovalenko Petr Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Kopey Bogdan Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Kosenko Nadezhda Fedorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Russia
 Kruglov Valeriy Mikhaylovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Kuderin Marat Krykbayevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazakhstan
 Lebedev Anatoliy Timofeyevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Lomoto Denis Viktorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Makarova Irina Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Morozova Tat'yana Yur'yevna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Pavlenko Anatoliy Mikhaylovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Parunakyan Vaagn Emil'yevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Pachurin German Vasil'yevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Pershin Vladimir Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Piganov Mikhail Nikolayevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Polyakov Andrey Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Popov Viktor Sergeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Rokochinskiy Anatoliy Nikolayevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Romashchenko Mikhail Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Sementsov Georgiy Nikiforovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Sukhenko Yuriy Grigor'yevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Ustenko Sergey Anatol'yevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ukraine
 Khabibullin Rifat Gabulkhakovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Chervoniy Ivan Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Shayko-Shaykovskiy Aleksandr Gennad'yevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Shibaev Aleksandr Grigor'yevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Shcherban' Igor' Vasil'yevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Russia
 Bushuyeva Inna Vladimirovna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Volokh Dmitriy Stepanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Georgiyevskiy Gennadiy Viktorovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Senior Researcher, Ukraine
 Gudzenko Aleksandr Pavlovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Tikhonov Aleksandr Ivanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Shapovalov Valeriy Vladimirovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Shapovalova Viktoriya Alekseyevna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Ukraine
 Blatov Igor' Anatol'yevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Russia
 Kondratov Dmitriy Vyacheslavovich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, assistant professor, Russia
 Lya'l'kina Galina Borisovna, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Russia
 Malakhov A V, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine
 Vorozhitova Aleksandra Anatol'yevna, doctor of philology, Professor, Russia
 Lytkina Larisa Vladimirovna, doctor of philology, assistant professor, Russia
 Popova Taisiya Georgiyevna, doctor of philology, Professor, Russia
 Kovalenko Yelena Mikhaylovna, doctor of philosophical science, Professor, Russia
 Lipich Tamara Ivanovna, doctor of philosophical science, assistant professor, Russia
 Maydanyuk Irina Zinoviyevna, doctor of philosophical science, assistant professor, Ukraine
 Svetlov Viktor Aleksandrovich, doctor of philosophical science, Professor, Russia
 Stovpets A V, doctor of philosophical science, assistant professor, Ukraine
 Antraptseva Nadezhda Mikhaylovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Ukraine
 Bazheva Rima Chamalovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Russia
 Grizodub Aleksandr Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Ukraine
 Yermagambet Bolat Toleukhanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Kazakhstan
 Maksin Viktor Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Ukraine
 Angelova Polya Georgiyevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Bulgaria
 Bezdenezhnykh Tat'yana Ivanovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia
 Burda Aleksey Grigor'yevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia
 Granovskaya Lyudmila Nikolayevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine
 Dorokhina Yelena Yur'yevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Klimova Natal'ya Vladimirovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia
 Kochinev Yuriy Yur'yevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Kurmayev Petr Yur'yevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine
 Lapkina Inna Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine
 Mel'nik Alona Alekseyevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Ukraine
 Milyayeva Larisa Grigor'yevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia
 Pakhomova Yelena Anatol'yevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Reznikov Andrey Valentinovich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Save'l'yeva Nelli Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Russia
 Sokolova Nadezhda Gennad'yevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Strel'tsova Yelena Dmitriyevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Russia
 Batyrgareyeva Vladislava Stanislavovna, doctor of law, Ukraine
 Get'man Anatoliy Pavlovich, doctor of law, Professor, Ukraine
 Kafarskiy Vladimir Ivanovich, doctor of law, Professor, Ukraine
 Kirichenko Aleksandr Anatol'yevich, doctor of law, Professor, Ukraine
 Stepenko Valeriy Yefremovich, doctor of law, assistant professor, Russia
 Tonkov Yevgeniy Yevgen'yevich, doctor of law, Professor, Russia
 Shepit'ko Valeriy Yur'yevich, doctor of law, Professor, Ukraine
 Shishka Roman Bogdanovich, doctor of law, Professor, Ukraine
 Yarovenko Vasilii Vasil'yevich, doctor of law, Professor, Russia
 Kantarovich YU L, Ph D in History of Arts, Ukraine
 Volgireva Galina Pavlovna, Candidate of Historical Sciences, assistant professor, Russia
 Tokareva Natal'ya Gennad'yevna, Candidate of Medical Sciences, assistant professor, Russia
 Demidova V G, Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, Ukraine
 Mogilevskaya I M, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Ukraine
 Lebedeva Larisa Aleksandrovna, Candidate of Psychological Sciences, assistant professor, Russia
 Yatsenko Olexandr Volodymyrovych, Candidate of Technical Sciences, Professor, Ukraine
 Shapovalov Valentin Valer'yevich, Candidate of Pharmaceutical Sciences, assistant professor, Ukraine
 Stovpets V G, Candidate of Philology, assistant professor, Ukraine
 Ruslan Zubkov, Doctor of Economics, Associate Professor, Ukraine
 Tolbatov Andrey Vladimirovich, candidate of technical sciences, associate professor, Ukraine
 Sharagov Vasily Andreevich, Doctor of Chemistry, Associate Professor, Moldova

УДК 330:004

**ISSUES OF INFORMATION TECHNOLOGIES' IMPLEMENTATION IN THE MANAGEMENT OF A MODERN ENTERPRISE
ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ****Misyura D.E. / Місюра Д.Е.***Master's Degree / магістрант**National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI»,**Kharkiv, Chkalova 17, 61070**Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,**Харків, вул. Чкалова 17, 61070*

Abstract. *The work is devoted to the analysis of existing problems of information technologies' introduction in the management of a modern enterprise. There have been defined the opportunities for application of internal integration of subjects and objects of internal (external) audit, and external integrations of internal and external audit as sub-systems in one unified information system; also there have been grounded the issues of audit efficiency as a process in relations to improper use of information technologies. According to the results of the research, in order to solve the problems of introduction of information technologies in the management of modern enterprises, it is suggested to follow a clearly established sequence of steps.*

Keywords: *management, information technologies, enterprise, internal audit, external audit.*

Вступ.

Сучасне суспільство характеризується проникненням інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності. Значного поширення здобули комп'ютерні системи в господарській діяльності, а саме її обліково-аналітичному забезпеченні. У сучасних умовах більшість підприємств здійснюють облікову діяльність в умовах автоматизованої обробки даних, тому на практиці система бухгалтерського обліку за мовчазної згоди сторін сприймається як автоматизована.

Одним із важливих шляхів удосконалення організації та методики обліку та контролю є використання у процесі аудиторської перевірки інформаційних технологій та моделювання аудиторського процесу. Зазначені процедури є важливими як для зовнішнього, так і для внутрішнього контролю. Саме тому виникає необхідність розроблення науково обґрунтованих рекомендацій по розробці підходу щодо вирішення проблем запровадження ІТ в управлінні сучасним підприємством.

Основний текст.

Удосконалення управління, посилення орієнтації для досягнення високих кінцевих результатів належить внутрішньому контролю, зокрема внутрішньому аудиту – основній інформаційній базі управління, зняряддю контролю за станом об'єктів управління, способу об'єктивної оцінки результатів господарювання. Проведені дослідження свідчать, що досить часто у процесі внутрішнього аудиту виникають проблеми, які вимагають відповідних спеціальних знань, і в таких випадках не можливо провести кваліфіковану перевірку або дати оцінку певних обставин і сторін фінансово-господарської діяльності. Через такі чинники серйозні проблеми та суттєві помилки можуть

залишитись нерозкритими й невиявленими. Тому внутрішнім аудиторам у разі необхідності варто пропонувати керівництву залучити до аудиторської перевірки зовнішній аудит, який є методом здійснення позавідомчого контролю, та не замінює й не підмінює державний контроль за господарською та фінансовою діяльністю економічних суб'єктів, сприяє створенню високоєфективної системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, перешкоджає виникненню порушень і підтверджує вірогідність звітів відокремлених структурних підрозділів.

Отже, на нашу думку ІТ, як інтегруючий фактор, зможе забезпечити внутрішню інтеграцію суб'єктів і об'єктів внутрішнього (зовнішнього) аудиту, та зовнішню інтеграцію внутрішнього і зовнішнього аудиту як підсистем, в єдину інформаційну систему. Внутрішня інтеграція забезпечує тісну інтеграцію системи внутрішнього (зовнішнього) аудиту та системи персоналу між собою. Зовнішня інтеграція забезпечує тісну інтеграцію робочих процесів внутрішнього і зовнішнього аудиту. На основі застосування ІТ, робота цих двох підсистем може бути паралельною і тісно інтегрованою.

Белокоз О. І. [1], в контексті дослідження ІТ аудиту, вважає, що підвищення ефективності аудиторської роботи можливе за рахунок використання комп'ютерних технологій. Проте враховуючи тенденції розвитку застосування ІТ при проведенні аудиту виникають деякі проблеми:

- специфіка аудиторської діяльності (щодо неможливості повністю формалізувати процес аудиту, щодо формування професійного висновку);
- застосування підприємством, на якому проводиться аудит, різноманітного програмного забезпечення та із використанням численних своїх внутрішніх аналітичних реєстрів накопичення інформації;
- аудитори змушені виїжджати на підприємства для проведення аудиту;
- різноманітна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм.

На проблеми ефективності аудиту, як процесу, у зв'язку із неналежним застосуванням ІТ, вказує Янчев, А. В. [2]. Це пояснюється, на його думку, складністю і трудомісткістю контрольних процедур, а також тим, що на багатьох підприємствах система внутрішнього контролю слабо організована або зовсім відсутня.

Використовуючи сучасні технології, підприємства отримують можливості узгодити обсяг виробництва з попитом у режимі реального часу, виявляють нові канали продажів і розміщення, оптимізувати організаційну структуру, визначати структуру виробництва згідно з законами, покращити якість обслуговування і цим підвищити ефективність своєї діяльності [3, с. 130].

Підприємство як соціально-економічна система значною мірою залежить від інформаційних технологій, які забезпечують пропорційність її функціонування. Важливим інструментом визначення стану пропорційності соціально-економічної системи є діагностика, яка дозволяє встановити можливі резерви чи напрямки наближення порушеної пропорції до оптимального рівня [4].

Проте, невизначеність і ризики внутрішнього й зовнішнього середовища породжують виникнення кризових явищ в системі функціонування та розвитку

підприємств, що вимагає здійснення імітаційного моделювання пропорційності їх розвитку [5, с. 192-220], а також додаткового дослідження тенденцій та наявного стану ринку ІТ в Україні.

Запровадження ІТ в управлінні підприємством забезпечує прискорення обробки інформації, скорочення управлінського персоналу, забезпечення якісною інформацією керівництва, дозволяє своєчасно та якісно здійснювати діагностику господарської діяльності, підвищує швидкість прийняття управлінських рішень [3, с. 129].

Нині на ринку представлено безліч систем управління підприємством. Україна посідає четверте місце у світі за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів (після США, Індії, Росії), входить до ТОП 30 локацій для передачі замовлень на розробку ПЗ. Дана сфера активно підтримується урядом України [6].

Серед перешкод на шляху впровадження ІТ в управлінні сучасними підприємствами прийнято виділяти:

- ускладнення вивчення швидкозмінних інформаційних потоків як результат поглиблення експортної орієнтованості значної частки підприємств, погіршення процесів реалізації ринкових відносин внаслідок російської агресії та подальшого перерозподілу власності серед “нової” та “старої” олігархії;

- складність розробки та впровадження інформаційних і програмних систем для автоматизації управління компаніями через відтік ІТ-персоналу, нестачу фінансових ресурсів;

- відсутність у значній кількості керівників розуміння доцільності використання ІТ для удосконалення управлінської роботи;

- доцільність безперервного застосування Internet-технологій в організації і забезпеченні мобільного управління.

З метою вирішення проблем запровадження інформаційних технологій в управління сучасними підприємствами рекомендується дотримуватись чітко встановленої послідовності кроків (рис. 1).

Вирішення проблем запровадження інформаційних технологій в управління сучасними підприємствами повинне супроводжуватись підвищенням рівня кваліфікації управлінського персоналу, змінами організаційного характеру (організаційна перебудова), постановкою стратегічних цілей та завдань розвитку підприємства, розробкою заходів системного характеру, де центральне місце буде належити застосуванню сучасних ІТ і систем.

Висновки і пропозиції.

Причиною неефективного господарювання на багатьох підприємствах України нині виступає недостатнє використання інформаційних технологій та систем. Виконана у дослідженні порівняльна характеристика ІТ та систем, які застосовуються на підприємствах, доводить що їх використання забезпечує оптимізацію бізнес-процесів, поліпшення зв'язків з клієнтами, оптимізацію матеріалопотоків, підвищення якості. Незважаючи на активну підтримку даного сектору з боку держави, до кінця не вирішеними є проблеми вивчення та прискорення інформаційних потоків, розробки та впровадження інформаційних

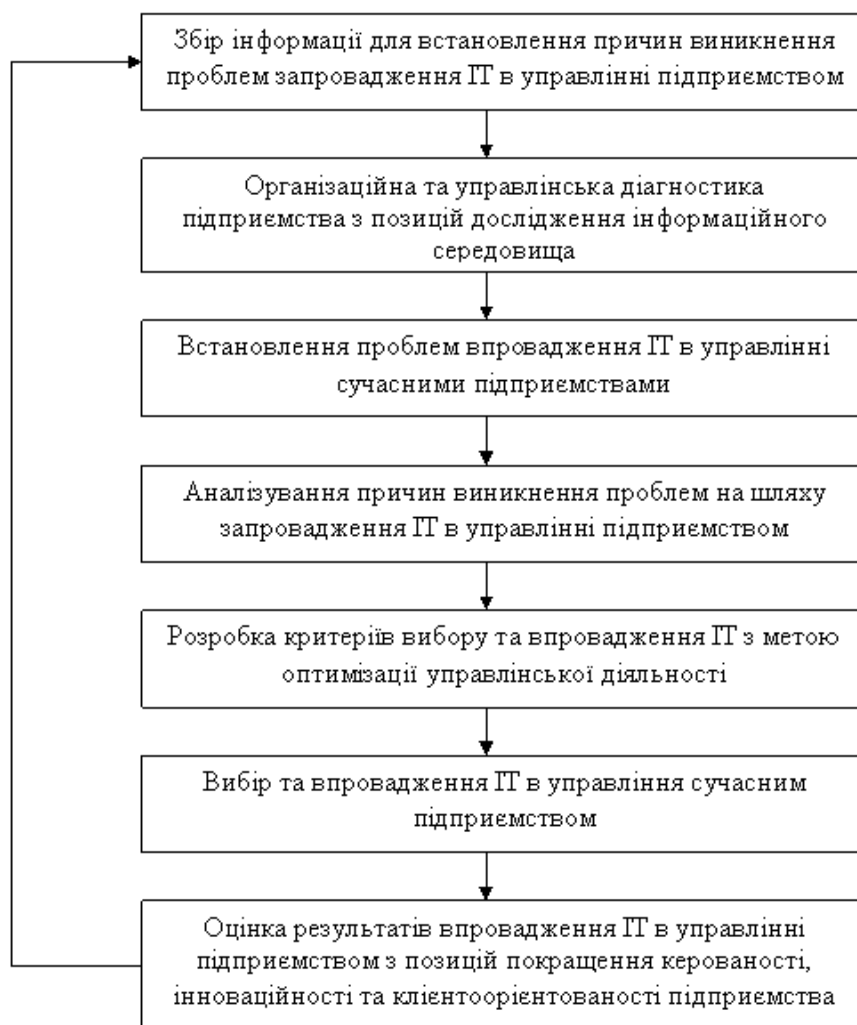

Рис. 1. - Покроковий підхід до вирішення проблем запровадження ІТ в управлінні сучасним підприємством

Джерело: складено автором.

і програмних систем для автоматизації управління, відсутність бачення перспективності запровадження ІТ у керівників і, як наслідок, зниження мобільності управління тощо.

Подальші дослідження в даному напрямку повинні бути спрямовані на створення універсальної моделі ІТ, яка дозволить значно підвищити ефективність управління діяльністю підприємства.

Література

1. Белокоз О.І. Вплив інформаційних технологій на аудит дебіторів і кредиторів. URL: <http://www.nibu.factor.ua/golden/doc.html?id=18085> (дата звернення: 8.12.2019).
2. Янчев, А. В. Теоретико-методологічні засади облікового процесу в інформаційній економіці. *Бізнес Інформ*. 2014. №4. С. 341-347.
3. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій. К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2009. 356 с.
4. Адамик, О. В. Розмежування понять «автоматизовані», «комп'ютерні»

та «інформаційні» системи бухгалтерського обліку. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 26. № 1. С. 163-169.

5. Бардаш С.В. Економічний контроль в Україні: системний підхід : монографія. К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2010. 656 с.

6. Абдикеев Н.М. Проектирование интеллектуальных систем в экономике: Учебник. М.: Издательство «Экзамен», 2004. 528 с.

References:

1. Byelokoz O.I. Vpliv informacijnih tehnologij na audit debitoriv i kreditoriv. URL: <http://www.nibu.factor.ua/golden/doc.html?id=18085> (accessed: 8.12.2019) (in Ukrainian).

2. Yanchev, A. V. (2014). Teoretiko-metodologichni zacadi oblikovogo procesu v informacijnij ekonomici. [Theoretical and methodological implications of a similar process in the information economy] in *Biznes Inform* [Business Inform], issue 4. pp. 341-347.

3. Bradul O. M. (2009) Oblikovo-analitichne zabezpechennya menedzhmentu korporaci [Analytical and analytical support for corporate governance]. K.: Kiyiv. nac. torг.- ekon. un-t, 356 p..

4. Adamik, O. V. (2016) Rozmezhuvannya ponyat «avtomatizovani», «komp'yuterni» ta «informacijni» cictemi buhgalterckogo obliku [Delimitations are understood by "automated", "computer" and "information" accounting systems]. *Еkonomichnij analiz: zb. nauk. prac.* [Economic analysis: a collection of scientific works], Ternopil: Vidavnicno-poligraficnij centr Ternopilckogo nacionalnogo ekonomichnogo univercitetu «Еkonomichna dumka», vol. 26, issue 1, pp. 163-169.

5. Bardash C.V. (2010) Ekonomichnij kontrol v Ukrayini: cictemnij pidhid: monografiya [Economic control in Ukraine: a systematic approach: monograph]. K.: Kiyiv. nac. torг.-ekon. un-t, 656 p.

6. Abdikeev N.M. (2004) Proektirovanie intellektualnyh cictem v ekonomike: uchebnik. [Designing Intelligent Systems in Economics] M.: Izdatelectvo «Ekzamen», 528 p.

Анотація. Робота присвячена аналізу існуючих проблем запровадження інформаційних технологій в управління сучасним підприємством. Визначені можливості застосування внутрішньої інтеграції суб'єктів і об'єктів внутрішнього (зовнішнього) аудиту, та зовнішні інтеграції внутрішнього і зовнішнього аудиту як підсистем, в єдину інформаційну систему та обґрунтовані проблеми ефективності аудиту, як процесу, у зв'язку із неналежним застосуванням інформаційних технологій. За результатами дослідження з метою вирішення проблем запровадження інформаційних технологій в управління сучасними підприємствами запропоновано дотримуватись чітко встановленої послідовності кроків.

Ключові слова: управління, інформаційні технології, підприємство, внутрішній аудит, зовнішній аудит.

Рецензент: к.е.н., доц., Діденко Ю.Ю.

Стаття відправлена: 10.12.2019 г.

© Місюра Д.Е.

УДК 336.278

BANKRUPTCY RISK ASSESSMENT METHODS OF AGRICULTURAL ENTERPRISE**МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РИЗИКУ БАНКРУТСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Ivashenko Angelika Mykhailivna / Іващенко Анжеліка Михайлівна

Master's Degree / магістрант

National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkiv, Chkalova 17, 61070

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,
Харків, вул. Чкалова 17, 61070

Abstract. The process of ensuring the reliability of business entities is the driver of economic growth throughout the country. In the research, according to the purpose of work, the author analyzed foreign and domestic models for assessing the risk level of bankruptcy of agricultural enterprises, highlighted their advantages and disadvantages. In the methodology for assessing the risk of bankruptcy of an enterprise, it was proposed to take into account the size of the enterprise and periodically review the levels of indicators.

Keywords: bankruptcy, models, enterprise, agriculture, discriminant model.

Вступ.

В умовах економічної кризи в Україні, яка спостерігається в останні роки в реальному секторі економіки особливої актуальності набувають методики прогнозування ризику банкрутства підприємства, що є базисом для визначення слабких сторін їх діяльності та можливості виявлення потенційних банкрутів в найближчому майбутньому.

За останні десятиліття розроблено безліч моделей ризику банкрутства, як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками. Найбільш популярними моделями ризику банкрутства є моделі Альтмана, Спрінгейта, Таффлера і Тісшоу, А. Белікова і Г. Давидова, Р. Сайфуліна і Г. Кадикова, О. Терещенко, В. Матвійчука та ін.. Але, їх загальним недоліком є те що вони не враховують специфіку діяльності підприємств сільськогосподарського сектору, що знижує їх практичну цінність та актуалізувало тему дослідження.

Метою статті є систематизація методичних підходів до діагностики ризику банкрутства підприємств сільськогосподарської галузі, визначення їх переваг та недоліків.

Основний текст.

Аналіз сучасної літератури свідчить, що незважаючи на безліч методик оцінки ризику банкрутства підприємств, сільськогосподарським компаніям майже не приділяється уваги. Серед сучасних зарубіжних авторів, які розробили методики оцінки ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств зазначимо: Е. А. Федорову и Я. В. Тимофєєва, А. В. Казакова й А. В. Колишкіна, М. Л. Яшину та Н. М. Нейфа, Г. Савицьку (табл. 1). Вітчизняними дослідниками, які зробили спробу діагностувати ризик банкрутства сільськогосподарської компанії є О. Терещенко, А. Чупіс та А. Лесюк.

Таблиця 1

Методики оцінювання ризику банкрутства підприємств сільськогосподарської галузі

Автор	Показники
Модель Е.А. Федорової, Я.В. Тимофєєва (Росія, 2015 р.) [1]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення короткострокового боргу до зобов'язань; - відношення чистого оборотного капіталу до активів; - показник забезпеченості власними оборотними засобами; - рентабельність активів; - рентабельність активів по EBIT, ROTA; - ефективна ставка податку на прибуток; - відношення дебіторської заборгованості до активів
Модель А. В. Казакова, А. В. Колишкіна (Росія, 2018 р.) [2]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення грошових коштів до короткострокових зобов'язань; - відношення чистого прибутку до загальної заборгованості; - відношення власного капіталу до загальної заборгованості; - натуральний логарифм від величини загальної заборгованості.
Модель М.Л. Яшиної, Н.М. Нейфа [3] (Росія, 2015 р.)	<ul style="list-style-type: none"> - показник автономії; - коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами; - показник поточної ліквідності; - показник термінової ліквідності; - коефіцієнт рентабельності продажів; - показник абсолютної ліквідності.
Логіт-регресійна модель Г.В. Савицької (Білорусь, 2003 р.) [4]	<ul style="list-style-type: none"> - частка власного оборотного капіталу в формуванні оборотних активів; - коефіцієнт оборотності оборотного капіталу; - коефіцієнт фінансової незалежності підприємства; - рентабельність власного капіталу.
Модель Л (Україна, 2016 р.) [5]	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт покриття поточних зобов'язань річним грошовим потоком; - коефіцієнт абсолютної ліквідності; - коефіцієнт фінансового ризику; - коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами; - коефіцієнт рентабельності активів; - коефіцієнт рентабельності господарської діяльності; - індекс інфляції; - коефіцієнт фінансового лівереджу;
Модель А.В. Чупіса (Україна, 1999 р.) [6]	<ul style="list-style-type: none"> - відношення оборотного капіталу до активів; - відношення залученого капіталу до власного.
Модель О. Терещенко (Україна, 2004 р.) [7]	<ul style="list-style-type: none"> - показник поточної ліквідності; - коефіцієнт фінансової незалежності; - відношення чистого доходу до активів; - відношення операційного грошового потоку до суми валового чистого доходу та інших операційних доходів; - відношення операційного та інвестиційного грошових потоків до активів; - відношення чистого доходу до позикового капіталу; - відношення операційного грошового потоку до зобов'язань; - співвідношення прибутку до оподаткування та чистого доходу; - рентабельність власного капіталу; - показник оборотності оборотних активів.

Джерело: складено автором за даними [1-7]

Загальною характеристикою наведених підходів щодо оцінювання ризику банкрутства є те, що більшість з них засновані на дискримінантних і logit моделях (за виключенням Л-моделі, яка побудована з використанням кореляційно-регресійного аналізу) та містять ряд фінансових показників. Так, найбільша кількість показників представлена в моделі О. Терещенка (10 коефіцієнтів), найменша – в моделі А. Чупіса (2 показника). Ключовими показниками, які використовуються в галузевих моделях для оцінки ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств є коефіцієнти автономії, забезпеченості власними оборотними коштами, ліквідності та рентабельності активів або власного капіталу. Для кожного наведеного в таблиці показника, автор тієї чи іншої методики встановлює свої граничні параметри, перевищення або зниження нижче яких означає, що бізнес або підприємство веде свою діяльність надто ризиковано, і що при різкій зміні зовнішнього середовища або макроекономічної ситуації в економіці може початися ланцюгова реакція погіршення показників, яка призведе до банкрутства підприємства.

Відмінними характеристиками у моделі Е.А. Федорової та Я.В. Тимофєєва є наявність показника дебіторської заборгованості та ефективної ставки податку на прибуток, які, безумовно, є важливими, але оскільки автор розробив цю модель за даними російських підприємств є деякі сумніви щодо адекватності отриманих результатів.

В моделі М.Л. Яшиної і Н.М. Нейфа ключовий акцент зроблено на аналізі рівня ліквідності, але, через специфіку діяльності, сільськогосподарські підприємства мають незначну кількість ліквідних активів, що може негативно вплинути на результати оцінювання.

Загальними недоліками зарубіжних моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств є те, що:

- вони не адаптовані до сучасних умов господарювання вітчизняних підприємств, оскільки значення як вагових показників, так й порогових значень різних коефіцієнтів обчислені на базі зарубіжних компаній, що не дозволяє застосувати їх для українських підприємств;

- є відмінності в бухгалтерському обліку вітчизняних та зарубіжних компаній;

- демонструють сильну кореляцію з показниками фондовіддачі компаній та не забезпечують точних результатів прогнозування ймовірності банкрутства;

- не враховуються дані про можливості розвитку компанії;

- можна отримати протилежні результати за різними моделями;

- не враховуються фактори зовнішнього впливу.

Недоліком моделі українського вченого А.В. Чупіса є відсутність показників прибутковості. Що стосується моделі О. Терещенко, то перевагою є суттєве охоплення різних сторін діяльності підприємства, але, оскільки модель було розроблено більш ніж 15 років тому на даних підприємств, які працювали в інших умовах ніж сьогодні, це зменшує її практичну цінність. До того ж є необхідність корегування деяких коефіцієнтів до значень шкали корекції, що спотворює реальний фінансовий стан підприємства.

У зв'язку з цим, найбільш оптимальною є модель А. Лесюк, в основі якої

лежать статистичні дані українських підприємств, та охоплює найважливіші аспекти діяльності сільськогосподарського підприємства. Але, її недоліком є те, що вона не враховує розмір підприємства, що потребує корегування показників.

Висновки і пропозиції.

Однією з ключових проблем в економіці України є низька ефективність функціонування підприємств сільськогосподарської галузі, що, у свою чергу, призводить до їх неплатоспроможності. Але, сьогодні в Україні все ще відсутній єдиний комплексний підхід до визначення ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. Більш того, зарубіжні та вітчизняні методики банкрутства сільськогосподарських підприємств не надають об'єктивної оцінки в сучасних умовах. У зв'язку з чим необхідним є проведення подальшого дослідження методик оцінювання ризику банкрутства компаній сільськогосподарської галузі України в умовах кризи. Особливу увагу необхідно приділити розміру підприємства, оскільки від цього залежить інформаційна база для проведення аналізу рівня ризику банкрутства підприємства, а також своєчасному перегляду ключових показників з урахуванням поточного положення суб'єкта господарювання.

Література

1. Федорова, Е. А., Тимофеев, Я. В. Разработка моделей прогнозирования банкротства российских предприятий для отраслей строительства и сельского хозяйства. *Финансы и кредит*. 2015. №32. С. 2-10.
2. Казаков, А. В., Колышкин, А. В. Разработка моделей прогнозирования банкротства в современных российских условиях. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Экономика*. 2018. Т. 34. Вып.2. С. 241–266.
3. Яшина М. Л., Нейф Н. М. Экспресс-моделирование кредитоспособности сельскохозяйственных организаций. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*. 2015. №47. С. 39-49.
4. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК : учеб. пособие. 6-е изд., стер. Минск.: Новое знание, 2006. 652 с.
5. Лесюк, А.С. Методики прогнозування ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 4(78). С. 229-236.
6. Финансовое положение предприятия: оценка, анализ, планирование / Под ред. А.В.Чуписа, - Сумы: Университетская книга, 1999. 332 с.
7. Терещенко, О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 412 с.

Reference

1. Fedorova, E. A., Timofeev, Ja. V. (2015). Razrabotka modelej prognozirovaniya bankrotstva rossijskih predpriyatij dlja otraslej stroitel'stva i sel'skogo hozjajstva [Development of bankruptcy forecasting models of Russian enterprises for the construction and agriculture sectors] in *Finansy i kredit* [Finance and credit]. №32. pp. 2-10.
2. Kazakov, A. V., Kolyshkin, A. V. (2018). Razrabotka modelej prognozirovaniya bankrotstva v sovremennyh rossijskih uslovijah [Forecasting Models in Contemporary Russian Conditions]. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Jekonomika* [Bulletin of St. Petersburg University. Economics.]. Т. 34. Issue 2 pp. 241–266.
3. Jashina, M. L., Nejf, N. M. (2015). Jekspress-modelirovanie kreditosposobnosti

sel'skohozhajstvennyh organizacij [xpress modeling of creditworthiness of agricultural organizations]. Finansovaja analitika: problemy i reshenija [Financial analytics: problems and solutions]. №.47. pp. 39-49.

4. Savytskaya, H. V. (2006) Analiz khozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatyy APK [Analysis of economic activity of agricultural enterprises: textbook. allowance]. ucheb. posobyе. 6-e yzd., ster. Mynsk.: Novoe znanye. 652 p.

5. Lesyuk, A.S.(2016). Metodyky prohnouzuvannya ymovirnosti bankrutstva sil'skohospodars'kykh pidpriyemstv [Methods of forecasting the probability of bankruptcy of agricultural enterprises]. Visnyk ZhDTU. [ZhSTU Bulletin]. No. 4 (78). pp. 229-236.

6. Fynansovoe polozhenye predpriyatyya: otsenka, analiz, planyrovanye (1999). [The financial position of the enterprise: evaluation, analysis, planning] / Ed. A.V.Chupysa. Symi: Unyversytetskaya knyha. 332 p.

7. Tereshhenko, O.O. (2004). Finansova sanacija ta bankrutstvo pidpriyemstv [Financial rehabilitation and bankruptcy of enterprises]. KNEU, Kyiv, 412 p.

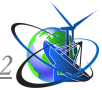
Анотація. Процес забезпечення надійності суб'єктів господарювання є драйвером економічного зростання країни. У дослідженні, відповідно, до мети роботи автор проаналізував закордонні та вітчизняні моделі оцінки рівня ризику банкрутства сільськогосподарських підприємств, виділив їх переваги та недоліки. У методиці оцінки ризику банкрутства підприємства запропоновано враховувати розмір підприємства та періодично переглядати граничні значення показників.

Ключові слова: банкрутство, моделі, підприємство, сільське господарство, дискримінантна модель.

Рецензент: к.е.н., доц., Діденко Ю.Ю.

Стаття відправлена: 10.12.2019 г.

© Іващенко А.М.

УДК 339.137:640.412]:658.589

INNOVATIONS AS THE TOOL TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF THE HOTEL ENTERPRISE AT THE EXAMPLE OF THE «MONOTEL SPACE» CAPSULE HOTEL**ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ КАПСУЛЬНОГО ГОТЕЛЮ «MONOTEL SPACE»****Moskalenko D. M. / Москаленко Д. М.***student / студентка**National University of Food Technology, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, Володимирська, 68, 01033***Koshshoi O. S. / Кошшої О. С.***student / студент**National University of Food Technology, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, Володимирська, 68, 01033***Nikitina T. A. / Нікітіна Т. А.***c.e.s., as.prof. / к.е.н., доцент,**National University of Food Technology, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, Володимирська, 68, 01033*

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність постійного впровадження інновацій; досліджено застосування технології капсульного готелю як інноваційної діяльності у сфері послуг готельного господарства; з'ясовано інноваційні технології, які застосовуються в закладах готельних господарств капсульного типу; наведено пропозиції щодо їх удосконалення; визначено переваги та недоліки технологічних рішень, а також охарактеризовано чинники, що впливають на конкурентоспроможність готелю «Monotel Space».

Ключові слова: капсульний готель, готельний бізнес, інновації, конкурентоспроможність.

Вступ. У сучасному готельному бізнесі стрімко розвиваються та впроваджуються нові форми інновацій. Рівень обслуговування туристів на підприємствах готельного господарства не відповідає світовому рівню. Проблеми інноваційного розвитку готельних підприємств є мало дослідженими. Тому актуальним є дослідження і поглиблення знань щодо застосування інновацій заради підвищення конкурентоспроможної діяльності закладів готельного господарства.

Проблематикою інноваційного розвитку індустрії гостинності займаються такі вчені, як Балабанов І.Т., Забалдіна Ю.Б., Аніпін В. М., Данильченко І. В., Ільдеменов С. В., Завлін П.Н., Ільєнкова С. Д. Зокрема, вчені досліджують фундаментальні основи впровадження заходів науково-технічного прогресу, його економічну сутність та взаємозв'язок із підприємницькими процесами.

Основний текст. Інноваційний процес являє собою сукупність процедур і засобів, за допомогою яких наукове відкриття, ідея перетворюється в соціальне, у тому числі, освітнє нововведення. Поняття «нововведення» є суміжним з поняттям «інновація», але не тотожним й при цьому є його обов'язковою складовою [1, с. 2].

Аналіз підприємств готельного господарства, які успішно здійснюють

інноваційну діяльність, показує, що спонукальним мотивом для розробки інновацій є бажання і прагнення керівництва вести стратегічну діяльність в цілому і зокрема інноваційну. Іншою основною умовою для впровадження інновацій є наявність ефективної системи маркетингу, що забезпечує зв'язок підприємства з кінцевим споживачем готельного продукту з метою постійно виявлення нових явних і прихованих потреб споживачів щодо якості продукції та готельної послуги. Одним з основних чинників підвищення привабливості підприємств готельного господарства є інвестиції в реальні та фінансові активи підприємства, що забезпечує його конкурентоздатність. З іншого боку прийнято вважати, що основним інструментом підвищення вартості підприємств є інновації [2].

Інновації виступають в якості стимулу для подальшого розвитку готельного бізнесу, дають змогу підприємствам не тільки займати лідируючі положення у своїх ринкових сегментах, але й відповідати світовим стандартам готельного обслуговування [3].

Останнім часом все більш популярними стають інноваційні готелі капсульного типу. Тренд на «капсульні» готелі прийшов з Японії. Мала вірогідність того, що подібні маленькі приміщення будуть до смаку всім. Однак останнім часом їх популярність все більше зростає через дешевизну, а також більшу приватність, ніж можуть надати звичні хостели.

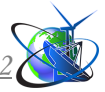
Капсульний готель – є одним із варіантів японських готелів. Такий готель представляє собою невеликі кімнатки для сну, розміром приблизно $2 \times 1 \times 1,25$ м, що розташовані один над одним. Розташовані такі готелі здебільшого біля вокзалів або поруч з розважальними районами. Першим засобом розміщення капсульного типу був готель у місті Осака, відкритий 1 лютого 1979 року.

Більшість гостей капсульних готелів – втомлені офісні працівники, які не бажають здійснювати далеку поїздку додому від місця роботи. Туристи в таких готелях теж зустрічаються – для багатьох це цікавий досвід, а хтось просто хоче заощадити – різниця у вартості зі звичайним готелем значна.

Первісна японська концепція капсульних готелів зазнала серйозних змін у бік поліпшення, і в даний час у капсульних готелях зупиняються респектабельні туристи. У Європі ідея «капсул для життя» трансформувалася з мінімалістичної в дизайнерську, а капсули – в каюти сучасних круїзних лайнерів, космічних кораблів [4, с. 4].

Першим представником капсульних готелів в Україні став «Gett Sleep Boguspil». Велику кількість інновацій було втілено в новому проекті мережі капсульних готелів «Monotel», яка вже запустила свій перший капсульний готель в Києві. Оскільки «Monotel» – це мережа готелів, проектом по франчайзингу передбачено відкрити ще декілька готелів в Києві, Львові та Одесі.

Monotel Space – це готель майбутнього для тих, хто цінує комфортний сон та технології за розумну ціну. Готель розрахований на 28 місць і включає по 10 чоловічих та жіночих капсул, а також 4 двомісні капсули для пар. Розмір одномісної капсули становить 220×150 см. Ціна за одну ніч у одномісній капсулі складає 950 грн. За капсулу на двох доведеться заплатити 1500 грн.

Також є можливість замовити сніданок, ціна якого становить 150 грн.

Капсула відкривається за допомогою електронного ключа, який запускає її роботу. Навігація всередині – англійською мовою, з сенсорним управлінням.

Інтер'єр готелю «Monotel Space» виконаний у стилі хай-тек. Цей стиль, як і раніше, залишається одним із найактуальніших в інтер'єрі житлових приміщень. Житлове приміщення в такому стилі чимось нагадує космічний корабель, тому не дивно, що саме цей стиль був обраний для дизайну капсул-номерів готелю.

Кожна капсула оснащена:

- Індивідуальною системою подачі повітря;
- Мемогу-матрацом;
- Світлодіодним різнокольоровим освітленням з регуляцією;
- LED телевізором;
- Навушниками;
- Зарядкою для гаджетів;
- Розеткою на 220 вольт;
- USB-портом;
- Wi-Fi технологіями;
- Дзеркалом з підсвіткою.

Душові та вбиральні спільні, проте є розділення на чоловічі та жіночі. Для особистих речей передбачені шафи, так звані «локери», які активуються після заселення та відкриваються за допомогою відбитка пальця. В готелі є пральня, прасувальня, ландж-зона та магазин, де можна купити необхідну атрибутику.

Monotel Space має все для комфортних бізнес подорожей та відпочинку жителів великого міста, режим роботи 24/7, а із передових технологій найголовніше – silent сервіс, за допомогою якого користувачі зможуть зареєструватися та отримати ключ-карту від свого номера самостійно, але стійка реєстрації та адміністратор в готелі також передбачені. В монотелі доступний розрахунок готівкою, кредитною картою (VISA, Master Card) та, навіть, криптовалютою.

Порівнюючи «Monotel Space» із закладами типу «хостел» можна сказати, що вони подібні за набором функцій, які необхідні для задоволення потреб гостей. Згідно з інформацією онлайн-сервісів бронювання житла, в Києві працює понад 100 хостелів. Їх можна умовно розділити на дві основні категорії – великі, розташовані в нежитловому фонді та невеличкі квартирні, які швидко створюються, але, на жаль, і швидше зникають. Однак, однією з вагомих особливостей хостелів залишається створення відповідної культури спілкування та прийому, чистота приміщень, зручність та рівень безпеки. У зв'язку з цим хостели, які претендують на свій власний бренд, намагаються відповідати особливим вимогам специфічної цільової аудиторії споживачів таких послуг, створювати для них відповідну атмосферу перебування в цьому закладі розміщення, а тому уніфікація послуг розміщення (однакові умови проживання та рівень послуг) для всіх підприємств у класифікації хостелів не передбачена [5].

У Києві та інших великих українських містах, за словами експертів,

відчувається надлишок п'ятизіркових готелів з дорогим рівнем послуг і сервісу. При цьому кількість іноземних гостей – головних клієнтів подібних закладів – за останні рік-два сильно скоротилася. Тому головними клієнтами українських готелів стають свої ж туристи, все більш обмежені в коштах. І ця категорія орієнтується на заклади, здатні надати якісний сервіс за відносно невеликі гроші. Враховуючи це, продажі зростають у представників найбільш демократичного сегменту – власників хостелів. Рентабельність готелів типу «хостел» наразі досягає 15-20% [6].

Капсульні готелі мають ряд переваг над хостелами, оскільки основна їх мета – удосконалити якість обслуговування споживачів, підвищити прибуток і знизити витрати за рахунок своїх інновацій.

Не дивлячись на, те, що капсульні готелі новий представник українського ринку готельних послуг, вони мають всі можливості стати передовими у своїй діяльності, але тільки серед певного сегменту ринку споживачів.

Пропозиції щодо удосконалення інноваційних технологій в діяльності капсульних закладів готельного господарства на прикладі готелю «Monotel Space» наступні:

1. Вести «меню подушок».

2. Звичайні дзеркала з підсвіткою замінити на так звані «розумні» дзеркала, скориставшись якими можна було б дізнатися прогноз погоди або останні новини, не користуючись гаджетами.

3. Запровадити систему подачі світла за технологією «розумний дім».

4. Застосувати голосове управління в капсульному готелі «Monotel Space».

Висновки. Застосування інновацій, дає можливість зробити заклад готельного господарства економічно ефективним, знайти нові резерви для поліпшення якості обслуговування відвідувачів, підвищити конкурентоспроможність та привабливість закладу, покращити іміджу готелю, збільшити кількість постійних клієнтів.

В ході дослідження було: обґрунтовано необхідність постійного впровадження інновацій; досліджено ринок капсульних готелів та безпосередньо готелю «Monotel Space»; з'ясовано інноваційні технології, які застосовуються в закладах готельних господарств капсульного типу, наведено пропозиції щодо їх удосконалення; визначено переваги та недоліки технологічних рішень; запропоновано інновації для втілення в готелях капсульного типу; охарактеризовано конкурентоспроможність та перспективи розвитку капсульних готелів.

Література:

1. Журавльова С. М. Стратегія інноваційної діяльності на підприємствах готельного господарства [Електронний ресурс] / С. М. Журавльова // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2012_2_15.pdf

2. Ольшанський О. В. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Прогресивна техніка та технології харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі. Економічна стратегія і

перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг». 18 жовтня 2012 р., м. Харків. - Ч.1. – С.265-266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/olshanskyj.htm

3. Глебова А. О. Інноваційні технології у туристичній галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/glebova2.htm

4. І.М. Буднікевич, І.А. Крупенна, І.І. Гавриш. Нові послуги в системі маркетингу готельних підприємств: практика впровадження, адаптації та модифікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2017/v3/NV-2017-v3_10.pdf

5. Україна гостинна: як розвивається готельний ринок [Електронний ресурс]/ – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/iak-rozvyvaietsia-hotelnyi-rynok>

6. Як відкрити хостел: бізнес-план [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hihostels.com.ua/uk/content/yak-vidkryty-hostel-biznes-plan>

References:

1. Schurawlowa S. M. Stratehija innowazijnoji dijalnosti na pidpryjemstwach hotelnoho gospodarstwa [Elektronnyj resurs] / S. M. Schurawlowa // Ekonomika. Uprawninnja. Innowaziji. – 2012. – № 2. – Reschym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2012_2_15.pdf

2. Olschanskyj O. W. Tesy dopowidej mischnarodnoji naukowo-praktytschnoji konferenziji «Prohresywna technika ta technolohiji chartschowych wyrobnyztw, restorannoho ta hotelnoho gospodarstw i torhiwli. Ekonomitschna stratehija i perspektywy roswytku sfery torhiwli ta posluh». 18 schowtnja 2012 r., m. Charkiw. - Tsch.1. - S.265-266 [Elektronnyj resurs]. – Reschym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/olshanskyj.htm

3. Hljebowa A. O. Innowazijni technolohiji u turystytschnij halusi [Elektronnyj resurs]. – Reschym dostupu: http://tourlib.net/statti_ukr/glebova2.htm.

4. I.M. Budnikewytsch, I.A. Krupenna, I.I. Hawrysch. Nowi posluhy w systemi marketynhu hotelnych pidpryjemstw: praktyka wprowadschennja, adaptaziji ta modyfikaziji [Elektronnyj resurs]. – Reschym dostupu: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2017/v3/NV-2017-v3_10.pdf.

5. Ukrajina hostynna: jak roszywajetsja hotelnyj rynek [Elektronnyj resurs]. – Reschym dostupu: <https://hromadske.ua/posts/iak-rozvyvaietsia-hotelnyi-rynok>

6. Jak widkryty hostel: bisnes-plan [Elektronnyj resurs]. – Reschym dostupu: <https://hihostels.com.ua/uk/content/yak-vidkryty-hostel-biznes-plan>

Abstract. *The necessity of constant introduction of innovations is substantiated in the article; the application of capsule hotel technology as an innovative activity in the field of hotel services is investigated; the innovative technologies, used in capsule-type hotel establishments are studied out; suggestions for their improvement are given; the advantages and disadvantages of technological solutions are identified, and the factors that affect the competitiveness of the «Monotel Space» hotel are characterized.*

Keywords: *capsule hotel, hotel business, innovations, competitiveness.*

УДК 336.71:657

WAYS OF REFORMING THE ACCOUNTING SYSTEM IN BANKING INSTITUTIONS**ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ****Fursova V.A. / Фурсова В. А.***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor / кандидат економічних наук, доцент***Mozgova A. O. / Мозгова А.О.***Master's Degree / магістрант***Ponomareva S. S. / Пономарьова С. С.***Master's Degree / магістрант**National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI»,**Kharkiv, Chkalova 17, 61070**Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»,**Харків, вул. Чкалова 17, 61070*

Abstract. *In the article the main aspects of reforming the accounting plan of banking institutions and the peculiarities of preparing their financial statements in accordance with international accounting standards were identified. The plans of accounts before and after the reform were discussed, the advantages and disadvantages of the transition to international standards were outlined.*

Keywords: *financial reporting, International Financial Reporting Standards, bank institutions, account plan.*

Вступ.

Завдяки реформуванню облікової системи бухгалтерська інформація набула ознак цінного ресурсу сучасного банку, який забезпечує ефективність його діяльності та зростання прибутку на тривалий період часу. Тож у вересні 2017 року відбулися значні зміни бухгалтерського обліку в банківських установах, що були тісно пов'язані з побудовою Плану рахунків. Завдяки цьому на сьогоднішній день це є однією з актуальних тем у банківській системі.

Питання щодо особливостей побудови та реформування системи бухгалтерського обліку в банках України були досліджені у працях таких науковців як: М.Б. Камінська, О.Г. Коренєва, В.Д. Олейник, В. А. Фурсова та ін.

Метою статті є аналіз процесу та результатів реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках України, а також окреслення можливих напрямів подальшого вдосконалення реформованої системи обліку та звітності.

Основний текст.

Під час реформування системи бухгалтерського обліку України, основним завданням було зближення Національних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародної фінансової звітності. Дане реформування має вагоме значення для сучасної банківської системи України, так як впровадження МСФЗ має суттєві переваги такі як: формування повної та якісної звітності за єдиними правилами, що буде зрозуміла для усіх користувачів, порівняння діяльності банку з метою подальшого прийняття управлінських рішень, та спрощення перевірки даної

звітності аудиторськими фірмами [1].

У зв'язку з цим 11.09.2017 р., Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень)», метою якого є забезпечення відповідності норм вітчизняного законодавства в бухгалтерському обліку вимогам Директиви ЄС № 2013/34/ЄС [2-3]. Покладаючись на цей закон банківські установи відносяться до категорії підприємств, та зобов'язані складати свою звітність за МСФО. Тож у 2017 році реформування системи банківського обліку почалося саме з прийняття нового Плану рахунків.

Порівняльний аналіз коригувань планів рахунків, діючих у 2009 та 2017 роках детально розглянутий у роботі [4] дає змогу наглядно побачити ключові критерії, що потерпіли значних змін за аналізований період. Так, у класі 1 «Казначейські та міжбанківські операції» головними змінами у новому плані рахунків стали: відміна поділу кредитів, отриманих від Національного банку України, на довгострокові і короткострокові; уточнення способів отримання кредитів від НБУ. Щодо класу 2 «Операції з клієнтами», то відмічено такі зміни: запровадження нових груп рахунків (204,214,224,230-239,241-243,245); скасування груп рахунків, де відображено резерви за наданими кредитами; введення нових груп рахунків 204,214, 224 для обліку придбаних (створених) знецінених кредитів за амортизованою собівартістю. У класі 3 «Операції з цінними паперами та інші активи та зобов'язання» серед ключових змін відзначено: відміна класифікаційного критерію щодо поділу портфеля цінних паперів на торговий, портфель на продаж та погашення та впровадження замість цього ознаки обліку фінансових інструментів за амортизованою вартістю і за справедливою вартістю через сукупний дохід; впровадження групи 368 «Капітальний інструмент з умовами списання/конверсії». У класі «Доходи» ключовими змінами стали: впровадження нового класифікаційного критерію для обліку відсотків доходів за амортизованою вартістю, за справедливою вартістю через прибутки (збитки) або через сукупний дохід; заміна груп рахунків, які обліковують комісійні доходи з 610, 611, 618 на 650, 651, 652; впровадження нових груп рахунків обліку (622, 632, 634, 635). Що стосується витрат, то головні зміни були пов'язані з наступним: впровадження нової класифікації обліку процентних витрат за справедливою вартістю, за справедливою вартістю через прибутки (збитки) або через сукупний дохід; відміна груп рахунків (705, 708, 709), які обліковують процентні витрати за цінними паперами власного боргу. У класі 9 «Позабалансові рахунки» виділено такі зміни: об'єднання груп рахунків 901, 902, 903 в групу 903 під єдиною назвою «отримані гарантії»; скасування груп рахунків 972 і 975, що відображають документи по приватизації; впровадження груп рахунків (922, 923) для обліку валюти і банківських металів до отримання і відправки за контрактами без поставки базового активу, груп рахунків (932, 933) з метою обліку активів до отримання і відправки за контрактами без поставки базового активу [4].

На думку Разборської О.О та Левченко І.А. [5], серед основних проблем

під час переходу до застосування МСФЗ можна виділити:

- низька мобільність та гнучкість до змін процесу впровадження МСФЗ;
- відсутність визначеної єдиної методики для усунування розбіжностей між показниками вітчизняної та міжнародної звітності;
- неузгодженість та часті зміни окремих законодавчих норм, що обумовлює необхідність їх постійного моніторингу, неоднозначного їх тлумачення контролюючими органами та банками, що призводить до виникнення помилок;
- наявність великих податкових ризиків, які мають місце у банків при проведенні перевірок податківцями щодо правильності ведення банком бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ;
- низька кваліфікація бухгалтерського персоналу;
- недосконалість законодавчо-нормативного забезпечення щодо обсягу та змісту фінансової інформації у звітах.

Висновки і пропозиції

Нещодавні зміни у Законодавстві, щодо реформування плану рахунків бухгалтерського обліку банківських установ це суттєве просування до зближення Національних стандартів бухгалтерського обліку та МСФЗ, а в подальшому – можливість повноцінного переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності банківських установ України. Це дозволить підвищити інвестиційну привабливість українських банків, розширить можливості виходу на міжнародні фінансові ринки та сприятиме розвитку економіки країни.

Література

1. Степова Т.Г. Реформування системи обліку в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 990-992.
2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Закон України від 29 січня 2019 р. № 24.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0024500-19>.
3. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку. Постанова Правління НБУ від 11 вересня 2017 р. № 89. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n516>.
4. Фурсова В.А. Реформування системи бухгалтерського обліку в банківських установах. *Економіка та суспільство*. 2018. №18. С. 1034-1044.
5. Разборська О.О., Левченко І.А. Особливості застосування фінансової звітності банківськими установами України за МСФЗ. *Фінанси. Облік. Банки*. 2018. №1 (23). С. 163-169.

Reference

1. Stepova T.H. (2018). Reformuvannya systemy obliku v Ukrayini [Reforming the accounting system in Ukraine]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky* [Global and national problems of economy]. № 22. S. 990-992.
2. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro bukhgalters'kyu oblik ta finansovu zvitnist' v Ukrayini» (2019). [On amendments to the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine"] *Zakon Ukrayiny vid 29 sichnya 2019 r. № 24* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0024500-19>.

3. Pro zatverdzhennya normatyvno-pravovykh aktiv Natsional'noho banku Ukrayiny z bukhhalters'koho obliku (2017). [On approval of normative-legal acts of the National Bank of Ukraine on accounting]. Postanova Pravlannya NBU vid 11 veresnya 2017 r. № 89. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n516>.

4. Fursova V.A. (2018). Reformuvannya systemy bukhhalters'koho obliku v bankiv's'kykh ustanovakh [Reforming the system of accounting in banking institutions]. *Ekonomika ta suspil'stvo* [Economy and society]. №18. S. 1034-1044.

5. Razbors'ka O.O, Levchenko I.A. (2018). Osobly`vosti zastosuvannya finansovoyi zvitnosti bankiv's'ky`my` ustanovamy` Ukrayiny` za MSFZ [Features of application of financial statements by Ukrainian banking institutions under IFRS]. *Finansy`. Oblik. Banky`*. [Finances. Accounting. Banks] 2018. №1 (23). Pp. 163-169.

Анотація. У статті були визначені основні аспекти реформування плану рахунків бухгалтерського обліку банківських установ та особливості складання їх фінансової звітності, згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Більш детально розглянуті плани рахунків до та після реформування, окреслено переваги та недоліки переходу на міжнародні стандарти.

Ключові слова: фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності, банківські установи, план рахунків.

Стаття відправлена: 24.12.2019 г.

© Фурсова В.А., Мозгова А.О., Пономарьова С.С.

УДК 004.2

PROSPECTS FOR INCREASING THE ECONOMIC POTENTIAL OF HEMP PRODUCTION IN UKRAINE**ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КОНОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ**

Korenivska L.V. / Коренівська Л.В.

postgraduate/ аспірант.

ORCID: 0000-0002-7356-0450

Sumy National Agrarian University, Sumy, Gerasim Kondratieva, 160, 40000

Сумський національний аграрний університет, Суми, Герасима Кондратьєва, 160, 40000

Анотація. Окреслено основні складові потенціалу виробництва продукції коноплярства в Україні. Проведено аналіз динаміки посівних площ, урожайності та валових зборів волокна та насіння технічних конопель, динаміки споживчих цін на продукцію коноплярства. Визначено роль Інституту луб'яних культур у створенні унікальних сортів технічних конопель, які вирощуються не лише в зонах Полісся, Лісостепу та Степу України, а й загалом у світі.

Ключові слова: виробники продукції коноплярства, площі, валові збори, урожайність та сорти технічних конопель, споживчі ціни.

Вступ. На думку провідних українських [1,2] та зарубіжних [3] вчених коноплярство є стратегічною галуззю суспільства в світовому масштабі. Це сировинний матеріал не лише для текстильної промисловості (одягу, канатів, шпагату, мотузок тощо), а й стратегічно важлива сировина, що використовується в багатьох сферах економіки [11], [12], [13], [14]: солома, треста, волокно – у виготовленні композитів, нетканих матеріалів, геотекстилю, що застосовуються в різних галузях виробництва; костра – в меблевій промисловості, у виготовленні паливних пелетів, композиційних матеріалів; конопляна олія – у фармацевтичній та харчовій промисловості, у виробництві косметики. Крім того, вирощування конопель успішно може замінити частину лісових насаджень для виробництва паперу, який має значно вищі показники щодо міцності та зносостійкості і набагато дешевше традиційного паперу з деревної целюлози. З одного гектара конопель можна отримати шість тон целюлози в рік, а це значно більше, ніж річний приріст одного гектара лісу. Деревина росте десятиліттями, а урожай конопель можна зібрати всього через 120 днів після посадки. Для вирощування лісу потрібні великі ділянки землі, конопля ж може рости практично скрізь [4].

У всьому світі переробляється 100% рослини конопель, а в Україні - лише 85%, решта викидається. Через недосконалість законодавства, українські виробники можуть працювати лише з насінням і волокном. Листя та суцвіття технічних конопель викидають, а в світі їх використовують у фармакології, косметології та харчовій промисловості.

Зростаючий попит на якісне волокно та насіння технічних конопель призведе до появи та розвитку в Україні, як передбачається, власної переробної промисловості [11], [12], [13], [14]. Це дасть можливість торгувати не тільки сировиною, але і готовими продуктами: волокном, целюлозними

біокомпозитами, текстилем і готовими виробами з нього. Український ринок конопляного волокна й виробів із нього не має такої ємності, проте саме на цьому інноваційному сегменті Україна може посісти тверді позиції.

Основний текст. Промислові коноплі – це культура сімейства луб’яних, що віднедавна повернулася на поля. Вона давно була відома нашим предкам, з якої вони виготовляли конопляний текстиль, проте коноплі були довгий час практично заборонені для вирощування в Україні у зв’язку з суттєвим вмістом тетрагідроканабінолу.

Значну роботу по відродженню галузі в Україні провели члени Асоціації «Українські технічні коноплі». 22 серпня 2012 р. була прийнята постанова № 800, в якій було дано визначення поняття «технічні коноплі» - це сорти які не мають наркоефекту, тобто вміст психоактивних речовин (тетрагідроканабіноїдів) не перевищує 0,08%. Крім того, за умови дотримання ліцензійних умов вирощування конопель, посіви не підлягають обов’язковій охороні [5].

Основними стимулами для відновлення виробництва стали відміна спеціальних дозволів на вирощування технічної коноплі та попит на зовнішніх ринках на насіння цієї культури. На законодавчому рівні в Україні дозволено використовувати коноплю тільки в промислових цілях [6].

Наразі виведено вісім сортів промислових конопель селекції Інституту луб’яних культур НААН, дозволених для вирощування в Україні: Глухівські 46, Глухівські 33, ЮСО-14, ЮСО-31, Золотоніські 11, Золотоніські15, Глера, Миколайчик. Усього науковцями установи створено більше 50 сортів цієї культури. Останніми роками коноплі висівають близько 30 українських господарств, з яких одні залишаються їх вирощувати, а інші відмовляються. У 2018 р. площі посівів промислових конопель на Україні не перевищували 1,3 тис. га, в 2019 році планувалися на рівні 1,5 тис. га, тоді як у 2016 р. вони були на рівні 3,5 тис. га. (рис.1).

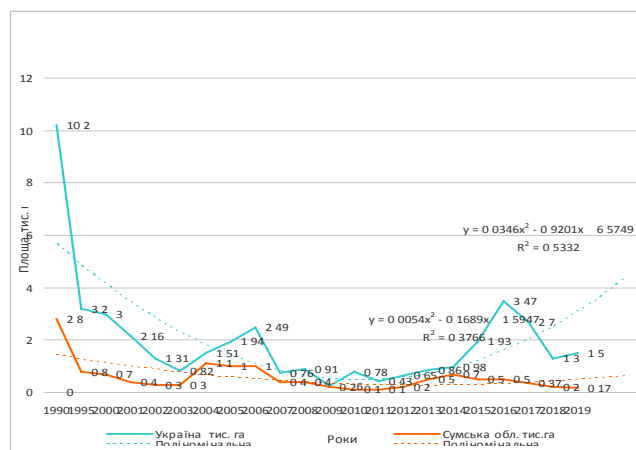

Рис.1. Динаміка посівних площ технічних конопель в Україні та Сумській області, тис. га.

Джерело: [8]

Дослідження показали, що побудована лінія тренду свідчить не про зростання, а подальше зниження площ посівів технічних конопель за існуючих

умов. Вже в 2018-2019 роках вона складала 1,5 тис. га. А цього не можна допустити для регіону з найбільш сприятливими кліматичними умовами для вирощування даної культури та наявністю потужної наукової бази. В сукупності ці фактори дають можливість постачати на світовий ринок конкурентоспроможний товар.

Історична ретроспектива розвитку галузі коноплярства показує, що Україна в складі Радянського Союзу сіяла більше 100 тис. га конопель, на її території було 35 заводів первинної переробки. Навіть якщо довести площі посівів в Україні до цих показників, український ринок в умовах запровадження поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі тільки за рахунок виробництва насіння і соломи буде приносити мільйони доларів тільки в держбюджет. Якщо ж взяти приклад заходу і дозволити вирощування коноплі для використання в терапевтичних цілях, то абсолютно легальний заробіток коноплярів буде в сотні разів більше. При цьому чимала частина цих коштів буде сплачено до бюджету у вигляді податків. Дослідження показують, що вирощування конопель в Україні має певну географічну розпорозеність, зумовлену, зрозуміло, природно-кліматичними умовами (рис.2).

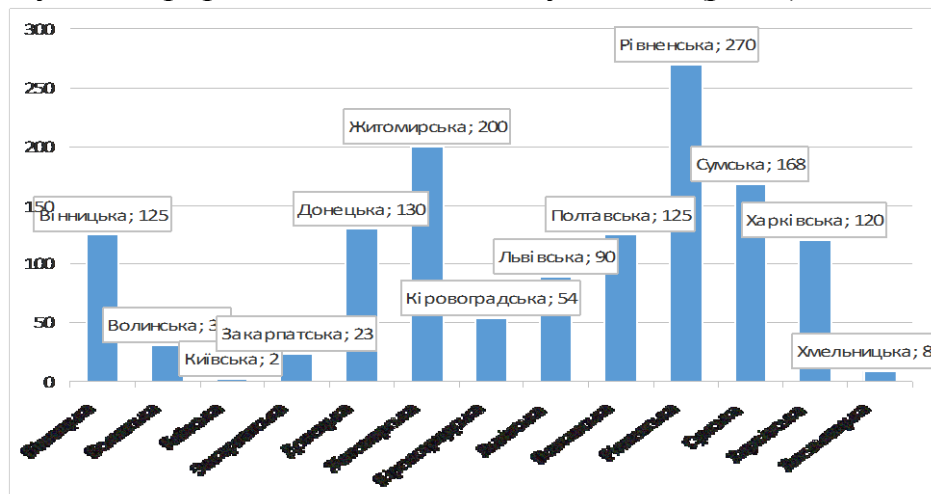

Рис. 2. Площі посівів технічних конопель в розрізі областей України за 2018 р., га

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Зазначимо, що велике значення для ефективного вирощування продукції коноплярства має використання високопродуктивного насіння. Інститут луб'яних культур НААН України, як оригінатор сортів конопель, вирощує до базове, базове та сертифіковане насіння. Насінницькі господарства розмножують сертифіковане насіння, яке пропонується для забезпечення виробничих посівів в Україні та за її межами (його імпортують країни ЄС та Китай). Інститутом луб'яних культур НААН України рекомендовано наступні сорти, оптимальні для вирощування в зонах: Полісся – Гляна, Глоба; Лісостепу – ЮСО 31, Золотоніські 15, Гляна, Глоба; Степу – Глоба.

Необхідно відмітити, що підприємства та установи розташовані в найбільш привабливих регіонах по вирощуванню технічних конопель: в Сумській, Житомирській, Полтавській, Рівненській та Вінницькій областях.

Саме в цих регіонах України історично склалися оптимальні умови для вирощування конопель, так як дана культура потребує значної кількості вологи.

У 2019 році в Україні вирощуванням конопель на насіння займалося 5 установ і підприємств (табл.1).

Таблиця 1

Основні виробники насіння конопель України, 2019 рік.

Сорт, № ліцензійної угоди	Дата закл.	Добазове насіння, т				Базове насіння, т			Сертифіковане насіння, т		
		РВ		РР		Супер.	Елітне	СН1	СН2	СНн	
		1 року	2 року	1 року	2 року						
Вінницька область											
ФГ "Кравець О.П."											
ЄДРПОУ: 36525390 АДРЕСА: 24615, Вінницька обл., Крижопільський р-н., с. Городівка, вул. Учительська, 26											
Загальна площа, га: Орендовані земельні ділянки, га											
Глесія, Додаткова угода до ліцен. угоди 16-15/л	14.12.2016							80	180		
Гляна, 16-15/л	14.12.2016							80	180		
ЮСО 31, 7-16/Л	04.05.2016				1,5	10	60	150	180		
Полтавська область											
ТОВ " Інститут органічного землеробства", ЄДРПОУ: 33189936 АДРЕСА: Полтавська обл., Глобинський р-н, м. Глобине, вул. космонавтів, 9											
Загальна площа, га: Орендовані земельні ділянки, га											
Глоба, власник					0,2	12					
Лара, власник					0,8	30					
Сумська область											
Інститут луб'яних культур Національної академії аграрних наук України											
ЄДРПОУ: 00497845 АДРЕСА: Сумська обл., м. Глухів, вул. Терещенків, 45											
Загальна площа, га: 1082,5 Орендовані земельні ділянки, га											
Глесія, власник							20		20		
Глухівські 51, власник							5		5		
Гляна, власник							20	10	20		
ЮСО 31, власник					0,1						
Інститут сільського господарства Північного Сходу НААН України											
ЄДРПОУ: 00724927 АДРЕСА: Сумська обл., Сумський р-н, с. Сад, вул. Паркова, 3											
Загальна площа, га: 287 Орендовані земельні ділянки, га											
Глесія, 02-17/Л	20.04.2017								20		
Житомирська область											
Приватно-орендне підприємство " Зоря"											
ЄДРПОУ: 03743552 АДРЕСА: 11545, Житомирська обл., Коростенський р-н, с. Стремигород, вул. Центральна, 29											
Загальна площа, га: Орендовані земельні ділянки, га											
Гляна, 02-18/Л	11.06.2018							30			

Джерело: [9]

Як ми уже зазначали, волокно технічних конопель є стратегічною сировиною для задоволення потреб людства у екологічних будівельних матеріалах, дешевому та якісному папері, екологічних промислових виробках, кручених виробках та технічних тканинах, текстилю і т. д.

Слід зауважити, що побудовані лінії тренду (рис.3) свідчать про зростання урожайності волокна до 9 ц/га, та стабільного підвищення урожайності насіння технічних конопель до 7,7 ц/га.

Так, якщо в 2010 році в Україні врожайність насіння складала 6,6 ц/га, то до 2016 року вона знизилася на 0,3 ц/га і вже становила 6,3 ц/га. Урожайність волокна відповідно складала 2,5 ц/га у 2010 році та 8,8 ц/га у 2014 році (рис.3).

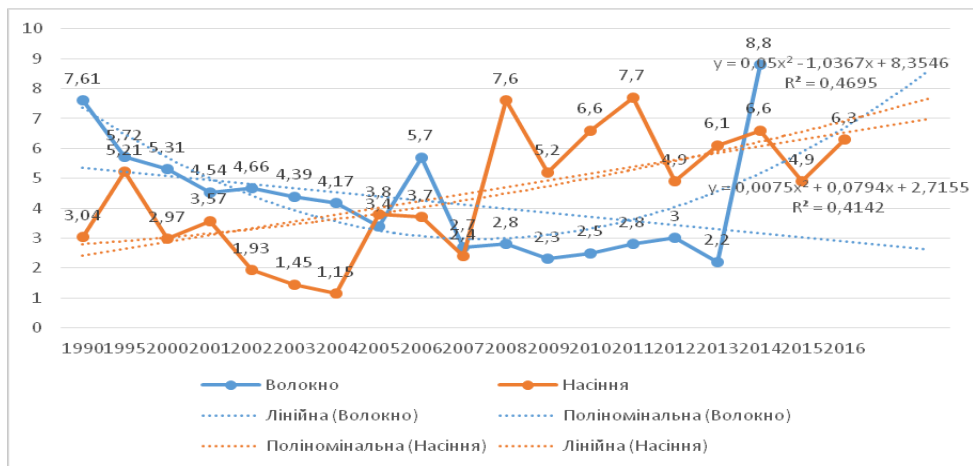
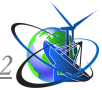

Рис. 3. Урожайність волокна та насіння технічних конопель в Україні, ц/га.

Джерело: [8]

На валовий збір волокна та насіння технічних конопель впливає весь комплекс факторів розвитку коноплярства: потужна наукова база, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, розвиток малого та середнього бізнесу, державні програми щодо підтримки та розвитку галузі коноплярства. На жаль, з вищеперерахованих факторів, Україна забезпечена на 100% лише потужною науковою базою. Але і цього фактору достатньо для того, щоб із року в рік збільшувати обсяги валових зборів насіння. Виконані дослідження свідчать про зростання валових зборів продукції виробництва коноплярства: насіння конопель – до 2,1 тис. т., волокна – до 3,9 тис. т. (рис.4).

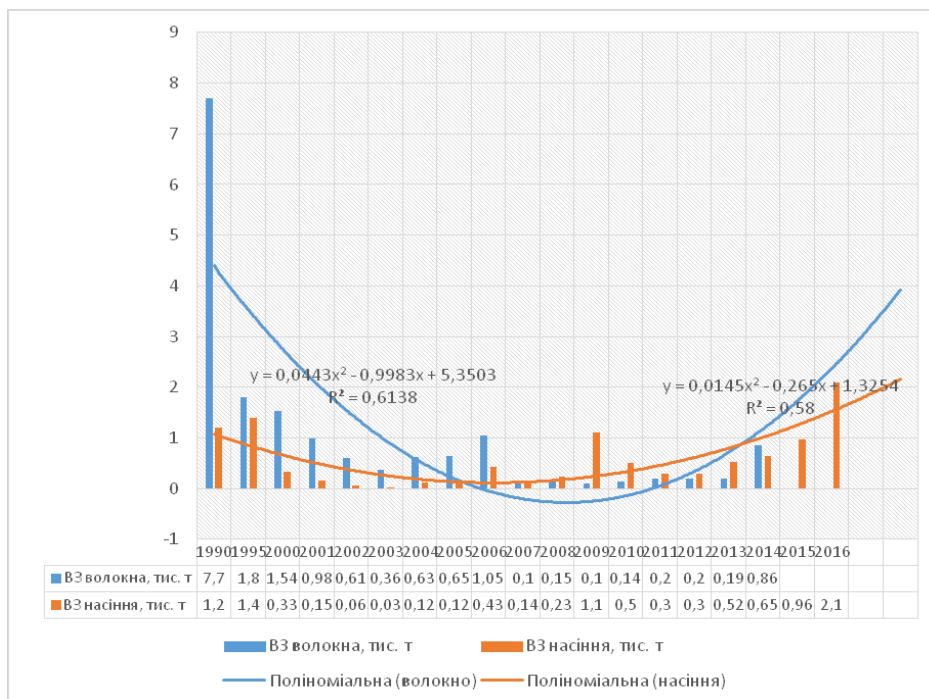

Рис. 4. Динаміка валових зборів волокна і насіння технічних конопель в Україні, тис. т.

Джерело: Складено за даними [8]

Конопляне насіння – це банк протеїнів з унікальною поживною цінністю. Вона єдина з природних олій містить у оптимальному (3:1) співвідношенні лінолеву та ліноленовану кислоти [7]. З насіння конопель одержують олію, яка широко використовується у продуктах харчування (олія салатна, маргарин, харчові добавки), технічних продуктах (фарби, лаки, друкарські фарби, паливо, розчинники, мастило, мастика для шліфовки, активоване вугілля), гігієнічних засобах (мило, шампунь, гель, косметика). Макуха з насіння конопель використовується на корм тваринам, для збагачення білками борошна та інші потреби [8].

Насіння технічних конопель в основному йде на експорт — до Європи, Близького Сходу, планується співпраця з Іраном. Кілька компаній працює за контрактами на Південну та Північну Америку, але цей ринок тільки відкривається для наших виробників. Інститут Луб'яних культур НААН України в 2019 році тісно співпрацює з підприємствами та організаціями Китайської Народної Республіки, США, Німеччини, Казахстану та Польщі.

Костра практично повністю переробляється на території України, лише маленькі експортні партії йдуть за кордон. Волокна в значній кількості постачаються до Європи як сировина для біокомпозитних матеріалів. Також багато довгого волокна купує Китай. І невелика кількість цієї продукції йде на внутрішній ринок для виготовлення текстильних виробів.

Необхідно відмітити, що на динаміку ціноутворення на ринку впливає зовнішній попит на продукцію та її собівартість і попит відповідної групи товарів (рис.5).

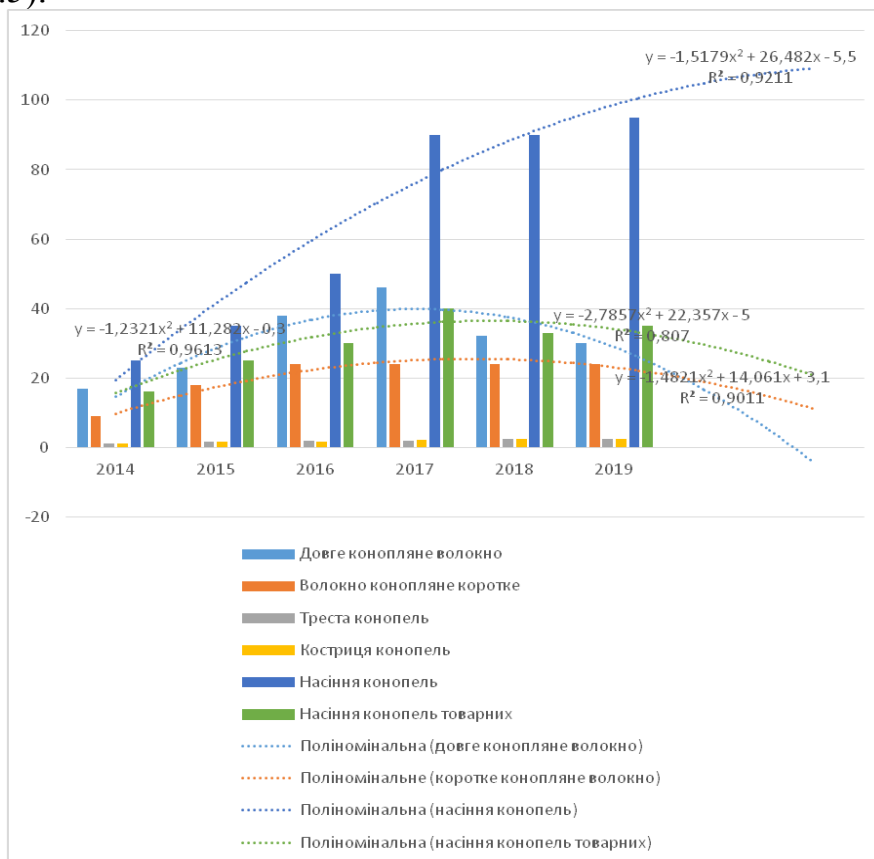

Рис. 5 Динаміка споживчих цін на продукцію коноплярства, тис. грн/т
Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Отримані результати свідчать про нестабільність споживчих цін на продукцію коноплярства. Це пов'язано, перш за все, з постійним підвищенням витрат на вирощування та переробку продукції та нестабільним ринком галузі коноплярства. Лінії тренду свідчать про зниження цін найближчим часом на такі види продукції як: довге та коротке конопляне волокно, насіння конопель товарних, і, навпаки, про стрімке зростання споживчої ціни на насіння конопель першої репродукції.

Вирішення комплексу проблем можливо тільки програмно-цільовим методом за активної державної, регіональної підтримки та цілеспрямованим інвестуванням.

Висновки. Таким чином приходимо до висновку, що Україна – це історична країна коноплярства з необмеженими можливостями щодо інтенсивного розвитку даної галузі. Зростаючий попит населення світу на продукцію коноплярства створює перспективний напрямок у виробництві даної продукції та забезпечує внутрішні та зовнішні ринки збуту. Орієнтація на перспективну нішеву культуру, заснованої на засадах часткової державної підтримки, забезпечить не тільки розвиток великих підприємств, а й успішний старт для розвитку малих і середніх фермерських господарств регіонів України, що призведе до стрімкого збільшення посівних площ. Розвиток первинної та глибокої переробки продукції коноплярства відкриє шлях до залучення інвестиційних надходжень, що забезпечить розвиток різних галузей економіки.

Але сьогодні існує ряд проблем, які заважають зайняти даній культурі гідне місце в структурі агропромислового комплексу України та світового ринку. Основними із них є наступні:

- неможливість проведення ефективного економічного аналізу і планування розвитку галузі коноплярства через відсутність статистичних даних в розрізі областей, підприємств щодо валових зборів волокна, насіння та їх урожайності починаючи з 2012 року. Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

- відсутність вагомих для виробників програм державної підтримки галузі коноплярства;

- відсутність достатньої кількості переробних підприємств для сировинної бази галузі коноплярства;

- відсутність державних програм фінансування на вирощування та переробку продукції технічних конопель;

- в процесі розробки знаходиться низка підзаконних актів щодо спрощення ведення господарської діяльності суб'єктами господарювання, що займаються культивуванням та переробкою технічних конопель;

- на завершальній стадії знаходиться робота по розробці сучасної нормативно-правової бази, яка б давала змогу легалізувати діяльність з використання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у наукових та навчальних цілях.

Наскільки ефективною буде робота по розробці сучасної нормативно-правової бази покаже час, проте позитивним є хоча б той факт, що закладена в

2012 році державою тенденція на знищення адміністративних бар'єрів, що заважають розвитку національного коноплярства буде продовжена.

Література.

1. Примаков О.А., Маринченко І.Щ. Технічні коноплі – перспективи розвитку культури // Технічні культури: інноваційні напрями досліджень: матеріали наук.-практ. конф. молодих вчених (Глухів, 17-19 жовт. 2012 р.) / ДСЛК ІСГ Північного Сходу НААН. – Харків: ПП «Озеров», 2013. – С. 145-150.
2. Марченко Ж.Ю. Напрями використання коноплепродукції у світі. Луб'яні та технічні культури: (зб. Наук. праць). – Вип. 4(9). – Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2015. – С. 159-166.
3. Carus M. The European Hemp Industry. Retrieved September 10, 2018 from. https://eiha.org/media/2017/12/17-03_European_Hemp_Industry.pdf
4. Конопля: оденет, обуєт, накормит и вылечит // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aggeek.net/ru-blog/konoplya-odenet-obuet-nakormit>.
5. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету міністрів України №800 від 22 серпня 2012р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2012-п>.
6. Бойко Г., Тихосова А., Кутасов А. Технічні коноплі: перспективи розвитку ринку в Україні// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01(25)/11.pdf).
7. Anthony J. Saliba and Daniel L. E. Waters¹. Hemp seed for human consumption – consumer insights. Australian Industrial Hemp Conference, 27 February – 2 March 2018. Conference Proceedings. <https://www.agrifutures.com.au/wp-content/uploads/2018/06/18-017.pdf>
8. Жуплатова Л.М., Маринченко І.О., Мохер Ю.В., Примаков О.А. Льонарство та коноплярство: сучасний стан і перспективи розвитку. Інновації у льонарстві та коноплярстві – 2015: матеріали четвертої наук.- практич. конф., 11-13 лютого 2015 р. Вид. буд. «Еллада». Суми, 2016. С.3-10.
9. Маринченко І.О., Примаков О.А. Економічні аспекти виробництва конопель / Маринченко І.О., Примаков О.А. // Луб'яні та технічні культури: зб. наук. пр. – Суми. – 2015. - №4 (9). С.127-136.
10. Державний реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва на 2019 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/node/2585>.
11. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: Экономика, Менеджмент, Медицина и фармацевтика, Химия, Биология, Сельское хозяйство, География и Геология : монография / [авт.кол. : Львович И.Я., Н.М.Орлов, Преображенский А.П., Толбатов А.В., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 175 с.
12. Толбатов А.В. Инновационная наука, образование, производство и транспорт: Техника и технологии : монография / [авт.кол. : Верховлюк А.М., Иванова Т.Н., Копей Б.В., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 223 с. : ил., табл. – (Серия «Инновационная наука, образование, производство и транспорт» ; №1). ISBN 978-617-7414-51-2.

13. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: техника, информатика, архитектура, медицина, сельское хозяйство. Книга 2. Часть 1 : серия монографий / [авт.кол. : Линда С.Н., Львович И.Я., Преображенский А.П., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 199 с.

14. Толбатов А.В. Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт: техніка і технології, інформатика, транспорт, архітектура: монографія / [авт.кол. : В.В.Лукін, І.Я.Львович, Г.В.Пачурін, В.А.Толбатов, А.В.Толбатов та ін.]. - Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2019 - 180 с. : ил., табл. - (Серія «Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт»; №2). ISBN 978-617-7414-78-9.

References:

1. Primakov OA, Marinchenko I. Shch. Technical hemp - prospects for the development of culture // Technical crops: innovative directions of research: materials of scientific-practical. Conf. of Young Scientists (Hlukhiv, October 17-19, 2012) / NNSG DSLK of the North-East NAAS. - Kharkiv: PE "Ozerov", 2013. - P. 145-150.

2. Marchenko Zh.Yu. Areas of use of hemp production in the world. Bast and industrial crops: (Collected Works). - No. 4 (9). - Sumy: Ellada Publishing House, 2015. - P. 159-166.

3. Carus M. The European Hemp Industry. Retrieved September 10, 2018 from. https://eiha.org/media/2017/12/17-03_European_Hemp_Industry.pdf

4. Hemp: dress, shoe, feed and cure // [Electronic resource]. - Access mode: <https://aggeek.net/ru-blog/konoplya-odenet-obuet-nakormit>.

5. On amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 800 dated August 22, 2012. // [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2012-p>.

6. Boyko G., Tikhosova A., Kutasov A. Technical Hemp: Prospects for Market Development in Ukraine // [Electronic resource]. - Access mode: [http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01\(25\)/11.pdf](http://tr.knteu.kiev.ua/files/2018/01(25)/11.pdf).

7. Anthony J. Saliba and Daniel L. E. Waters¹. Hemp seed for human consumption - consumer insights. Australian Industrial Hemp Conference, 27 February - 2 March 2018 Conference Proceedings. <https://www.agrifutures.com.au/wp-content/uploads/2018/06/18-017.pdf>

8. Zhuplatova LM, Marinchenko IO, Moher YV, Primakov OA Flax and hemp production: current state and development prospects. Innovations in Flax and Hemp Production - 2015: Materials of the fourth science - Pract. Conf., February 11-13, 2015. bud. Hellas. Sumy, 2016. P.3-10.

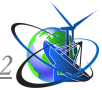
9. Marinchenko IO, Primakov OA Economic aspects of hemp production / Marinchenko IO, Primakov OA // Bast and industrial crops: coll. Sciences. BC - Sumy. - 2015. - №4 (9). P.127-136.

10. State Register of Seed and Seedling Entities for 2019 // [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.minagro.gov.ua/node/2585>.

11. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Ekonomika, Menedzhment, Meditsina i farmatsevtika, Himiya, Biologiya, Selskoe hozyaystvo, Geografiya i Geologiya : monografiya / [avt.kol. : Lvovich I.Ya., N.M.Orlov, Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov A.V., Choporov O.N. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 175 s.

12. Tolbatov A.V. Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport: Tehnika i tehnologii : monografiya / [avt.kol. : Verhovlyuk A.M., Ivanova T.N., Kopey B.V., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 223 s. : ил., табл. – (Seriya «Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport»; #1). ISBN 978-617-7414-51-2.

13. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: tehnika, informatika, arhitektura, meditsina, selskoe hozyaystvo. Kniga 2. Chast 1 : seriya monografiy / [avt.kol. : Linda S.N., Lvovich I.Ya., Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa:

KUPRIENKO SV, 2019 – 199 s.

14. Tolbatov A.V. Innovacijna nauka, osvita, vy`robny`cztvo i transport: texnika i texnologiyi, informaty`ka, transport, arxitektura: monografiya / [avt.kol. : V.V.Lukin, I.Ya.L'vovy`ch, G.V.Pachurin, V.A.Tolbatov, A.V.Tolbatov ta in.]. - Odesa: KUPRIYENKO SV, 2019 - 180 s. : y`l., tabl. - (Seriya «Innovacijna nauka, osvita, vy`robny`cztvo i transport»; #2). ISBN 978-617-7414-78-9.

Abstract.

Hemp is a strategic sector of society globally. It is a raw material for textile, furniture, pharmaceutical, food, cosmetic and many other sectors of the country's economy. In addition, growing hemp can successfully replace some of the forest plantations for paper production, which has significantly higher strength and durability performance and is much cheaper than traditional pulp paper. Hemp is biologically compatible with all cultivated crops, it is practically unaffected by pests and diseases.

The main impetus for the resumption of production of hemp production in Ukraine was the abolition of special permits for the cultivation of industrial hemp and the demand in foreign markets for seeds and fiber of this crop. At the legislative level in Ukraine, it is allowed to use hemp only for industrial purposes. The Institute of bast crops of NAAS has created 8 varieties of industrial hemp, which are allowed for cultivation in Ukraine: Hlukhivskiyi 46, Hlukhivskiyi 33, YUSO-14, YUSO-31, Zolotoniski 11, Zolotoniski15, Hlera, Mykolaychuk. In total, more than 50 varieties of this culture have been created by the institution's scientists. But despite the strong scientific base, the area under cultivation of hemp initially tended to grow and amounted to 3.47 thousand hectares in 2016, then from 2017 they began to decline and in 2018-2019 they were maintained at 1.5 thousand. ha.

It should be noted that despite the reduction of acreage, the yield of fiber increased to 9 centners / ha, and the seeds of technical hemp to 7.7 centners / ha.

The gross collection of fiber and seeds of technical hemp is influenced by the whole complex of factors of development of hemp production: a powerful scientific base, attraction of internal and external investments, development of small and medium business, state programs for support and development of the field of hemp. Unfortunately, due to the above factors, Ukraine is fully equipped only with a powerful scientific base. But this factor is enough to increase the gross seed collection from year to year.

It should be noted that the dynamics of pricing in the market is influenced by external demand for the product and its cost and the demand of the corresponding group of goods. The results show that prices for long-term and short hemp fiber, hemp seeds, and, on the contrary, a rapid increase in the consumer price of first-generation hemp seeds are coming down in the near future.

The growing demand of the world population for hemp products creates a promising direction in the production of these products and provides internal and external markets. Focusing on a promising niche culture based on partial state support will ensure not only the development of large enterprises, but also a successful start for the development of small and medium-sized farms in the regions of Ukraine, which will lead to a rapid increase in acreage. The development of primary and deep processing of hemp production will open the way to attracting investment income, which will ensure the development of various sectors of the economy.

Key words: *producers of hemp products, areas, gross fees, yields and varieties of industrial hemp, consumer prices.*

Науковий керівник: д.е.н., проф. Михайлова Л.І.

Статья отправлена: 12.12.2019 г.

© Коренівська Л.В.

STRATEGIC MANAGEMENT AS A FACTOR OF ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Tolbatov A.V. / Толбатов А.В.

Ph.D., assistant prof. / к.т.н., доцент

ORCID: 0000-0002-9785-9975

Viunenko O.B. / В'юненко О.Б.

Ph.D., assistant prof. / к.е.н., доцент

ORCID: 0000-0002-8835-0704

Tolbatov S.V. / Толбатов С.В.

Ph.D. / к.т.н.

ORCID: 0000-0003-2251-7409

Sumy National Agrarian University, Sumy, 160 Herasym Kondratiev, Sumy, 40021

Сумський національний аграрний університет, Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, 40021

Vyhaniailo S.M. / Виганяйло С.М.

Ph.D. / к.е.н.

ORCID: 0000-0001-5350-0728

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Tolbatov V.A. / Толбатов В.А.

Ph.D, assistant prof. / к.т.н., доц.

ORCID: 0000-0002-6564-9658

Sumy state university, Sumy, Rymskogo-Korsakova 2, 40007

Сумський державний університет, м. Суми, Римського-Корсакова 2, 40007

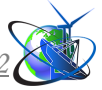
Анотація. Економічна безпека підприємства забезпечує здатність підприємства до розвитку, підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, утримання позиції підприємства на конкурентних ринках, силу та економічний потенціал підприємства для протидії негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Економічна безпека підприємства забезпечує захист від загроз в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: економічна безпека, економічна безпека підприємства, економічна стійкість.

Вступ. Сучасні підприємства все частіше стикаються з проблемами забезпечення ефективності своєї діяльності, що викликано постійними зовнішніми загрозами. Деякі зміни навколишнього середовища призводять до небезпеки та загрози для підприємства, а іноді виступають каталізаторами погіршення його стану. Тому логічною відповіддю на негативні зміни зовнішнього середовища є необхідність захисту діяльності підприємства, та його позиції на конкурентних ринках, забезпечення економічної безпеки [5–7].

Суть економічної безпеки підприємства полягає у забезпеченні її прогресивного економічного розвитку з метою виробництва необхідних товарів чи надання послуг, що відповідають потребам підприємства та соціальним потребам. Економічна безпека підприємства полягає у забезпеченні його стабільної діяльності та запобіганні витоку з неї комерційної інформації.

Матеріальною основою економічної безпеки підприємства є його економічний потенціал, який визначає можливість захисту економічної системи від несприятливих впливів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Оскільки всі фактори тісно взаємопов'язані і мають всебічний вплив на процеси економічної безпеки [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14], підприємства потребують всебічного вивчення всієї сукупності діючих факторів. Детальний аналіз умов та факторів економічної безпеки дозволяє компанії розробити заходи щодо формування механізмів та систем захисту від небезпек та загроз. Економічна безпека підприємства - це сукупність економічних відносин, які виникають для забезпечення стабільності, стійкості інтересів підприємства з інтересами навколишнього середовища.

Теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає у визначенні ролі та місця стратегічного підходу в управлінні виробництвом на підприємствах з метою адаптації його до умов господарювання.

1. Для налагодження сучасного виробництва потрібно використовувати принципи та методи стратегічного управління, які дозволять враховувати конкурентні переваги та вчасно реагувати на зміни оточуючого середовища, забезпечуючи при цьому стійке і довготермінове положення на ринку. 2. Забезпечення зростання і високої конкурентоспроможності підприємств через встановлення сукупності напрямків, пріоритетів, орієнтирів, сфер, засобів і правил діяльності. 3. Системний і комплексний підхід до формування пріоритетних цілей та розробки стратегій за принципами та методами цивілізованого менеджменту. 4. Формування економічної стратегії повинно проводитись на засадах багаторівневої оцінки виробничого потенціалу підприємств. 5. Для успішної реалізації стратегії якості рекомендується дотримання міжнародних стандартів якості, що дозволить забезпечити високий рівень конкурентоспроможності продукції. 6. Розробка економічної стратегії передбачає діалог між стратегічним плануванням і проблемними зонами. 7. Розробка спеціальних нормативних та організаційних документів підприємства, необхідних для здійснення стратегічного управління. Системний підхід дозволить підвищити ділову активність підприємств, забезпечуючи конкурентні переваги на ринку [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14].

Наразі реальність Української економіки є такою, що підприємства вимушені здійснювати свою діяльність в умовах динамічних змін законодавства та сфери розподілу ресурсів, непостійного фінансового ринку та логістичних операцій. В таких умовах найважливішими завданнями є: всебічний аналіз ринку, попиту та пропозицій, поведінки споживачів та конкурентів, дослідження каналів збуту продукції, різних форм конкуренції, маркетингових технологій просування товарів, дослідження використання нових інтенсивних технологій як для виробництва, так і для реалізації продукції. Розглядаючи поняття «розвиток підприємства», доцільно поняття «стратегічний розвиток підприємства» розуміти як безперервний процес цілеспрямованих кількісних і якісних змін, зумовлених трансформацією зовнішнього і внутрішнього середовища, що формують загальний напрямок діяльності підприємства у довгостроковій перспективі, спрямований на досягнення поставлених цілей. Основними критеріями для підприємств у питаннях забезпечення життєдіяльності є: дотримання надійності, стійкості, живучості та вмотивованості до подальшого розвитку.

Існують різні моделі стратегічного управління, які різняться між собою кількістю та послідовністю етапів, але в цілому всі вони мають єдиний логічний ланцюг, з неперинциповими відмінностями.

В цілому прослідковуються такі етапи стратегічного управління: визначення цілей та місії підприємства; стратегічний аналіз; вибір стратегії розвитку підприємства; вибір заходів щодо реалізації обраної стратегії; здійснення контролю та оцінки виконаних заходів стратегії.

Реалізація стратегічного управління на пряму розвитку полягає у розумінні мети підприємства, шляхів досягнення мети, можливості підприємства адаптуватись до зовнішніх змін. Стратегічні розробки передбачають вивчення та аналіз потреб споживачів, знаходження нових можливостей, нових сприятливих умов для розвитку, та прорахунок і передбачення перешкод у майбутньому. Стратегії розвитку за функціональними зонами господарювання можна розрізнити на корпоративну стратегію, стратегію окремого підрозділу та функціональну стратегію.

Існують різні підходи реалізації стратегії розвитку підприємств.

До першої групи стратегій входять стратегії концентрованого зростання, пов'язані із зміною продукту або ринку, коли підприємство намагається поліпшити свою продукцію або налагодити виробництво принципово нового продукту, не змінюючи при цьому галузі. Інструментами стратегії першої групи є: посилення позиції продукції на ринку; стратегія розвитку самого ринку; стратегія розвитку продукту. До другої групи еталонних стратегій відносяться стратегії бізнесу, які пропонують розширення підприємства додаванням нових структур: стратегія прямої вертикальної інтеграції та зворотної вертикальної інтеграції. До третьої групи еталонних стратегій можна віднести стратегію диверсифікованого зростання, які реалізуються як правило в рамках однієї галузі: стратегія центрованої, горизонтальної та конгломеративної диверсифікації; До четвертого типу можна віднести стратегії цілеспрямованого скорочення бізнесу: ліквідація, відмова від довгострокового планування на користь швидкого отримання доходів у короткі терміни. Перед тим, як почати формувати стратегію розвитку підприємства в умовах нестабільності ринку, перш за все необхідно оцінити зовнішнє середовище, в якому підприємство здійснюватиме свою діяльність, а також визначити місію підприємства і його цілі. Після чого, використовуючи отриману інформацію аналізу зовнішнього середовища, цілей і стратегічного потенціалу, наявного у даного підприємства, переходять до процедури вибору найкращої стратегії з усіх можливих альтернативних, контроль за її виконанням та оцінкою ефективності.

Процес встановлення стратегічних цілей включає такі етапи: 1. Аналіз стану підприємства та зовнішнього середовища, шляхом аналізу тенденцій: розвитку середовища, ринку, конкурентів, ефективність роботи підприємства; 2. Визначення альтернатив їх порівняльна характеристика; 3. Визначення шляхів раціонального використання ресурсів організації. 4. Визначення найбільш оптимальних варіантів, розробка альтернативного варіанту та визначення умов переходу на альтернативну стратегію.

Основні підходи до процесу вироблення стратегії розвитку підприємства:

1. Контроль витрат полягає в зменшенні власних витрат порівняно з конкурентами шляхом постійного контролю над витратами.

2. Стратегія розробки пріоритетних напрямків.

3. Стратегія фокусування, коли підприємство цілеспрямовано орієнтується на середовище з його постійною мінливістю, певне коло споживачів або обмежену частину асортименту продукції, чи окремий ринок.

Висновки. Питання ефективного управління набувають першочергового значення для підприємств в умовах невизначеного зовнішнього середовища та швидкоплинності подій. Пропонується застосовувати методи та моделі стратегічного управління, що вирішують питання довгострокового планування та розвитку підприємств.

Література

1. Аналіз інформаційної та нормативної бази планової діяльності аграрних підприємств / А.В. Толбатов, С.М.Виганяйло, О.Б.В'юненко // Инновационная наука, образование, производство и транспорт: Менеджмент. – Одесса: КУПРИЕНКО С.В., 2018 г. – С. 77-83.

2. Інноваційні підходи до планування економічної діяльності в менеджменті аграрних підприємств / С.М.Виганяйло, А.В. Толбатов, О.Б.В'юненко // Научное окружение современного человека: экономика, менеджмент, образование, психология, юриспруденция, политология. – Одесса: КУПРИЕНКО С.В., 2019 г. – С. 52-59.

3. Features strategic administration of economic stability of agricultural enterprises / Vyhaniailo S.M., Tolbatov A.V., Viunenko O.B. // Modern scientific researches. - Yolnat PE, Minsk, Belarus: Issue №6, Part 4, 2018.

4. Ринкова адаптація та економічна безпека сільськогосподарських підприємств / Бабицька О.О., Башлай С.В., Виганяйло С.М., Гриценко В.Л., Жмайлов В.М., Жмайлова О.Г., Лищенко М.О., Макаренко Н.О., Макарова В.В., Маслак Н. Г., Муштай В.А., Неженець О.П., Онопрієнко І. М., Полятикіна Л.І., Самошкіна І.Д., Скопова О.С., Слюсарєва Л.В., Устік Т.В., Шумкова В.І., Шумкова О.В. за наук. ред. Жмайлова В.М., Данька Ю.І., Шумкової О.В.// Теоретичні підґрунтя планування на ринку аграрного виробництва. - Суми, «Сумський національний аграрний університет», 2018, 396 с.

5. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: Экономика, Менеджмент, Медицина и фармацевтика, Химия, Биология, Сельское хозяйство, География и Геология : монография / [авт.кол. : Львович И.Я., Н.М.Орлов, Преображенский А.П., Толбатов А.В., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 175 с.

6. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: Образование и воспитание, Философия, Культура и искусство, Юриспруденция, История, Архитектура и строительство : монография / [авт.кол. : И.Я.Львович, Ю.П.Олексин, А.П.Преображенский, А.В.Толбатов, О.Н.Чопоров и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 169 с.

7. Толбатов А.В. Актуальні проблеми забезпечення інформаційної безпеки як функції сучасної держави / А.В. Толбатов, В.А. Толбатов, О.Б. В'юненко,

Г.А. Смоляров, В.А. Ефанов / Перспективные тренды развития науки: менеджмент, юриспруденция. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2016. – С.170–180.

8. Толбатов В.А. Научное окружение современного человека: Техника и технологии : монография / [И.Я.Львович, А.П.Преображенский, В.А.Толбатов, И.Ф.Червоный, О.Н.Чопоров и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 181 с.

9. Толбатов А.В. Инновационная наука, образование, производство и транспорт: Техника и технологии : монография / [авт.кол. : Верховлюк А.М., Иванова Т.Н., Копей Б.В., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – 223 с. : ил., табл. – (Серия «Инновационная наука, образование, производство и транспорт»; №1). ISBN 978-617-7414-51-2.

10. Толбатов А.В. Научное окружение современного человека: техника, информатика, архитектура, медицина, сельское хозяйство. Книга 2. Часть 1 : серия монографий / [Линда С.Н., Львович И.Я., Преображенский А.П., Толбатов В.А., Толбатов А.В. и др.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 199 с.

11. Толбатов А.В. Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт: техніка і технології, інформатика, транспорт, архітектура: монографія / [авт.кол. : В.В.Лукін, І.Я.Львович, Г.В.Пачурін, В.А.Толбатов, А.В.Толбатов та ін.]. - Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2019 - 180 с. : ил., табл. - (Серия «Інноваційна наука, освіта, виробництво і транспорт»; №2). ISBN 978-617-7414-78-9.

12. Толбатов А.В., Толбатов В.А. Методологія створення бази знань життєвого циклу автономних енергогенеруючих установок // Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія: “Технічні науки”. – Суми, 2008. – № 1. – С. 140–146.

13. Толбатов А.В., Толбатов В.А., Толбатов С.В. Розробка архітектури інформаційної системи для реалізації алгоритмів моделювання та оцінки складності робіт // Сборник науч. трудов Sworld. – Иваново : МАРКОВА АД, 2014. – Т. 10, № 3(36). – С. 10–16.

14. Толбатов А.В., В'юненко О.Б., Агаджанова С.В., Толбатов В.А., Толбатов С.В. Віртуальні когнітивні центри як інтелектуальні ІТ системи моніторингу та оцінки роботи регіональних агропромислових комплексів // Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах. – Хмельницький, 2015. – №2 –С.112-116.

References

1. Analiz informatsiyanoi ta normatyvnoyi bazy planovoyi diyal'nosti ahrarnykh pidpryyemstv / A.V. Tolbatov, S.M.Vyhanyaylo, O.B.V'yunenکو // Ynnovatsyonnaya nauka, obrazovanye, proyzvodstvo y transport: Menedzhment. – Odessa: KUPRYENKO S.V., 2018 h. – S. 77-83.

2. Innovatsiyini pidkhody do planuvannya ekonomichnoyi diyal'nosti v menedzhmenti ahranykh pidpryyemstv / S.M.Vyhanyaylo, A.V. Tolbatov, O.B.V'yunenکو // Nauchnoe okruzhene sovremennoho cheloveka: ékonomyka, menedzhment, obrazovanye, psykholohyya, yurysprudentsyya, polytolohyya. – Odessa: KUPRYENKO S.V., 2019 h. – S. 52-59.

3. Features strategic administration of economic stability of agricultural enterprises / Vyhaniailo S.M., Tolbatov A.V., Viunenکو O.B. // Modern scientific researches. - Yolnat PE, Minsk, Belarus: Issue №6, Part 4, 2018.

4. Rynkova adaptatsiya ta ekonomichna bezpeka sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Tekst] / Babyts'ka O.O., Bashlay S.V., Vyhanyaylo S.M., Hrytsenko V.L., Zhmaylov V.M., Zhmaylova O.H., Lyshenko M.O., Makarenko N.O., Makarova V.V., Maslak N. H., Mushtay V.A., Nezhenets'

O.P., Onopriyenko I. M., Polyatykina L.I., Samoshkina I.D., Skopova O.S., Slyusareva L.V., Ustik T.V., Shumkova V.I., Shumkova O.V. za nauk. red. Zhmaylova V.M., Dan'ka YU.I., Shumkovoyi O.V.// Teoretychni pidgruntia planuvannya na rynku ahrarynoho vyrobnytstva. - Sumy, «Sums'kyy natsional'nyy ahrarynyy universytet», 2018, 396 s.

5. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Ekonomika, Menedzhment, Meditsina i farmatsevtika, Himiya, Biologiya, Selskoe hozyaystvo, Geografiya i Geologiya : monografiya / [avt.kol. : Lvovich I.Ya., N.M.Orlov, Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov A.V., Choporov O.N. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 175 s.

6. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Obrazovanie i vospitanie, Filosofiya, Kultura i iskusstvo, Yurisprudentsiya, Istoriya, Arhitektura i stroitelstvo : monografiya / [avt.kol. : I.Ya.Lvovich, Yu.P.Oleksin, A.P.Preobrazhenskiy, A.V.Tolbatov, O.N.Choporov i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 169 s.

7. Tolbatov A.V. Aktual'ni problemy zabezpechennya informatsiyanoi bezpeky yak funktsiyi suchasnoyi derzhavy / A.V. Tolbatov, V.A. Tolbatov, O.B. V'yunenکو, H.A. Smolyarov, V.A. Efanov / Perspektivnyie trendyi razvitiya nauki: menedzhment, yurisprudentsiya. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2016. S.170–180.

8. Tolbatov V.A. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: Tehnika i tehnologii : monografiya / [I.Ya.Lvovich, A.P.Preobrazhenskiy, V.A.Tolbatov, I.F.Chervonyiy, O.N.Choporov i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 181 s.

9. Tolbatov A.V. Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport: Tehnika i tehnologii : monografiya / [avt.kol. : Verhovlyuk A.M., Ivanova T.N., Kopey B.V., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2018 – 223 s. : il., tabl. – (Seriya «Innovatsionnaya nauka, obrazovanie, proizvodstvo i transport»; №1). ISBN 978-617-7414-51-2.

10. Tolbatov A.V. Nauchnoe okruzhenie sovremennogo cheloveka: tehnika, informatika, arhitektura, meditsina, selskoe hozyaystvo. Kniga 2. Chast 1 : seriya monografiy / [Linda S.N., Lvovich I.Ya., Preobrazhenskiy A.P., Tolbatov V.A., Tolbatov A.V. i dr.]. – Odessa: KUPRIENKO SV, 2019 – 199 s.

11. Tolbatov A.V. Innovatsiyana nauka, osvita, vyrobnytstvo i transport: tekhnika i tekhnolohiyi, informatyka, transport, arkhitektura: monografiya / [avt.kol. : V.V.Lukin, I.Ya.L'vovych, H.V.Pachurin, V.A.Tolbatov, A.V.Tolbatov ta in.]. - Odesa: KUPRIYENKO SV, 2019 - 180 s. : yl., tabl. - (Seriya «Innovatsiyana nauka, osvita, vyrobnytstvo i transport»; №2). ISBN 978-617-7414-78-9.

12. Tolbatov A.V., Tolbatov V.A. Metodolohiya stvorenniya bazy znan' zhytlyevoho tsykladu avtonomnykh enerhoheneruyuchykh ustanovok // Visnyk Sums'koho derzh. un-tu. Seriya: "Tekhnichni nauky". – Sumy, 2008. – # 1. – S. 140–146.

13. Tolbatov A.V., Tolbatov V.A., Tolbatov S.V. Rozrobka arkhitektury informatsiyanoi systemy dlya realizatsiyi alhorytmiv modelyuvannya ta otsinky skladnosti robot // Sbornik nauch. trudov Sworld. – Ivanovo : MARKOVA AD, 2014. – T. 10, № 3(36). – S. 10–16.

14. Tolbatov A.V., V'yunenکو O.B., Ahadzhanova S.V., Tolbatov V.A., Tolbatov S.V. Virtual'ni kohnytyvni tsentry yak intelektual'ni IT systemy monitorynhu ta otsinky roboty rehional'nykh ahropromyslovykh kompleksiv // Vymiryuval'na ta obchyslyuval'na tekhnika v tekhnolohichnykh protsesakh. – Khmel'nyts'kyy, 2015. – №2 –S.112-116.

Abstract. The economic security of the enterprise provides the ability of the enterprise to develop, increase the competitiveness of its products, maintain the position of the enterprise in competitive markets, strength and economic potential of the enterprise to counteract the negative impact of the external and internal environment. The economic security of the enterprise provides protection against threats in the long run.

Keywords: economic security, economic security of the enterprise, economic stability.

УДК 658:338.34

INDUSTRIAL ENTERPRISES INVESTMENT: SOME ASPECTS OF STEAKHOLDER THEORY IN THE CONTEXT OF INTELLECTUAL CAPITAL**ІНВЕСТИЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТЕЙКХОЛДЕРСЬКОЇ ТЕОРІЇ У КОНТЕКСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ****Kavetskiy V.V. / Кавецький В.В.***getter / здобувач**Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, Khmel'nitske Shose 95, 21021**Вінницький національний технічний університет, Вінниця, вул.Хмельницьке шосе 95, 21021*

Анотація. В роботі розглядаються інвестиції в інтелектуальний капітал промислового підприємства як основний компонент взаємодії зацікавлених сторін. Обґрунтовано формування інтелектуального капіталу як результату синергетичної взаємодії людського, структурного та споживчого капіталу підприємства. Розглянуто основні інвестиції в інтелектуальний капітал підприємства та їх перехресний вплив. Визначено наявність впливу стейкхолдерської теорії на управління інвестиціями в інтелектуальний капітал підприємства. Відмічено що інвестиції в інтелектуальний капітал потребують управління, котре має враховувати цілі (інтереси) по можливості усіх груп зацікавлених сторін.

Ключові слова: управління інвестиціями, стейкхолдерська теорія, інтелектуальний капітал

Вступ.

При сучасному переході від промислового суспільства до інформаційного, яке ґрунтується в своєму розвитку на знаннях, інтелектуальний капітал підприємств сформований на основі компетенцій, навичок та знань працівників і самі працівники стають центральним джерелом майбутньої вартості підприємства та елементом на який доцільно спрямовувати відповідні інвестиції.

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями вважатимемо «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [1]. Тому при дослідженні інвестицій в інтелектуальний капітал будемо опиратись саме на наведене визначення. Інвестиції в інтелектуальний капітал є в деякій мірі специфічним видом інвестицій. Інвестиції в інтелектуальний капітал - це матеріальні і нематеріальні вкладення, які спрямовуються на підвищення знань, досвіду, на підвищення кваліфікації, покращення мотивації працівників, збільшення організаційних можливостей, на розвиток каналів комунікації підприємства тощо [2].

Основний текст.

Дослідженню інтелектуального капіталу та його впливу на економічний розвиток приділяється значна увага як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, які здійснили суттєвий внесок в проведення наукових досліджень та їх практичного застосування в кінці ХХ століття: Е. Брукінг, Т. Стюарт,

Л. Едвінссон, М. Мелоун, Ф. Фукуяма, Р. Уотермен, К. Свейбі, М. Портер, В. Іноземцев, С. Клімов, М. Бендіков, О. Гапоненко, А. Козирев, Б. Леонтьев та інші. Суттєвий внесок у розвиток наукового знання у сфері досліджень інтелектуального капіталу зробили й українські вчені Д. Богиня, О. Бутнік-Сіверський, В. Геєць, О. Кендюхов, А. Чухно, П. Цибулев, А. Колот, В. Прошак, В. Мандибура та інші.

Однак, незважаючи на численні публікації у цьому напрямку, залишається багато невирішених проблем, зокрема які стосуються аналізу взаємодії відповідних груп стейкхолдерів підприємства та виявлення ключових показників ефективності функціонування підприємства в контексті як стейкхолдерської теорії, так і інвестування в інтелектуальний капітал підприємства.

Отже, формується інтерес до доцільності та ефективності організаційних підходів управління взаємодією з зацікавленими сторонами та визначення рівня на якому це оцінюється та відображується. Також вивчення зацікавлених сторін (стейкхолдерів) допоможе виявити ключові показники ефективності результатів діяльності підприємства, в управлінні та використанні свого людського капіталу (як однієї зі складових інтелектуального капіталу) і відносин своїх працівників (як частини внутрішніх стейкхолдерів підприємства).

При розгляді інвестицій в інтелектуальний капітал промислових підприємств необхідно враховувати одночасну взаємодію усіх трьох складових цього виду капіталу. При інвестуванні в одну зі складових, або в знання (як основу інтелектуального капіталу загалом), спостерігається вплив на розвиток інших. Тобто всі три види інтелектуального капіталу знаходяться у взаємозв'язку: людський, структурний та споживчий капітал. Таким чином проявляється ефект синергії, які викликає позитивні зрушення в розвитку різних складових інтелектуального капіталу при інвестуванні в один з них. Синергія у вигляді перехресного інвестування повинна створити умови для ефективної взаємодії між людським, структурним та споживчим капіталом для забезпечення максимальної ефективності вкладених в них інвестицій.

Інвестиції в інтелектуальний капітал потребують управління, котре має враховувати цілі (інтереси) по можливості усіх груп зацікавлених сторін. Належна увага з боку керівництва підприємства до такої групи стейкхолдерів, як працівники підприємства, до їх взаємодії між собою та з іншими групами зацікавлених сторін, дозволяє нам на практиці реалізувати процес інвестування з позицій теорії зацікавлених сторін. Стейкхолдерська теорія набуває все більшого значення завдяки зростанню інтересу до економічної, соціальної, екологічної, силової безпеки і стійкості підприємства до загроз. Зокрема підприємствами слід керувати на користь усіх зацікавлених сторін, а не лише тих, хто має контроль над обмеженими ресурсами [3, 4]. Сучасне розуміння теорії зацікавлених сторін впливає із визначення поняття «зацікавлена сторона» як будь-яка група чи особа, які можуть впливати на досягнення цілей підприємства [5]. Дане тлумачення дає можливість стверджувати, що для забезпечення процесу управління підприємством існує вимога задовольнити

набір інтересів, які виходять за рамки чисто фінансових.

Що стосується стейкхолдерів відзначимо наступне. Аналіз літературних джерел [6-9] дозволив виділити такі типи зацікавлених сторін: основні (наприклад, працівники підприємства як ті, що беруть участь у базовому процесі діяльності підприємства – процесі праці) та неосновні (наприклад, ті зацікавлені сторони, котрі сприяють базовому процесу, але участі у ньому безпосередньо не беруть); первинні (наприклад, менеджери вищої ланки управління від яких залежить успішність функціонування підприємства) та вторинні (наприклад, державні інституції); внутрішні та зовнішні; несоціальні первинні та несоціальні вторинні.

Підкреслимо також що інвестиції в людський капітал як основний компонент інтелектуального капіталу, можна розглядати як складову загальних витрат підприємства на персонал, які здійснюються з метою його продуктивного розвитку, приводять до формування високоякісного людського капіталу та забезпечують отримання довгострокового соціально-економічного ефекту. Також інвестиції в людський капітал можуть бути сформовані як інвестиції в знання підприємства, які використовуються для розвитку структурного і споживчого капіталу формуючи при цьому інтелектуальний капітал підприємства.

Результатом синергетичної взаємодії наведених вище компонентів інтелектуального капіталу є його формування як якісної складової ефективності, яка сприяє результативній діяльності підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності. Окрім того, розвинутий інтелектуальний капітал дозволяє розробити певні інновації на підприємстві та забезпечити їх реалізацію у формі інноваційних проектів, які пов'язуються з можливістю формування доданої вартості і, як результату, прибутку.

Висновки.

Інвестиції в інтелектуальний капітал промислового підприємства з врахуванням теорії зацікавлених сторін сприяють комплексному баченню процесу створення доданої вартості, підвищення конкурентоспроможності підприємства і становить предмет нашого подальшого дослідження.

Література:

1. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 18.09.1991р. №1560-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 2003р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

2. Кавецький В. В. Стратегія формування і розвитку інтелектуального капіталу шляхом збалансованих інвестицій / В. В. Кавецький // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту – 2010. – № 2(8). – С.15–22.

3. Гросул В. А. Концепція стейкхолдерів в системі оцінки ефективності функціонування підприємства / В. А. Гросул, Н. Е. Аванесова // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки – 2010. – № 2(52) – С.233-236.

4. Гаценко Л. В. Теорія зацікавлених сторін (стейкхолдерів): історія

розвитку та проблемні питання для подальших досліджень / Л. В. Гаценко // Водний транспорт. - 2016. - Вип. 1. - С. 156-160. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2016_1_27.

5. Freeman E. Strategic management: a stakeholder approach. Cambridge: Cambridge University Press. 2010. – p. 216.

6. Donaldson, T. and Preston, L. (1997) «The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications», Academy of Management Review, No. 1, pp. 65–66.

7. Аммарі А. О. Класифікація стейкхолдерів на основі взаємних очікувань / А. О. Аммарі // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №8. – С. 150-155. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_20.

8. Поплавська О. В. Роль стейкхолдерів у діяльності підприємства / О. В. Поплавська // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – 2017. – Т. 22, вип. 12 (65). – С. 114-118.

9. Захаркін О. О. Стейкхолдерська концепція вартісно-орієнтованого управління інноваційною діяльністю підприємств : автореф.: дис ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О. О. Захаркін; Сумський держ. ун-т. – Сєверодонецьк, 2017. – 38 с.

References:

1. Pro investytsiynu diyal'nist' [Elektronnyy resurs] : zakon Ukrainy vid 18.09.1991r. №1560-KHII // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 2003r. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

2. Kavetsky V. V. Stratehiya formuvannya i rozvytku intelektual'nogo kapitalu shlyakhom zbalansovanykh investytsiy / V. V. Kavetsky // Visnyk Skhidnoyevropeys'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu – 2010. – № 2(8). – S.15–22.

3. Hrosul V. A. Kontsepsiya steykkholderiv v systemi otsinky efektyvnosti funkcionuvannya pidpryyemstva / V. A. Hrosul, N. E. Avanesova // Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – 2010. – № 2(52) – S.233-236.

4. Hatsenko L. V. Teoriya zatsikavlenykh storin (steykkholderiv): istoriya rozvytku ta problemni pytannya dlya podal'shykh doslidzhen' / L. V. Hatsenko // Vodnyy transport. - 2016. - Vyp. 1. - S. 156-160. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2016_1_27.

5. Freeman E. Strategic management: a stakeholder approach. Cambridge: Cambridge University Press. 2010. – r. 216.

6. Donaldson, T. and Preston, L. (1997) «The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence, and Implications», Academy of Management Review, No. 1, pp. 65–66.

7. Ammari A. O. Klyasyfikatsiya steykkholderiv na osnovi vzayemnykh ochikuvan' / A. O. Ammari // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2012. – №8. – S. 150-155. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_20.

8. Poplavs'ka O. V. Rol' steykkholderiv u diyal'nosti pidpryyemstva / O. V. Poplavs'ka // Visnyk Odes'koho natsional'nogo universytetu. Seriya : Ekonomika / Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova. – 2017. – Т. 22, vyp. 12 (65). – S. 114-118.

9. Zakharkin O. O. Steykkholders'ka kontsepsiya vartisno-oriyentovanoho upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nisty pidpryyemstv : avtoref.: dys ... d-ra ekon. nauk : spets. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О. О. Zakharkin; Sums'ky derzh. un-t. – Syevyerodonets'k, 2017. – 38 s.

Abstract. Investments in the intellectual capital of an industrial enterprise are considered as a major component of stakeholder engagement. The formation of intellectual capital as a result of

synergistic interaction of human, structural and consumer capital of the enterprise is substantiated. The main investments in the intellectual capital of the enterprise and their cross impact are considered. The influence of the stakeholder theory on investment management in the intellectual capital of the enterprise has been determined. It has been noted that investment in intellectual capital needs management, which must take into account the goals (interests) of all stakeholder groups as far as possible.

Keywords: *investment management, stakeholder theory, intellectual capital*

Науковий керівник: д.е.н., проф. Буреннікова Н.В.

Стаття відправлена: 24.12.2019 р.

© Кавецький В.В.

**EVENT MANAGEMENT IN THE ACTIVITY OF THE
HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISE**
**ВПРОВАДЖЕННЯ EVENT-МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА**

Novikova.V.V. / Новікова В.В.

Bondar N.P. / Бондар Н.П.

c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.

Sharan L.O. / Шаран Л.О.

c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.

National university of food technologies, Kyiv, Volodymyrska str. 68, 01601

Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська 68, 01601

Анотація. У статті розглядається один із значущих напрямів сучасності – event-менеджмент. Аналізується його значення на сучасному ринку, участь в діяльності комерційних організацій, націлених на отримання прибутку, та доцільність і ефективність впровадження його у структуру закладу готельно-ресторанного господарства.

Event-захід все частіше і частіше включається в процес функціонування підприємств, сприяючи впізнаваності бренду і просування продукції. Аналіз сучасних event-заходів дозволив виявити їх складність, комплексність, багатоплановість та значущість, що безумовно є важливим кроком за-для розвитку сучасного підприємства індустрії гостинності.

З огляду на це, необхідним є дослідження українського event-ринку та event-менеджменту, визначення основних етапів підготовки до проведення тієї чи іншої події, аналіз основних перешкод на шляху до ефективного управління визначною подією та визначення перспективи подальшого розвитку event-менеджменту в рамках готельно-ресторанного бізнесу в Україні.

Ключові слова: event-менеджмент, технології, заходи, готельно-ресторанний бізнес, сфера гостинності.

Вступ.

Event-менеджмент – напрям маркетингової діяльності підприємств в різних сферах бізнесу, що активно розвивається. Досить часто заходи, що регулярно проводяться кампанією, набувають традиційність, популярність, порівнюються з рекламними інструментами і можуть мати домінуючий характер в маркетинговій політиці підприємства.

Event-захід – багатопланове поняття, він може бути включений в структуру діяльності підприємства не лише як інструмент для просування бренду, але і як інструмент комунікації, орієнтований на область емоційних переживань і забезпечує підвищену сприйнятливості аудиторії [2,3].

Даний механізм сьогодні використовується не тільки професійними event-компаніями, а й компаніями-виробниками різних товарів і послуг. Очевидно, що спеціалізовані event-компанії відводять event-менеджменту головну роль, оскільки організація заходів – основний вид їх діяльності на ринку.

Але сучасні event-заходи – механізми вкрай складні і комплексні, вони складаються з безлічі різноманітних елементів, які необхідно зводити воедино. Саме тому значна частина компаній, які планують організацію заходу, вважає за краще звертатися в event-агенції, які пропонують своїм клієнтам рішення «під ключ», ніж займатися плануванням проекту самостійно [9].

Метою роботи є дослідження технологій організації event-заходів в цілому

і виявлення особливостей роботи event-менеджменту в діяльності готельно-ресторанного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням питань, що пов'язані з розвитком та здійсненням event-менеджменту, займалися вітчизняні та зарубіжні науковці, такі як: Н.М. Пономарьова, А.Н. Романцов, Г.Л. Тульчинский, П.А. Шагайда, Т.Е. Лохина, А.В. Костін, Ю.А. Бичун, Е.В. Попов, В. Баранчєєв, Е. Патрушева, А. Шон, Б. Перрі, П. Нортон, Дж. Там, Дж. Нева та ін. Проте дані питання недостатньо вивчені і через це потребують додаткових наукових досліджень.

Event-менеджмент в Україні – напрям досить новий, проте має ряд особливостей, які наведені в матриці SWOT-аналізу (рис. 1).

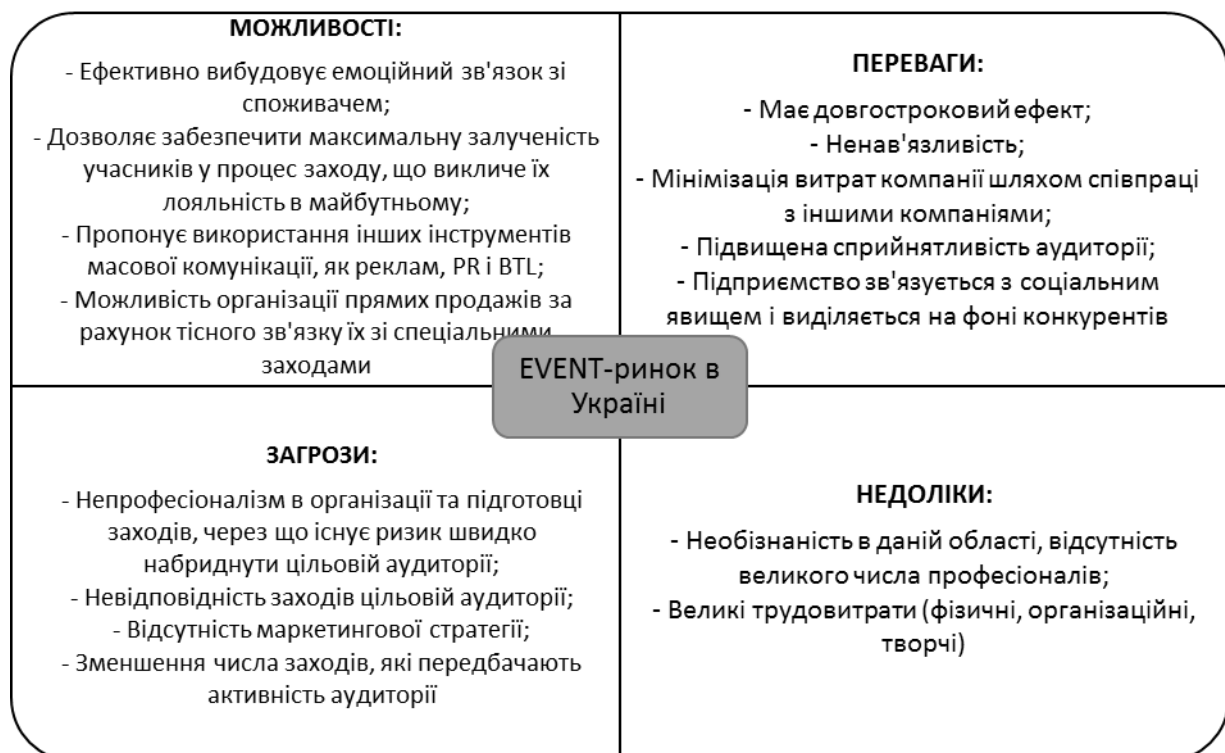

Рис. 1 – SWOT-аналіз event-ринку України

Зі SWOT-аналізу видно потенційні можливості розвитку event-ринку в Україні, а також загрози та недоліки, які створюють передумови для активного дослідження даного явища.

Темпи розвитку event-бізнесу дивують своєю швидкістю. На сьогодні обсяг виторгу від event-індустрії складає неймовірні суми, наприклад, в США загальний дохід від заходів дорівнює одного трильйона доларів в рік. Це більше, ніж доходи автомобільної промисловості та ІТ-індустрії. Більш того, згідно з прогнозами американського Бюро трудової статистики [10] в період з 2010 по 2020 рік зростання event-індустрії складе 44%, що значно перевищує показники зростання інших галузей. Нижче наведено середній рейтинг топових галузей, що займають провідні позиції і мають тісну взаємодію зі сферою гостинності (рис.2) [7].

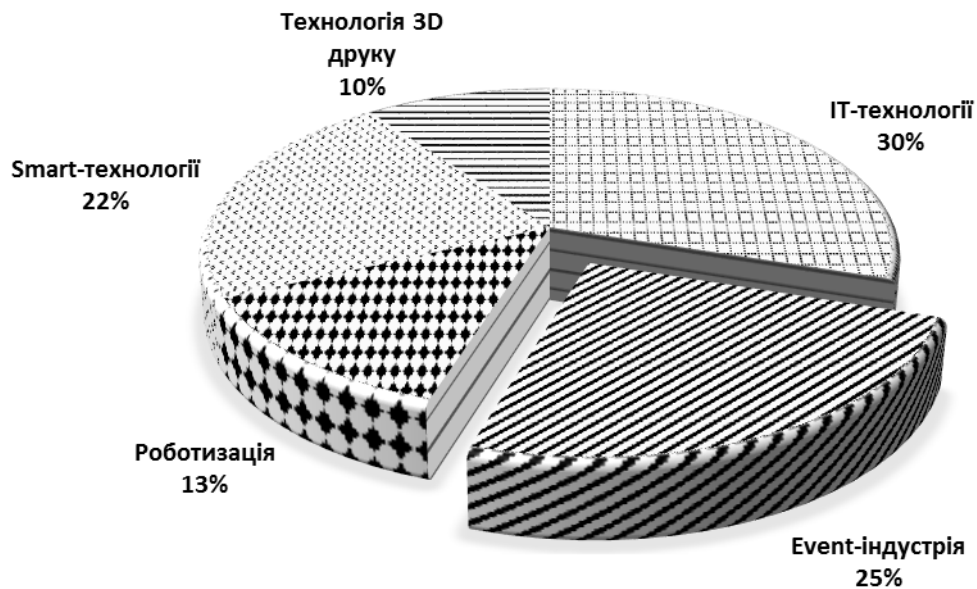

Рис. 2 – Рейтинг найпопулярніших світових галузей

З рис.2 бачимо, що в рейтингу найпопулярніших галузей сучасності друге місце посідає event-індустрія, що робить її впровадження в діяльність закладу готельно-ресторанного господарства актуальним. Цілком очевидно, що гряде нова ера event-індустрії, і всі, хто залучений в цій сфері – організатори заходів, власники майданчиків, кейтеринг-служби, керівники готелів, маркетологи і дизайнери – повинні бути готові до змін.

Організація event-заходів як вид діяльності існує з давніх часів, але в самостійну галузь вона проникла приблизно 20 років тому, а до цього довгий час була складовою частиною інших галузей економіки: концертів, готельного бізнесу, туризму і т.п. Частина функцій з організації заходів покладалися на відділи продажів. Усі ці фактори гальмували розвиток event-менеджменту як окремої форми діяльності. Відтепер в event-індустрії з'явилися професійні асоціації, сертифікаційні програми, існує спеціалізована література, в даній сфері можна навіть здобути вищу освіту. Сьогодні ця сфера стає визнаною індустрією зі своїми гравцями ринку, технологіями, легендами й традиціями [4].

Основний текст.

Event-менеджмент у сучасних умовах є предметом вивчення та підґрунтям для застосування практичних навичок та вмінь, які спрямовані на виробництво, розроблення та управління запланованими подіями, святкуваннями, змістовними фестивалями, розважальними заходами, політичними та рекреативними подіями, науковими, державними та театральними подіями. В цей перелік можна також додати місцеві події, окремі корпоративні чи ділові події, а також події приватного характеру: різного роду вечірки, одруження та соціальні події. Виходячи із цього, event-менеджмент – це повний комплекс заходів зі створення корпоративних та масових подій [6].

Event-менеджмент можна розділити на кілька напрямків: організація корпоративних заходів, спрямованих на зміцнення командного духу, і великі

масові акції, що створюють інформаційні приводи. Усі event-заходи можна розділи на 4 групи у відповідному відсотковому співвідношенні до кількості проведених заходів різних напрямків (рис. 3)

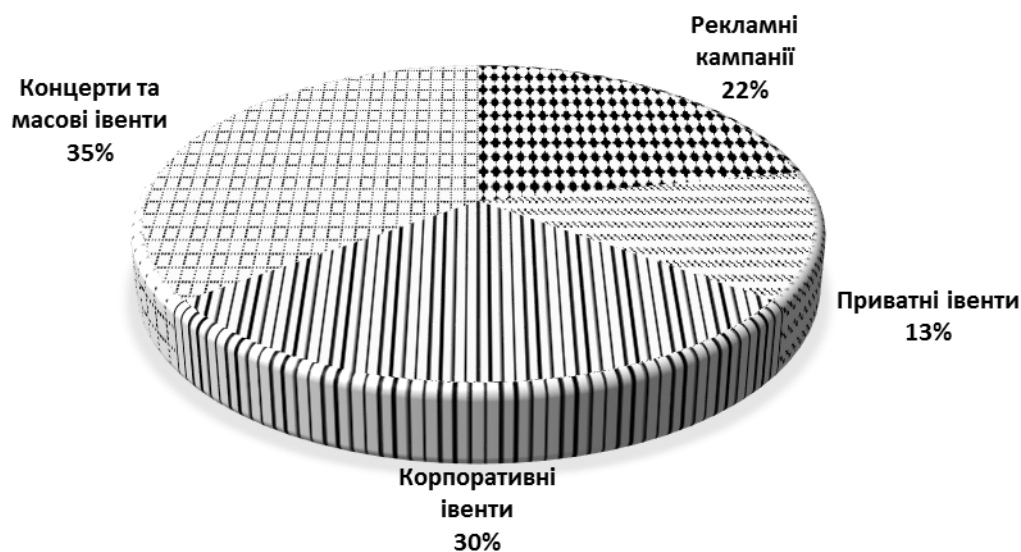

Рис. 3 – Частки всіх типів event-заходів на світовому ринку

В Україні ринок event-послуг почав активно розвиватися з 2005 р. За період свого становлення відбулися його суттєві зміни не лише кількісно, а й якісно:

- розширився спектр послуг;
- підвищилася якість послуг, що надавалися;
- впроваджено застосування гнучкої цінової політики компаній;
- доступними стали ціни більшості з них.

Оскільки event-менеджмент є невід'ємною частиною сфери готельно-ресторанного господарства, необхідно детальніше розглянути їх взаємозв'язок (рис. 4).

З рис. 4 можна зробити висновок, що event-менеджмент та готельно-ресторанний бізнес тісно пов'язані між собою. Їх безпосереднє поєднання відбувається під час організації спеціалізованих масових заходів. Існує великий перелік форматів заходів, які може проводити готель: конференції, прес-конференції, семінари, круглі столи, презентації, прийоми, конкурси, майстер-класи, приватні свята, ділові сніданки, виставки, спортивні події, в яких залучено велику кількість учасників.

Event-менеджмент є одним з найбільш ефективних й низькобюджетних інструментів просування готелю. Це вдала можливість зібрати цікаву для закладу аудиторію і донести до неї повне і правильне розуміння про продукт підприємства. Крім того, event-менеджмент підвищує лояльність постійних партнерів і клієнтів. В рамках заходів можна просувати бренд готелю в цілому і (або) його окремі послуги (продукти) [8].

Рис. 4 – Взаємозв'язок готельно-ресторанного бізнесу та event-менеджменту

Ринок event-послуг України функціонує в більшості за рахунок event-агенцій. Їх існує два типи:

- посередники-організатори,
- підрядники-організатори.

Підрядники-організатори – це ті event-агенції, котрі мають у своєму арсеналі все необхідне для повного обслуговування заходу. Здебільшого, це дуже потужні компанії, в підрозділах яких є окремі напрямки «Кейтерінг», «Декор», «Шоу» та ін. До таких компаній належать:

- універсальні – «GB Event by Kvartal 95», «Шаленій Event», «Horosho Event Group»;
- корпоративні заходи – «SmartEvents», «Questoria»;
- тимблдинг та командоутворення – «TeamMaster»;
- приватні заходи та весілля – «Love Agency», «Bright Events», «Make my day», «MUZA Wedding», «Wedding Empire» та ін.

Саме формат роботи event-відділу «підрядник-організатор» розглядається як інноваційне впровадження у закладі готельно-ресторанного господарства.

За даними Hospitality Industry Forum [11] усі події при правильній організації та якісному проведенні здатні створити досить високий ефект у просуванні компанії, її продукції та брендів. Так:

- 98% людей, які відвідали захід, згодом рекомендують просувний продукт іншим. Причому більше половини з них передають інформацію чотирьом і більше знайомим;
- 78% гостей розповідають про захід своїм друзям і сім'ям, 90% з них

роблять це протягом двох днів після події;

- 69% тих, хто ділиться враженнями, згадують спонсорів і партнерів заходу;
- крім того, позитивні враження від заходу 85% гостей стосуються бренду або, в конкретному випадку, – саме підприємства [11].

Важливо розуміти, що зазвичай заходи не мають на меті залучення індивідуальних клієнтів, оскільки кількість гостей заходу певним чином обмежена. В першу чергу, вони націлені на встановлення і підтримання контактів з корпоративними клієнтами. Також події в готелі допомагають підтримці сприятливого іміджу готелю і довіри з боку туристичних компаній. Додаткової комунікації між споживачем та підприємством та поінформованості про можливості готелю можна досягти шляхом залучення на event-заходи іміджевих спонсорів, лідерів думки і представників ЗМІ. Їх участь дозволить привернути додаткову увагу до події. У випадку, коли мова йде про організацію культурних або ділових подій, значущих для міста, доцільною є співпраця з міською адміністрацією.

Для того, щоб захід дав максимальний результат, дуже важливим є етап підготовки. Це фундамент заходу. Необхідно сформулювати цілі і завдання, які поставлені в тому чи іншому випадку. Другий – етап стратегічного планування: дослідження ринку і цільової аудиторії, вибір формату заходу, визначення теми і, нарешті, вибір дати і часу його проведення. Варто зауважити, що event-менеджменту притаманна певна сезонність. Так, наприклад, недоцільно проводити захід для топ-менеджерів корпоративних компаній в червні-липні, а сезон весіль припадає на період з травня по вересень.

Найважливіший етап підготовки заходу – формування бюджету, пошук спонсорів і партнерів, розподіл фінансового навантаження. Значна частина бюджету будь-якого заходу – це вартість оренди майданчика і послуг харчування. Надаючи обидві ці послуги, готель організовує захід за собівартістю. Це основна причина, за якої event-менеджмент добре працює в сфері готельно-ресторанного бізнесу.

Існує два основних підходи до організації заходу у готелі. Перший передбачає ситуацію, коли готель бере видаткову частину повністю на себе. Другий варіант – коли витрати на захід діляться з партнерами та спонсорами. Внесок закладу може обмежуватися тільки наданням майданчику для події. Також можна розглядати просування готелю і його послуг шляхом проведення партнерських заходів з умовою їх повної оплати. Таким чином, не витративши на організацію події жодних коштів, можна отримати цікаву цільову аудиторію [8].

Організація будь-якої події планується з певною метою, яка обов'язково повинна враховуватися на етапі планування заходу. Крім цілей важливою є інформація стосовно кількості учасників, їх вікової категорії, відсоткове співвідношення чоловіків та жінок, що необхідно враховувати під час вибору артистів, музики, тематики заходу, інтерактивних розваг тощо.

Event-менеджмент – це комплексна організація заходів, спрямована на емоційний контакт з аудиторією, який встановлюється під час заходу. Це дає

універсальну можливість вплинути на цільову аудиторію тонше й ефективніше [1].

На сьогоднішній день просування event-менеджменту є одним з найважливіших процесів інноваційного розвитку та життєдіяльності готелю. Готель повинен весь час пропонувати себе. Event-індустрія – це великий внесок у розвиток готелю, підвищення його популярності серед мешканців країни, міста і туристів, а також запорука успішного просування готелю у якості event-платформи.

Ринок готелів з впровадженням event-технологій в Україні має величезний потенціал, тому що він ще далекий від насичення. Зараз на ринку існує декілька готелів, що надають послуги event-менеджменту або мають в структурі управління певні його елементи. Серед них: п'ятизірковий готель в центрі столиці – «Fairmont Grand Hotel Kyiv», п'ятизірковий заміський клуб «Grand Admiral Resort & SPA» (м. Ірпінь, Київська обл.), заміський готельно-ресторанний комплекс «Sobi Club» (с. Хотянівка, Київська обл.), заміський комплекс «Трипільське Сонце» (с. Підгірці, Київська обл.), заміський готельно-ресторанний комплекс «Verholy Relax Park» (с. Соснівка, Полтавська обл.) та інші. Кожен з цих закладів пропонує певні умови проведення заходів, безліч пропозицій та додаткових послуг, що стосуються того чи іншого формату заходу. Проте поєднавши сильні сторони багатьох з них можна створити новий формат підприємства, який мав би окремий підрозділ з впровадження event-менеджменту.

Готельно-ресторанний заклад такого формату може стати ефективним та популярним для національних та світових жителів, організаторів, зірок, лідерів думок. Це дасть змогу зробити event-сферу ближчою та зрозумілішою, поперше, для кожного з українців, а також дозволить підвищити інтерес до країни та зміцнити враження про її можливості з організації різнопланових заходів, показавши їх на новому високому рівні.

Для того, щоб забезпечити максимально раціональне розміщення гостей за відповідними типами заходів територію підприємства можна відповідно зонувати, створивши: банкетні зали за типами заходів (дитяча, весільна), ігрові простори для дітей та дорослих, конференц та виставкову зали, відкриті майданчики і тераси, сцени, альтанки тощо.

Практичні рекомендації щодо впровадження event-менеджменту розділені на кілька напрямків і структуровані відповідно за їх найбільшою актуальністю (рис.5).

1) Юридична документація та правова діяльність включає:

- Перегляд договірних зобов'язань з підрядниками з урахуванням включення туди пунктів про штрафні санкції і посередницькі відносини;
- Розгляд можливості відмови від заходів на умовах «передплати» або пошук правових і юридичних санкцій на попередження несумлінності Замовника;
- Вироблення комплексу шаблонних договірних угод для оперативного розв'язання дрібних координаційних питань;

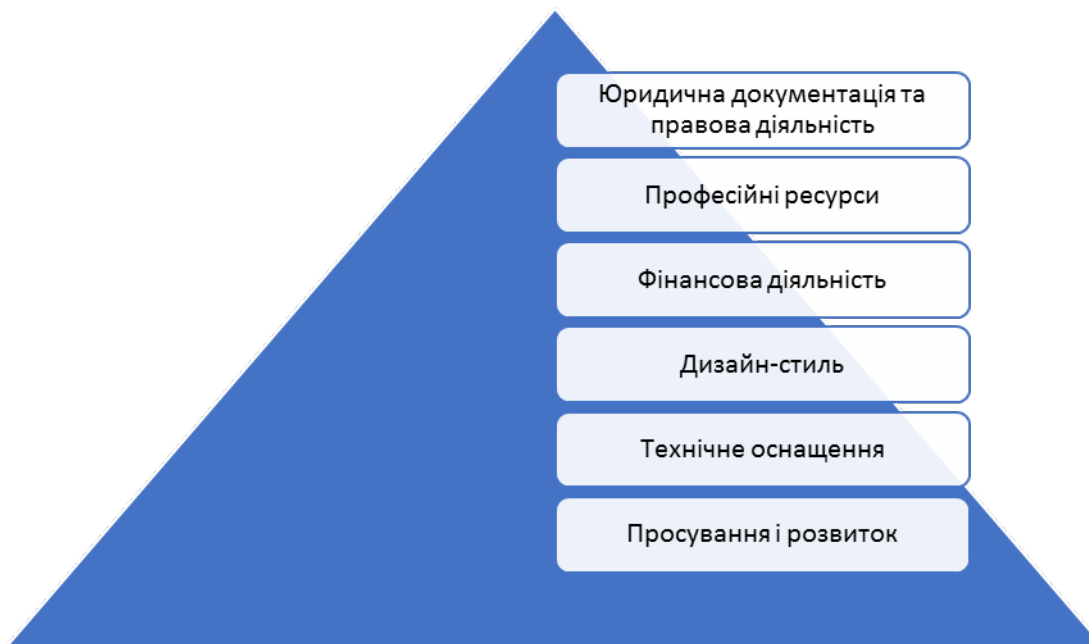

Рис.5 – Структурована схема напрямів впровадження event-менеджменту

- Докладне опрацювання пункту про «форс-мажорні» обставин і дії сторін у разі настання таких обставин.

2) Професійні ресурси включають:

- Збільшення числа штатних співробітників;
- Створення бази по найманим event-менеджерам, які працюють на умовах фрілансу, та підрядникам;
- Забезпечення можливості підвищення кваліфікації менеджерського складу в event-установах;
- Організацію курсів для початківців event-менеджерів і аніматорів на перспективу розширення кадрів.

3) Фінансова діяльність передбачає:

- Створення системи постійного контролю за рухом грошових коштів;
- Збільшення чистого прибутку від заходу шляхом мінімізації витрат.

4) Дизайн-стиль включає:

- Розробку єдиного фірмового дизайн-стилю event-відділу та зовнішнього вигляду співробітників відповідно до стилю івенту;
- Опрацювання системи відмітних знаків ранжирування персоналу.

5) Технічне оснащення передбачає:

- Придбання власного медіа обладнання, достатнього для проведення масштабних заходів;
- Закупівлю системи внутрішнього зв'язку (рації) для полегшення комунікації співробітників на заході.

6) Просування і розвиток передбачають:

- Створення відділу, специфіка діяльності якого – букінг артистів і та різних шоу-проектів [5].

Організація ефективного івенту – це серйозна синхронізована праця

величезної системи, що складається з великої кількості елементів: менеджерів-організаторів, координаторів заходу, гостей, ведучих, артистів, техніків, хостес, охорони, музикантів, піротехніків, кейтерінгових служб, водіїв, органів міської влади, спонсорів та багато інших.

Висновки.

Отже, event-менеджмент має великі перспективи розвитку в Україні. Він дозволяє ділитися досвідом, емоціями та отримувати максимальну користь в рамках управління у сфері готельно-ресторанного господарства. Це надійний механізм, за допомогою якого цілі підприємства здатні примножуватися, а заклад – досягати своєї мети. Впровадження event-менеджменту дозволить в рази збільшити продажі і підняти рейтинг підприємства, що є безсумнівним плюсом для готельно-ресторанного закладу, що прагне до розвитку та інноваційних змін. Event-сфера – це величезний майданчик для створення креативних платформ, тематичних тренінгів, святкових вечорів, корпоративних заходів, ділових брифінгів тощо. Кожен в рамках системи event-менеджменту зможе знайти свою ланку для розвитку, роботи та відпочинку, що беззаперечно несе позитивний внесок у соціальний та економічний розвиток України.

Література.

1. Алексеева О.В. Событийный туризм и ивент-менеджмент // Российское предпринимательство. – 2011. - №6, вып.2(186). – С.167-172.
2. Алексунін В.А., Дубаневич Е.В., Складар Е.Н. Менеджментові комунікації. Практикум. – М.: Дашков и К, 2018. 196 с.
3. Баксанский О.Е. Технологии манипуляции массами: реклама, менеджмент, PR, GR (когнитивный подход). Карманная книга политтехнолога. – М. Ленанд, 2017. 224 с.
4. Володіна М.Р. Event-менеджмент в сфері організації заходів // Молодий вчений. – 2019. - №5. – С. 103-106.
5. Напалкова А.А. Менеджментові дослідження на ринку event-послуг. Event-менеджмент. – 2014. - № 3. – С. 210-226.
6. Getz D. Event tourism: Definition, evolution, and research // Tourism Management. – 2008. - №29.
7. Державна служба статистики – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Ивент-менеджмент: события, которые продают отель. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hotel.report/technology/ivent-marketing-sobytiya-kotorye-prodayut-otel>
9. На пороге новой ивент индустрии – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://event.ru/trips/na-poroge-novoy-eryi-event-industrii/>
10. U.S. Bureau of Labor Statistics – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bls.gov/>
11. Meeting Point Group Ukraine – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.meetingpoint.ua/company>

References:

1. Alekseeva OV Event tourism and event management // Russian entrepreneurship. - 2011. - №6, issue 2 (186). - P.167-172.
2. Aleksunin VA, Dubanevich EV, Sklar EN Management communications. Workshop. - M.: Dashkov and K, 2018. 196 p.
3. Baksansky OE Mass manipulation technologies: advertising, management, PR, GR (cognitive approach). Pocket book of political scientist. - M. Lenand, 2017. 224 p.
4. Volodina MR Event management in the field of event organization // Young scientist. - 2019. - №5. - P. 103-106.
5. Napalkova AA Management research in the event services market. Event management. - 2014. - № 3. - P. 210-226.
6. Getz D. Event tourism: Definition, evolution, and research // Tourism Management. - 2008. - №29.
7. State Statistics Service – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Event management: events that sell the hotel. – [Electronic resource]. – Access mode: <https://hotel.report/technology/ivent-marketing-sobytiya-kotorye-prodayut-otel>
9. At the threshold of a new industry event – [Electronic resource]. – Access mode: <https://event.ru/trips/na-poroge-novoy-eryi-event-industrii/>
10. U.S. Bureau of Labor Statistics – [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.bls.gov/>
11. Meeting Point Group Ukraine – [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.meetingpoint.ua/company>

Abstract. *The article deals with one of the most important areas of our time - event management. Its importance in the modern market, participation in the activity of profit-oriented commercial organizations and the expediency and effectiveness of its introduction into the structure of the hotel and restaurant establishment are analyzed.*

Event is becoming more and more often included in the process of functioning of enterprises, promoting brand awareness and product promotion. The analysis of modern events has revealed their complexity, complexity, diversity and significance, which is certainly an important step for the development of the modern hospitality industry enterprise.

For this reason, it is necessary to study the Ukrainian event-market and event-management, to determine the main stages of preparation for an event, to analyze the main obstacles to the effective management of a significant event and to determine the prospect of further development of event-management in the hotel- restaurant business in Ukraine.

Key words: *event management, technology, events, hotel and restaurant business, hospitality.*

Стаття відправлена: 26.12.2019 г.

© Новікова В.В., Бондар Н.П., Шаран Л.О.

УДК: 631.67:631.43+528

IRRIGATION DEVELOPMENT OF ARYS-TURKESTAN MASSIV IN SOUTH KAZAKHSTAN**ИРРИГАЦИОННОЕ ОСВОЕНИЕ АРЫСЬ-ТУРКЕСТАНСКОГО МАССИВА В ЮЖНОМ КАЗАХСТАНЕ****Starodubtsev V.M. / Стародубцев В.М.***National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine Kyiv, Heroiv Oborony st., 15, 03041 Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины Киев, ул. Героев Обороны, 15, 03041***Beksultanov M.K. / Бексултанов М.К.****Kalibekova A. / Калыбекова А.****Nurimbetov R.I. / Нурымбетов Р.И.***Kazakh National Agrarian University, AgriTech-Hub, Kazakhstan, 050010, Almaty, ul. Abay, 8
Казахский национальный аграрный университет, Агротех-Хаб, Алматы, ул. Абая 8*

Аннотация: Рассмотрена история проектирования и освоения Арысь-Туркестанской оросительной системы, созданной на предгорной равнине в Южном Казахстане. Отмечены специфические мелиоративные особенности этой территории, представляющей собой периферическую часть слившихся конусов выноса юго-западных склонов хребта Каратау. Особое внимание уделено влиянию ирригационного Бугунского водохранилища на смежные территории, в особенности на процессы засоления, подтопления и эрозии почв. На Арысском (АТМ) и Туркестанском (ТМК) каналах выявлены с помощью дронов и картографического сервиса Google Earth участки непроизводительных потерь воды из-за состояния гидротехнических сооружений. Проанализирована динамика развития орошения с учетом засоления и подтопления почв, применения дренажа. Предложены мероприятия по улучшению водообеспеченности оросительной системы.

Ключевые слова: конусы выноса, орошение, засоление почв, подтопление, дренаж.

1. Введение. Ирригационное освоение предгорной равнины в Южном Казахстане имело огромное значение для социально-экономического развития этого региона. Его техническая реализация была сложной, длительной, противоречивой и все же успешной. Выращиваемые здесь технические, зерновые, плодо-овощные и кормовые культуры являются стратегическим ресурсом ныне Туркестанской области. А население получило рабочие места, приобрело бесценный опыт орошения и мелиорации, на массиве увеличивается население, строятся новые поселки. Даже вид из космоса на Арысь-Туркестанскую систему (рис. 1) вызывает чувство оптимизма и понимание важности и своевременности обеспечения пресной водой этого огромного региона. Тем не менее, к сегодняшним дням накопились проблемы, требующие неотложного решения. Это прежде всего нарастающий недостаток воды для орошения. Он обусловлен: 1) заиливанием Бугунского водохранилища, 2) фильтрационными потерями из магистральных каналов, проложенных при неглубоком залегании галечниковых отложений без достаточных противофильтрационных мер (Туркестанский канал), и в лессовых отложениях, имеющих заметные фильтрационные и просадочные свойства (Арысский канал), 3) потерями в распределительных каналах первого порядка, 4) несанкционированными отборами воды для орошения дополнительных

площадей, 5) локальными потерями воды на отдельных участках каналов (магистральных и распределительных) при не всегда хорошем состоянии гидротехнических сооружений, приводящими к затоплению и подтоплению прилегающих к ним земель, 6) использованием повышенных поливных и оросительных норм и других причин.

Рис.1. Арысь-Туркестанская оросительная система – вид со спутника Ландсат-8, 2019 г.

Для выявления участков с потерями воды из оросительных сетей, несанкционированного отбора воды различными водопользователями, сформулировано задание (проект) применить информационные методы и дистанционное зондирование территории, чтобы оперативно устранять такие непроизводительные потери, а также проанализировать происходящие на оросительной системе процессы. Проект выполняет «Корпоративный фонд «Агротехнологический хаб» при Казахском национальном аграрном университете, исполнители – Бексултанов М.К., Калыбекова А., Нуримбетов Р., консультант - профессор Стародубцев В.М. из Национального университета биоресурсов и природопользования Украины, который проводил почвенно-мелиоративные исследования на этой системе еще в 60-70-е годы [7].

Идея строительства Арысь-Туркестанской оросительной системы была оформлена в схематическом проекте еще в 1948 г., а проектное задание составлено в 1953 г. институтом «Казгипроводэлектро» (длина канала 194,5 км, емкость Бугунского водохранилища 370 млн. куб. м, площадь правильного орошения 70,5 тыс. га, лиманного орошения 53,8 тыс. га, площадь хлопчатника 28,4 тыс. га). Ирригационная сеть запроектирована в земляных руслах, меры борьбы с фильтрацией не предусмотрены, дренаж и сбросная сеть не запроектированы.

Почвенно-мелиоративное обоснование к проектному заданию, выполненное в 1949-1950 гг. и уточненное изысканиями в 1952-1953 гг. («Средазгипроводхлопок») и в 1956-1958 гг. (СоюзНИИХИ), базировалось на переоценке дренирующей роли галечниковых отложений и на анализе существовавшей в то время структуры почвенного покрова, без учета изменчивости почвенно-мелиоративных и гидрогеологических условий при

орошении. Все это и привело к строительству оросительной системы без применения инженерных мелиораций. Первые же годы освоения массива выявили недостатки такого технического решения и заставили «уточнить» проектное задание. Уточненным заданием предусмотрено освоение 121,8 тыс. га, из которых 52,4 тыс. га регулярного орошения, 53,0 тыс. га лиманного орошения и земель совхоза Дармина (цитварная полынь) – 16,4 тыс. га. Лиманное орошение в последующем было исключено из проекта. Для борьбы с подъемом грунтовых вод и засолением почв предусмотрено строительство коллекторно-дренажной сети на площади 22 тыс. га и промывки наиболее засоленных почв. Однако, по мнению рецензента С.Ф. Аверьянова [1], «намеченная в проекте площадь дренажа (22 тыс. га) является минимальной, основанной на существующем положении дела, без учета прогноза водно-солевого режима почв. Эта площадь может быть условно принята как объем работ первой очереди. В недалеком будущем (1-3 года) эта площадь возрастет».

К сожалению, этот прогноз оправдался в процессе ирригационного освоения Арысь-Туркестанского массива (как и других подобных систем [5]) в начале 1960-х годов. Наличие трудно мелиорируемых засоленных (иногда и солонцеватых) почв на массиве [4, 6], фильтрационные потери воды из Туркестанского канала, проходящего по территории с неглубоким залеганием гравийно-галечниковых отложений и не имеющего противифльтрационного покрытия, не всегда оперативное строительство дренажа (закрытого и открытого), часто неоправданное пространственное размещение дренажных систем без учета мелиоративных условий массива, а в целом и недостаточного опыта и знания особенностей мелиоративных процессов в конусах выноса предгорной равнины Каратау привели к существенному увеличению площадей засоленных почв. Солевая съемка массива, выполненная по заданию института «Союзгипрорис» рядом организаций, включая Джамбулский институт водного хозяйства (Вышпольский Ф.Ф.[2] и другие) и Институт почвоведения АН КазССР (Егоричев Г.А.[3], Стародубцев В.М. [7] и др.) показала, что площадь засоленных почв к этому времени увеличилась на 17 тыс. га.

В последующие годы освоение массива продолжалось, иногда методом проб и ошибок, особенно в области борьбы с засолением и подтоплением, строительства и эксплуатации открытого, закрытого и вертикального дренажа. Изменялись способы орошения, поливные и оросительные нормы, набор выращиваемых культур. Сложности освоения массива обусловили у некоторых водохозяйственных руководителей критическое отношение к проекту Арысь-Туркестанской оросительной системы. Сложный в инженерном отношении проект, недостаток опыта освоения больших территорий с трудно мелиорируемыми засоленными почвами, недостаточное научное обоснование, а иногда и просто технические нарушения создали немало проблем на массиве. Однако они постепенно решаются.

2. Бугунское водохранилище. Для обеспечения водой Арысь-Туркестанской системы в долине реки Бугунь создано водохранилище строительством Бугунской и Каражантакской плотин (рис.2).

Рис.2. Схема Арысь-Туркестанской оросительной системы

Правый берег водохранилища – увалистая предгорная равнина, левый – водораздел между рекой Бугунь и саем Каражантак. Площадь зеркала водохранилища 6300 га, объем – 370 млн. м³, глубина 15-17 м. Оно накапливает сток р. Бугунь и частично – р. Арысь, наполняется ежегодно с октября по апрель, в апреле-мае поддерживается максимальный уровень, а с июня по сентябрь происходит сработка воды [8-10] на орошение до «мертвого запаса» (рис. 3).

Литология территории представлена толщей суглинков, подстилаемых на большой глубине (более 20 м) гравийно-галечниковыми отложениями. Грунтовые воды в 1951 г. (до сооружения водохранилища) в чаше проектируемого водоема залегали на глубинах: в пойме р. Бугунь – 2-5 м, а с удалением от нее погружались до 20 м. В саяе Каражантак грунтовые воды вскрывались на глубине 5-10 м. Зональные почвы здесь – сероземы светлые южные [3, 4, 6], засоленные с глубины 1,0-1,5 м и до 20-30 м. Лишь в пойме Бугуни и саяе Каражантак были распространены гидроморфные солончаковые почвы. В чаше созданного водохранилища почва подверглась опреснению, а на подтопленном побережье – вторичному засолению [3, 8]. Во всей чаше проектируемого водохранилища содержание солей составляло в слое 0-10 м около 1200 т/га, а на всей площади чаши содержалось около 10 млн. тонн солей. В результате наполнения водохранилища, начавшегося в 1960 г., произошло подтопление почв берегов и вторичное засоление. А фильтрационными водами из чаши водоема было вымыто около 8 млн. т солей [8].

Важнейшими экологическими последствиями наполнения водохранилища являются [10]: 1) фильтрация воды и подтопление побережья (преимущественно левого берега); 2) заболачивание почв в нижнем бьефе Бугунской и Каражантакской плотин и в верховье водохранилища (в месте впадения р. Бугунь и Арысского магистрального канала (АМК)); 3) засоление почв при подтоплении побережья, нижних бьефов плотин и долины саяе Каражантак; 4) эрозия берегов с угрозой прорыва водных масс через левый берег в саяе Каражантак; 5) заиление чаши водохранилища; 6) неэффективная конструкция распределительного канала А-9, не обеспечивающая орошение запроектированных площадей; 7) зарастание крупнотравной растительностью

побережья из-за повышенной влажности воздуха над берегами водоема (рис.4, 5).

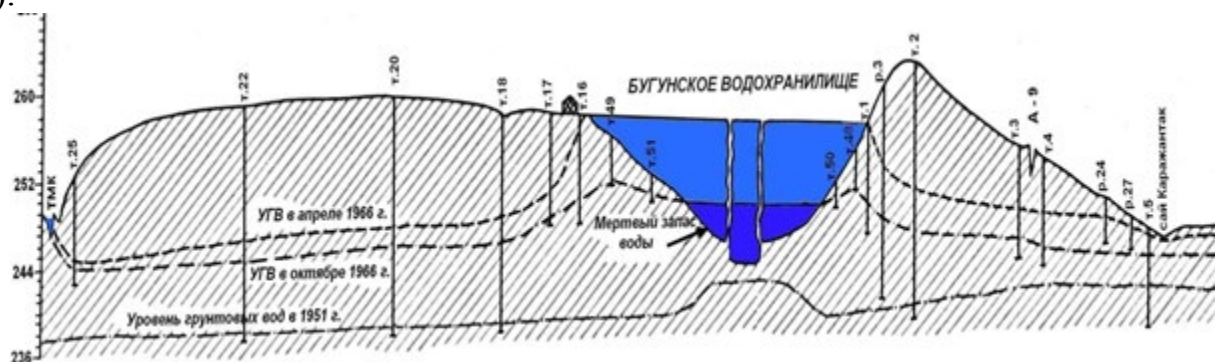

Рис.3. Поперечный профиль Бугунского водохранилища

Рис.4. Эродированный берег (слева) и микротеррасы в зоне осушки

Рис.5. Влияние водохранилища на побережье: 1 – заболоченные засоленные почвы нижнего бьефа плотин; 2 – лугово-болотные и луговые засоленные почвы сая Каражантак; 3 – подтопленные лугово-сероземные солончаковые почвы; 4 – эрозионно-опасные участки побережья; 5 – подтопленные незасоленные почвы верховья водохранилища; 6 – слабо подтопленные светлые сероземы с крупнотравной растительностью; 7 – орошаемые земли (снимок Сентинел-2 за 19.07.2019)

Эрозионные процессы на побережье водохранилища проявились уже в первые годы его наполнения (1963-1968 гг.). Наиболее сильно размывались лессовые берега левобережья под влиянием волновой деятельности во время сильных ветров. Берег отступал на десятки метров, создавая угрозы для

безопасности Бугунской плотины (рис. 6). В последние годы скорость разрушения берегов уменьшилась. Если в среднем за период 1966-2019 гг. отступление берегов составило 7-11 м в год, то в 2000-е годы оно не превышало 1-2 м.

Рис.6. Динамика эрозии берегов Бугунского водохранилища

3. Арысский магистральный канал (АМК) длиной 51 км был сооружен для подачи воды в Бугунское водохранилище и далее в Туркестанский канал (ТМК). Он начинается от Караспанского барража на реке Арысь и огибает водораздельный увал между саем Каражантак и долиной Арыси (рис. 7). При этом планировалось орошать из канала АМК также часть земель западного склона этого увала и земли хозяйства Дармина (выращивание лекарственных трав для медицинских целей). Канал не имеет противодиффузионной облицовки, хотя он был прорыт в суглинистых отложениях с коэффициентом фильтрации 0,5-1,0 м/сутки и склонностью этих грунтов к просадкам. Кроме того, огибая названный увал по его подножию, канал неизбежно пересекал овраги и балки, что способствовало эрозии и неустойчивости его русла

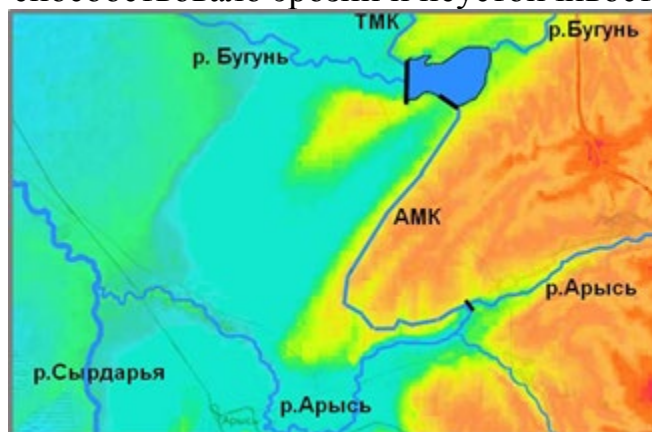

Рис.7. Геоморфология района Арысского магистрального канала (АМК)

Поскольку на оросительной системе (АОС) предполагалось первоочередное освоение земель, подкомандных Туркестанскому магистральному каналу (ТМК), Арысский канал в первые годы выполнял задачу транспорта воды Арыси в Бугунское водохранилище и дальше в ТМК. Ирригационное освоение земель, непосредственно подкомандных АМК, осуществлялось постепенно по мере готовности инфраструктуры для использования водно-земельных ресурсов. Динамика развития орошения показана на снимках Ландсат и Сентинел (рис.8).

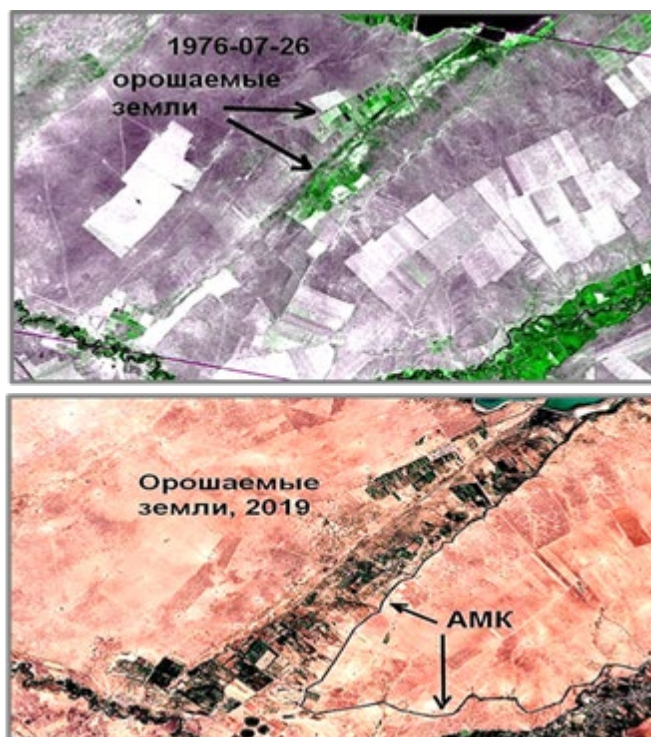

Рис. 8. Развитие орошения на территории АМК

Учитывая острую нехватку воды для орошения на всей системе, мы проанализировали возможные пункты непроизводительных потерь на самом АМК из-за неисправностей водораспределительных сооружений на нем, а также несанкционированного отбора воды из канала для местных потребителей несовершенными способами в последние годы (рис.9).

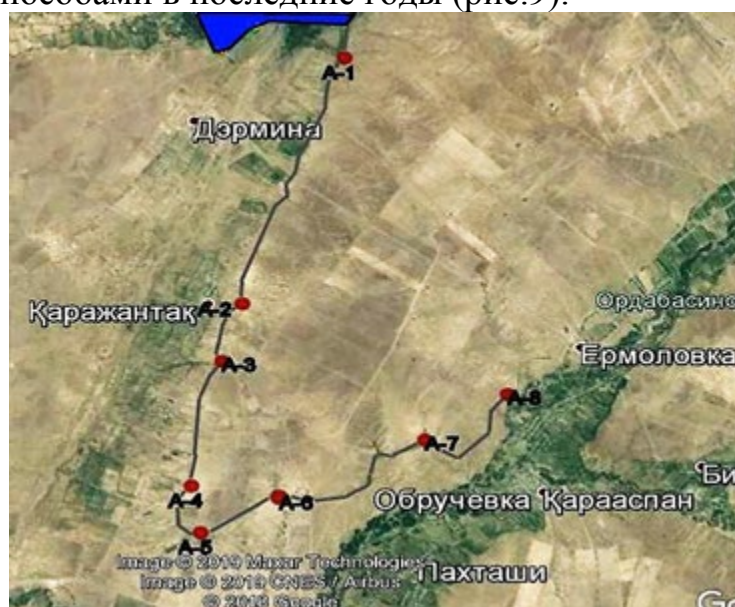

Рис. 9. Пункты потери воды из АМК

На всем АМК выявлено 8 пунктов потерь воды (рис. 9) с координатами:
 А-1 - 42°41'17.44"С, 69° 3'43.47"В; А-2 - 42°36'9.21"С, 68°58'5.52"В;
 А-3 - 42°34'55.44"С, 68°56'52.13"В; А-4 - 42°32'10.29"С, 68°54'36.60"В;
 А-5 - 42°30'59.43"С, 68°54'19.38"В; А-6 - 42°31'16.34"С, 68°56'53.84"В;
 А-7 - 42°31'35.95"С, 69° 1'33.61"В; А-8 - 42°32'5.57"С, 69° 4'21.29"В.

В этих пунктах выявлено: 1) сброс воды из АМК по поверхности склона (А-1); 2) частичное повреждение канала и подтопление земель при пересечении АМК крупных оврагов и балок (А-2, 3, 4, 7, 8); 3) подтопление земель при отведении воды из АМК упрощенным способом; 4) отведение воды непроектными распределительными каналами (А-6).

4. Туркестанский магистральный канал (ТМК) простирается от Бугунского водохранилища на востоке до пос. Сауран – на западе (рис. 10). Он обеспечивается водой из Бугунского водохранилища с расходами около 45 м³/с, а также в небольшой мере водой малых речек и временных водотоков, текущих со склонов хребта Каратау. Из ТМК по 48 распределительных каналов подают воду для орошения и водоснабжения в создаваемые в 60-е годы хлопководческие хозяйства (совхозы), в дальнейшем переименованные в соответствии с современными тенденциями, а земли которых трансформированы в фермерские хозяйства. В дальнейшем площади орошения из этих каналов и их конфигурация в определенной мере изменялись в соответствии с успешностью мелиорации и освоения земель, а также с интересами местного населения и развития новых социально-экономических отношений.

Ирригационное освоение земель, подкомандных ТМК, происходило со значительными сложностями (как уже отмечено во «Введении»), обусловленными особенностями литологического строения почво-грунтов, засолением почв, потерями воды на фильтрацию из каналов и орошаемых земель, специфическим формированием почвенно-мелиоративных условий (рис.11 и 12).

Рис. 10. Туркестанский магистральный канал и массив орошения

Дальнейшее развитие здесь орошения определяется недостатком воды, поэтому необходимо устранять непроизводительные потери из магистрального канала на фильтрацию в гравийно-галечниковые отложения, а также «утечку» воды из-за неудовлетворительного состояния некоторых сооружений на ТМК.

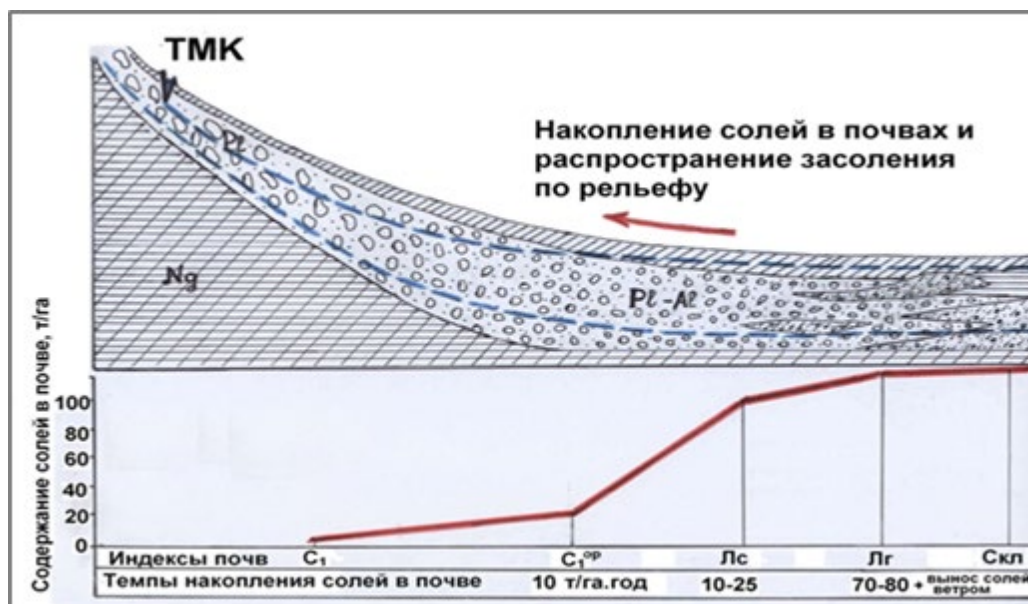

Рис. 11. Схематический литологический поперечный профиль территории, подкомандной ТМК, и накопление солей в почвах при орошении (индексы почв: C₁ – светлые сероземы, C_{1^{op}} – орошаемые светлые сероземы, L_c – лугово-сероземные почвы, L_g – луговые почвы, S_{кл} – солончаки луговые).

Именно для этой задачи проведены наблюдения по всей трассе канала с помощью квадрокоптеров (дронов) и использованы материалы картографического сервиса “Google Earth” (рис.13).

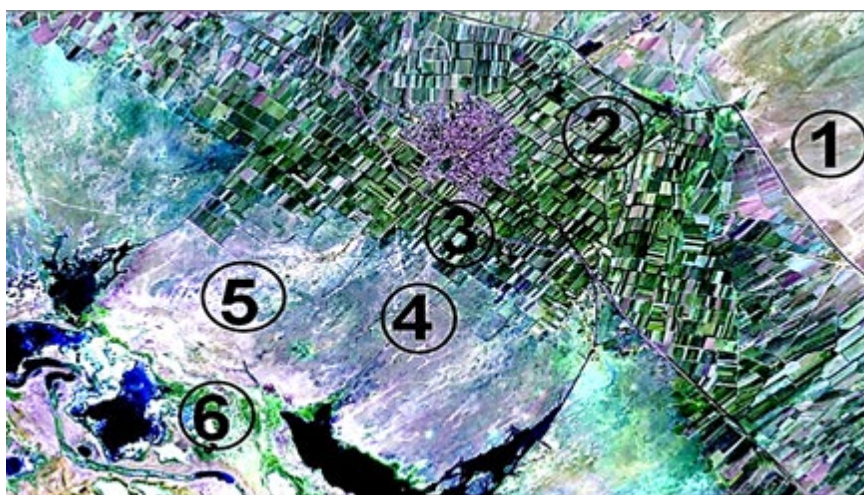

Рис.12. Почвенный покров подкомандной ТМК территории в 2019 г. в районе пос. Старый Икан: 1 – сероземы светлые северные (целина), 2 – сероземы светлые северные (орошаемые), 3 – сероземы светлые глееватые, 4 – лугово-сероземные почвы, 5 – сероземно-луговые засоленные почвы в комплексе с солончаками, 6 – луговые и лугово-болотные почвы.

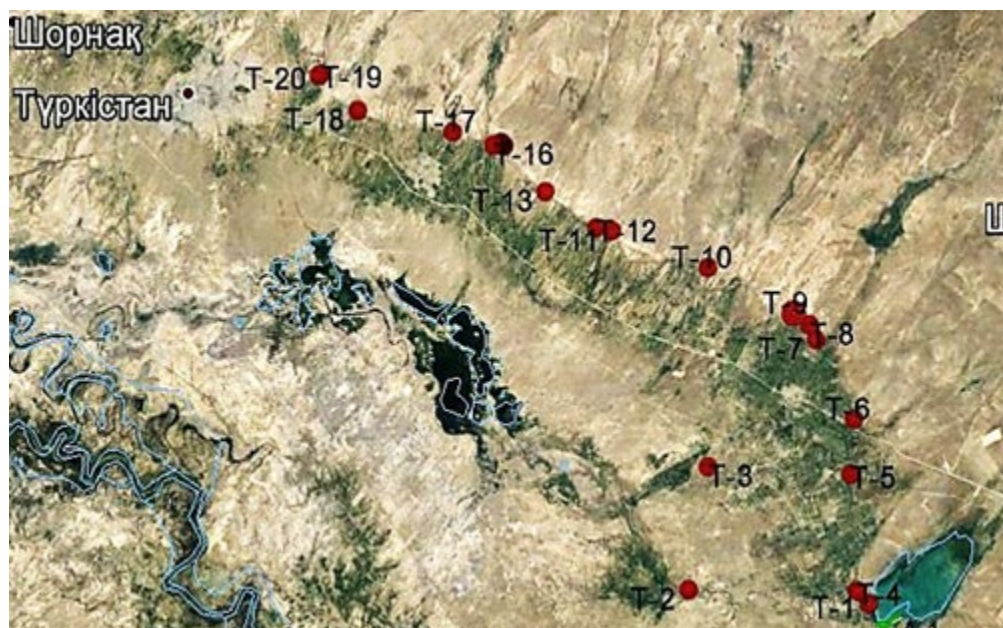

Рис.13. Пункты потерь воды из ТМК

На рис. 14 приведены типичные для ТМК потери воды из-за нерационального водопользования и технического состояния канала.

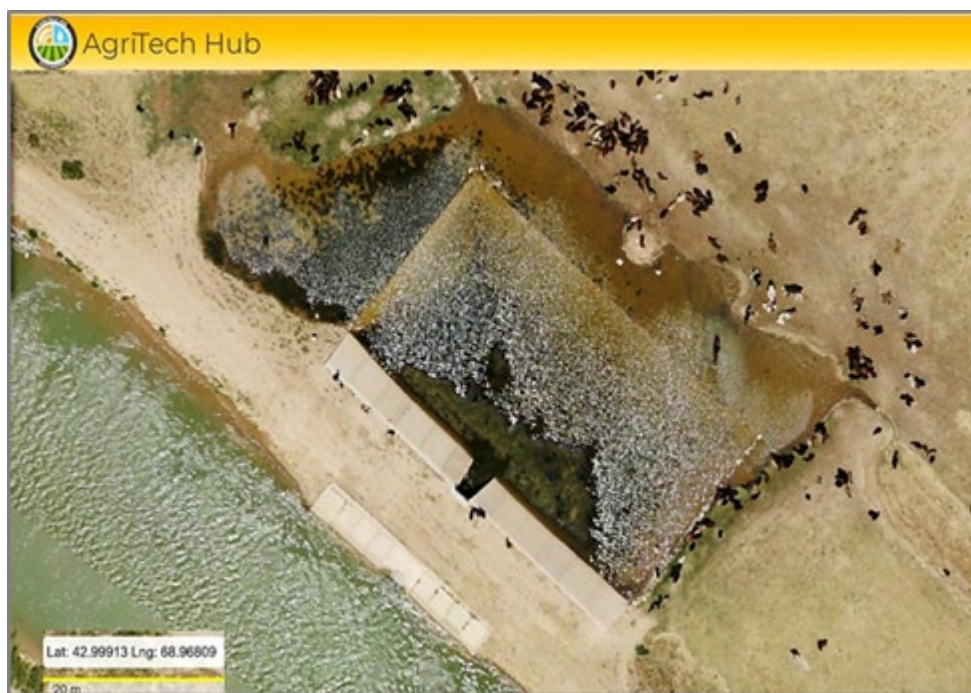

Рис. 14. Избыточное отведение воды из ТМК для водопоя скота, повреждающее откосы канала (Т-9, снимок квадрокоптером в 2019 г.)

Рис.15. Разливы воды в пунктах водопоя скота при наличии оборудованного водовыпуска (слева, снимок дроном и его изображение на карте “Google Earth”, Т-13), а также при его отсутствии (справа).

Рис.16. Затопление и подтопление смежных с ТМК земель, Т-11 (слева) и затопление земель при пересечении ТМК и р. Арыстанды, Т-7 (справа)

Заключение.

Оптимизация водопользования на Арысь-Туркестанской оросительной системе должна предусматривать комплекс мероприятий по уменьшению непроизводительных потерь во всем водохозяйственном комплексе. Первоочередным (по времени осуществления) должно быть устранение потерь воды из магистральных каналов АМК и ТМК, обусловленных техническим состоянием сооружений на них, а также несанкционированного водоотведения, особенно без должного инженерного обустройства таких пунктов. Наиболее важным, но требующим значительно большего времени и средств, является разработка и осуществление мероприятий по уменьшению фильтрационных потерь из магистральных каналов, особенно на участках с неглубоким залеганием галечников. Предстоит также длительная (многолетняя) работа по совершенствованию внутрихозяйственных оросительных и дренажных сетей, особенно в условиях разгосударствления земельных ресурсов, оптимизация

технологий орошения и поливных и оросительных норм, подбор менее требовательных к воде сортов выращиваемых культур. Стратегически важной становится и проблема повышения водообеспеченности всей оросительной системы путем привлечения дополнительных водных ресурсов, прежде всего за счет перераспределения стока реки Арысь (создание Березовского водохранилища), а также за счет более полного использования подземных и коллекторно-сбросных вод.

Литература.

1. Аверьянов С.Ф. Заключение на уточненное проектное задание Арысь-Туркестанского канала. - Фонды ин-та «Союзгипрорис». 1963.
2. Вышпольский Ф.Ф. Разработка и обоснование оптимальных норм для промывки засоленных почв на примере Арысь-Туркестанского массива. - Автореф. Алма-Ата, 1971. - 22 с.
3. Егоричев Г.А., Стародубцев В.М. Почвенно-мелиоративные условия в зоне влияния Бугунского водохранилища // Проблемы мелиорации почв Средней Азии и Казахстана. - Изд. АН КазССР: Алма-Ата, 1970. - С. 280-285.
4. Жихарева Г.А., Курмангалиев А.Б., Соколов А.А. Почвы Каахской ССР. Вып.12. Почвы Чимкентской области. - Изд. АН КазССР: Алма-Ата, 1969. - 412 с.
5. Ковда В.А., Егоров В.В. Оценка ландшафтов для ирригации и дренажа // Почвы аридной зоны как объект орошения. - Наука: Москва, 1968. - 116 с.
6. Соколов А.А. Природные зоны Казахстана // Агрохимическая характеристика почв СССР. Казахстан и Челябинская область. - Наука: Москва, 1968. - с. 9-24.
7. Стародубцев В.М. Водно-солевой режим и вопросы мелиоративного улучшения почв Арысь-Туркестанского массива. - Автореф. канд. дисс. Алма-Ата, 1972. - 28 с.
8. Стародубцев В.М. Почвенно-мелиоративные процессы в зоне влияния водохранилищ // Проблемы освоения пустынь, - 1977. - №6. - С.18-26.
9. Стародубцев В.М. Влияние водохранилищ на почвы. Изд. Наука: Алма-Ата, 1986. - 296 с.
10. Стародубцев В.М. Влияние Бугуньского водохранилища на побережье за 50 лет // Аридные экосистемы, 2012. - т.18. - № 2(51). - С. 91-97.

References:

1. Averyanov S.F. Conclusion on the updated design assignment of the Arys-Turkestan Canal. - Funds of the Institute "Soyuzgiproris". 1963.
2. Vyshpolsky F.F. Development and justification of optimal standards for washing saline soils using the Arys-Turkestan massif as an example. - Abstract. cand. diss. Alma-Ata, 1971.- 22 p.
3. Egorichev G.A., Starodubtsev V.M. Soil-reclamation conditions in the Bugun reservoir' zone of influence // Problems of soil reclamation in Central Asia and Kazakhstan. - Academy of Sciences of the Kazakh SSR: Alma-Ata, 1970. - Pp. 280-285.
4. Zhikhareva G.A., Kurmangaliev A.B., Sokolov A.A. Soil of the Kazakh SSR. Issue 12. Soils of the Shymkent region. - Academy of Sciences of the Kazakh SSR: Alma-Ata, 1969. - 412 p.
5. Kovda V.A., Egorov V.V. Assessment of landscapes for irrigation and drainage // Soils of the arid zone as an irrigation object. - Science: Moscow, 1968. - 116 p.

6. Sokolov A.A. Natural zones of Kazakhstan // Agrochemical characteristics of the soils of the USSR. Kazakhstan and Chelyabinsk region. - Science: Moscow, 1968. - p. 9-24.
7. Starodubtsev V.M. Water-salt regime and issues of soils reclamation improvement of the Arys-Turkestan massif. - Abstract. cand. diss. Alma-Ata, 1972.- 28 p.
8. Starodubtsev V.M. Soil-reclamation processes in the zone of reservoirs influence // Problems of desert development, - 1977. - No. 6. – p.18-26.
9. Starodubtsev V.M. The effect of reservoirs on soils. Science: Alma-Ata, 1986.- 296 p.
10. Starodubtsev V.M. The Influence of the Bugun Reservoir on the Coast for 50 Years // Arid Ecosystems, 2012.- vol. 18. - No. 2 (51). – p. 91-97.

Abstract: *The history of the design and development of the Arys-Turkestan irrigation system created on the foothill plain in Southern Kazakhstan is considered. Specific reclamation features of this territory, which represents the peripheral part of the merged cones (fens) of the the Karatau ridge southwestern slopes, are noted. Particular attention is paid to the influence of the irrigation Bugun reservoir on adjacent territories, in particular the processes of soil salinization, submergence and erosion. On the Arys (AMC) and Turkestan (TMC) canals, areas of unproductive water losses due to the state of hydraulic structures were identified using drones and the Google Earth mapping service. The dynamics of the irrigation development is analyzed, taking into account soil salinization, waterlogging and drainage use. Measures are proposed to improve the water supply for the irrigation system.*

Key words: *debris cones, irrigation, soil salinization, waterlogging, drainage.*

<http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-044>

DOI: 10.30890/2567-5273.2019-10-02-044

RESOURCE AND ENERGY SAVING TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITY OF SMALL ENTERPRISES

ТЕХНОЛОГИИ РЕСУРСО- И ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Les A. V. / Лесь А. В.

с.е.с. / к.э.н.

ORCID: 0000-0002-1746-3744

Rashchenko A. V. / Рашченко А. В.

с.е.с. / к.э.н.

ORCID: 0000-0002-7603-072X

Zhytomyr National Agroecological University Zhytomyr, Stary Boulevard, 7, 10008

Житомирский национальный агроэкологический университет,

Abstract.г. Житомир, Старый бульвар 7, 10008

Abstract. The article estimates energy and resource-efficient measures that foresee new levels of technological ways of transforming and consuming the resources used by the enterprise. It is suggested to consider the resource saving at the enterprise in various aspects (economic, financial security, technical, technological and social information). Directions and constituent estimates of resource consumption are given. It is substantiated that the organizational mechanism of implementation of measures for conservation of resources in small enterprises should be possible from the point of view of technological decisions and economic justification of the efficiency of modernization. Thus, the organization of the introduction of energy and resource-saving technologies in the activities of enterprises should be part of the process of improving the efficiency of energy and resource consumption.

Key words: environmental protection technologies, energy efficiency, resource conservation.

Rapid development of technologies and relatively open access to them for businesses provides new opportunities for development. However, they cause an uncontrolled growth of energy and resource use. That is why it is important to control the environmental aspects of energy and resource consumption. This topic is especially relevant in the context of the transformation of the problem of saving resources and their rational consumption to one of the factors of the development of enterprises.

We consider energy and resource saving as an activity that involves taking measures and applying technological solutions that provide savings for the main types of resources (including energy). Energy and resource efficient measures are most relevant as they include new levels of technological ways of transforming and consuming the resources used by enterprises. They also comprise the efficient allocation and use of resources, thereby reducing the environmental impact.

We believe that resource saving at the enterprise should include four main directions:

- economic as achievement of efficiency of use of production resources;
- financial security and efficiency of implementation of resource-saving measures;
- technical and technological as providing the enterprise with efficient and environmentally safe fixed and working capital;
- social and informational as a continuous education and maximum involvement

of employees of the enterprise in the implementation of energy and resource saving measures.

Projects of implementation of energy and resource conservation measures at enterprises aim to reduce the consumption of all types of resources. They are needed because of the constant increase of the cost of resources, which affects the profitability of the business as a whole. However, in addition to the obvious argument for such projects (reducing utility bills), the following aspects should be noted:

- increasing of term of effective operation of office (industrial) building;
- increasing the comfort of being in the building of clients and employees of the enterprise;
- improving of the condition of the ventilation systems of buildings, basic production and sanitary equipment;
- improving the quality of production of goods (providing of services), etc.

In general, resource savings by types of resources can be divided into measures to improve the efficiency of energy (electrical and thermal), water, materials, funds and personnel (labor resources) of the enterprise. This study focuses on the first two types of resources that are of the greatest environmental importance.

In the area of the improving the energy efficiency of buildings, measures include improving of the heat retention of fencing structures and improving their heating systems. In addition, it is important to apply technologies that can improve the state of cold and hot water systems. Efficient use of energy also implies the rational placement and economical use of electricity for the operation of the equipment of the enterprise and for lighting its premises. For certain types of business, the issue of the proper organization of the ventilation system, which must fulfill its functions of updating and purifying the air and be as efficient as possible in terms of the cost of electricity for its operation, is fundamentally important.

The methodology of estimating the use of resources and energy at the enterprise involves the following works: 1) technical inspection of the enterprise and measurement of indicators of consumption of resources (water, electricity); 2) analysis of indicators of use of resources at the enterprise (water, electric and thermal energy).

It should be noted that projects for the implementation of energy and resource-saving measures at enterprises should be based on a detailed survey of structures, systems of supply of resources, technological processes and equipment. Only under such conditions is it possible to develop the high quality project and to implement it with minimal risks and financial costs.

Carrying out an assessment of the use of resources by an enterprise and developing clear recommendations based on it can ensure the reduction of the use of electricity, heat, water, gas, etc. (Table 1). At the same time, the receipt of information about the object should be as complete as possible and economically justified.

These assessment steps are a simplified version of the methodologies adopted by the current regulations of Ukraine [1, 2]. We believe that this type of resource and energy consumption assessment is acceptable for small businesses that do not use energy-consuming equipment and have already carried out basic energy-saving and

warming measures. After all, unlike the approaches typical of large companies and organizations, the managers of such enterprises are usually not ready to spend additional funds for the diagnostics of the enterprise and organization activities.

At the same time, the methodology should include the measurement of the amount of thermal energy required to maintain the normative temperature indicators in the premises and the volume of water supply, which will ensure the normal functioning of the enterprise.

Table 1

Directions and components of resource consumption estimates

Areas of assessment	Complements	Resources
Heating systems		
Enterprise	- system of individual heating of the enterprise; - state and distribution system at the enterprise; - condition and isolation of basements or attics; - presence of weather regulation in the thermal point; - condition and thermo-regulation of heating appliances.	Electricity, thermal energy, water
Building	district heating system; - state and distribution system in the house; - condition and isolation of basements and attics; - presence of weather regulation in the thermal point; - condition and thermo-regulation of heating appliances.	
Building options	- type and structural features of the building; - state of translucent structures (windows, balcony doors).	Thermal energy
Equipment		
Specialized	- condition and class of energy efficiency of equipment; - equipment usage mode.	Electricity, water
Sanitary-engineering	- condition and characteristics of the whater heaters (heating element capacity, tank volume); - condition of water-locking and regulating fittings, sanitary engineering and all equipment of water supply.	
Public use	- condition and class of energy efficiency of equipment; - equipment usage mode.	
Airing	- the condition and capacity of specialized airing equipment (motor power, capacity, pressure, receiver volume, number of cylinders); - general airing systems condition and capacity (air velocity, relative humidity, temperature).	Electricity
Lighting		
Specialized	- light levels; - Reflection of light from ceiling, walls and floor; - color illumination temperature; - color matching index.	Electricity
Public use	- the level of illumination of the premises providing the lamps of general illumination.	

Thus, a full assessment of the efficiency of consumption of resources at the enterprise includes separate directions and components: systems of heating, lighting, ventilation, etc. Its conducting requires financial resources, staff time, and involvement of external experts. However, developing an energy and resource efficiency action plan is not possible without analytical preparation. Even if the employees carry it out, it is possible to achieve a reduction in the consumption of resources through organizational measures and work on the principles of "green

office".

An organizational mechanism for implementing measures to conserve resources in small businesses should be possible from technological solutions and economic justification for the effectiveness of modernization. Conventionally, this process can be represented as a block diagram (Fig. 1).

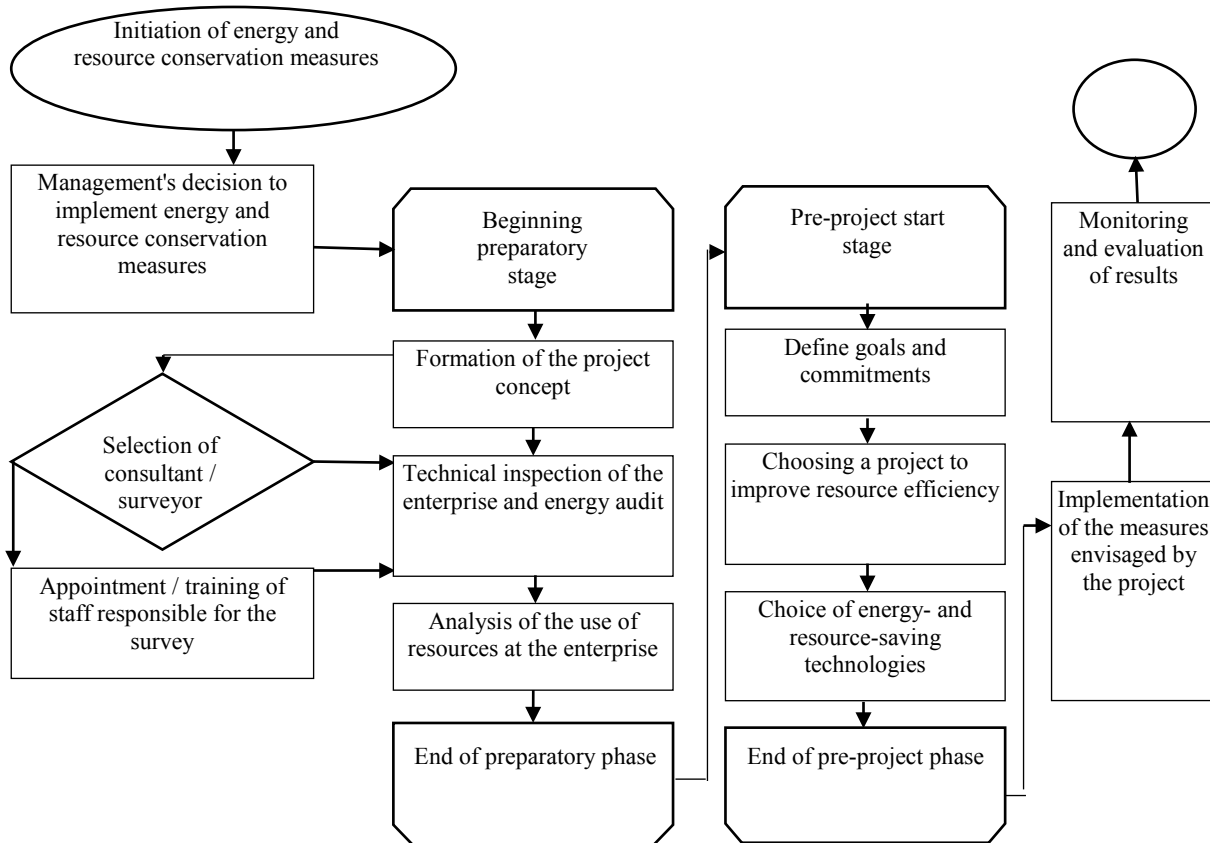

Fig. 1. Block diagram of organization of introduction of energy and resource-saving technologies in the activity of enterprises

In general, specialists and employees, who are sufficiently motivated to obtain positive results of the planned activities, should carry out each stage of the project implementation. Traditionally, experts have identified two main groups of resource conservation measures: short-term activities that are capable of delivering relatively fast results and basic activities that can provide a high level of resource savings [2, p. 14]. The first group of events includes, first and foremost, information companies held among employees of small businesses; rules of procurement of working capital, which save resources and others. The second group of measures include the selection and implementation of energy and resource-saving measures and technologies that will provide the opportunity to eliminate the causes of low efficiency of resource consumption by the enterprise [2, p. 17].

It is particularly appropriate to emphasize the financial aspect of implementing energy and resource conservation measures. Obviously, it is the core group of activities that will require some investment and additional funding to realize them. In the process of selecting the best project to improve the use of resources and energy

and resource-saving technologies, the financial component itself can potentially have the greatest weight.

Conclusions. Thus, the organization of the introduction of energy and resource-saving technologies in the activities of enterprises should be part of the process of improving the efficiency of energy and resource consumption. This process involves six steps, the ultimate goal of which is to increase the level of resource savings and reduce the enterprise's dependence on resource suppliers. Further research needs to assess the state of fixed assets of enterprises from the point of view of their resource conservation, as well as the peculiarities of management decisions on their updating.

References.

1. Berezin O. (2015) Environmental aspects of enterprise resource conservation [Online], available at: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/2861/1/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%96%D0%BD.pdf> (Accessed 27 December 2019)
2. EU countries 'experience in improving energy efficiency, energy audit and energy management in countries' economies [Online], available at: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/Pidvyshhennya-energoefektyvnosti-v-YES.pdf> (Accessed 27 December 2019)
3. Ukraine's Energy Strategy for the Period up to 2035 “Security, Energy Efficiency, Competitiveness” [Online], available at: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245234085 (Accessed 27 December 2019)

Article Submitted: 10.11.2019
© Les A. V., Rashchenko A. V.

УДК 339.92:334.726 (477)

**SIGNIFICANT BRANDING OF UNITED STATES' TNCs AT THEIR
IMPACT ON MOST ECONOMICAL PROCESSES****ЗНАЧЕННЯ БРЕНДИНГУ ТНК СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ ДЛЯ ВПЛИВУ НА СВІТОВІ
ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ**

Medynska T.I. / Мединська Т.І.

c.e.s., as. prof. / к.е.н., доц.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6838-6401>

SPIN: 7073-0181

Rivne State Humanitarian University, Rivne, St. Bandery, 12, 33000

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Ст. Бандери, 12, 33000

Анотація. У сучасному суспільстві кардинально змінюються взаємовідносини суб'єктів ринку. Посилюється роль споживачів в системі ринкових відносин і активізувалося тиск з боку приватних марок торгових посередників. Домінування споживачів в системі ринкових відносин змінює пріоритети маркетингової діяльності фірм, розставляє нові акценти в розвитку брендингу. Транснаціональні корпорації (ТНК) Сполучених Штатів сьогодні як ключові суб'єкти світогосподарських зв'язків визначають вплив своїх брендів на планетарні господарські зв'язки та економіку.

Ключові слова: ТНК, брендинг, світові економічні процеси, глобальна економіка, позиціонування, цінності, інформаційна революція, Сполучені Штати

Вступ. У ХХІ столітті в умовах лібералізації міжнародної торгівлі, активного розвитку міжнародної економічної інтеграції, концепція міжнародного брендингу стала методом підвищення капіталізації для транснаціональних корпорацій (ТНК). Національні ринки капіталу все активніше реагують на оцінку міжнародного бренду. Якщо порівнювати портфелі найбільш сильних міжнародних брендів, якими є бренди ТНК США, з їх портфелями цінних паперів, то з року в рік спостерігається сильний вплив перших на останні.

Таким чином, вартість торгової марки і виведення її на міжнародний рівень стає ефективним способом підвищення капіталізації ТНК. Міжнародний брендинг пройшов кілька стадій еволюції [1, с. 40-41], але став він таким (міжнародним), на нашу думку, лише на заключному етапі свого розвитку, який проходив з початку 1980-х рр. Даному етапу передували безліч злиттів і поглинань ТНК. В цей же час з'явилися дослідження, які розглядають бренд як нематеріальний актив. Ключовим завданням управління міжнародним брендом має стати нарощування його капіталізації, оскільки бренд з високою вартістю впливає як на криву попиту, так і на криву пропозиції за рахунок економії на масштабах виробництва і збуту, більшої лояльності посередників, зменшення кадрових витрат і витрат на залучення зовнішніх запозичень.

Основний текст.

Існують різні стратегії диференціації бренду на світовому ринку. Диференціація на основі товару проводиться за його експлуатаційними якостями, терміном служби, надійності, стилю, дизайну, деякими параметрами сервісу і т.п. Для вибору стратегії диференціації необхідно визначити, яка

властивість продукту або характеристика послуги становлять найбільшу цінність для покупців, і підготувати пропозицію, яка перевершить їх очікування. Цей процес, на думку експертів, може бути розділений на три етапи: а) створення моделі споживчих переваг; б) побудова ієрархії споживчих цінностей; в) визначення пакета таких цінностей. Важливим елементом концепції міжнародного брендингу є і приріст вартості самих міжнародних брендів.

При ранжируванні 100-та найбільш дорогих брендів світу компанією Interbrand враховується фактор їх “міжнародності” (глобальності), тобто обов’язково, щоб десь третину своєї виручки компанія отримувала за межами своєї країни, себто володіла деякими рівнем транснаціоналізації. Фактор глобальності брендів безпосередньо впливає на їх вартість.

Найчастіше вартість бренду може перевищувати вартість всіх відчутних активів компанії, з урахуванням навіть доданої до активів вартості обсягу її виробництва. Також слід вказати на нерівнозначні темпи зростання вартості різних міжнародних брендів. Крім цього, спостерігається відчутний приріст вартості брендів високотехнологічних компаній, тоді як вартість брендів традиційних “гігантів”, наприклад електротехнічної промисловості, знижується. Якщо проаналізувати домінування тих чи інших секторів і галузей серед ключових міжнародних брендів (за показником сукупної вартості), то за 2007-2019 рр., від початку глобальної економічної кризи в Сполучених Штатах, виявляється, що істотно зросла частка брендів технологічної сфери та сфери телекомунікацій [2].

Більшість ТНК прагне до нарощування свого брендового капіталу: важливість цього було усвідомлена в США ще у 1988 році при придбанні компанією Philip Morris компанії Kraft Foods за 12 млрд дол, що на той момент в шість разів перевищувало її балансову вартість [3, с. 213].

Партнерства корпорацій і альянси також надають позитивний вплив на вартість міжнародних брендів. Сильний міжнародний бренд здатний впливати на біржовий курс акцій ТНК і її прибутковість. Так, сильний бренд, за деякими оцінками фахівців, перевищує вартість акції на 5-7% у порівнянні зі слабким.

Сьогодні матеріальні активи для типової міжнародної компанії складають 25% від її загальної вартості, тоді як три десятиліття тому цей показник становив 80%. Наприклад, активи американського бренду Coca-Cola, включаючи патентні, авторські права та інші торгові знаки, знизилися за одне десятиліття 1990-х рр. з 75 до 10% від загальної вартості компанії. У даний час кожна ТНК розробляє бренд-стратегію, яка визначає ключові характеристики, що диференціюють бренд, структуру підрозділів компанії і її продуктів, ключові аудиторії бренду і стратегію позиціонування.

Протягом останніх років в рейтингу *Interbrand* домінують американські бренди – їх у першій десятці вісім. Традиційно американські бренди лідирують на ринку товарів повсякденного вжитку, комп’ютерної техніки і фінансових послуг - *Apple, Google, IBM, Microsoft*. Однак в останні роки азіатські бренди - *Samsung* і *Toyota* - стрімко піднімаються вгору по рейтингу, демонструючи впевнене зростання. Так, на ринку автомобілів, де американські фірми

традиційно займали провідні позиції, японський бренд *Toyota* помітно потіснив традиційних лідерів рейтингу.

Така тенденція в рейтингу насамперед пов'язана зі зміною стратегічних пріоритетів. Багато брендів повністю перебудувалися на *нову модель безперервного мультисенсорного спілкування зі споживачем*.

Наприклад, бренди лідируючої американської групи GAFA (*Google, Apple, Facebook і Amazon*) значно вдосконалили свою турботу про споживачів. Так, *Amazon* в 2015 р відкрив свій перший книжковий магазин в Сіетлі, де клієнти можуть переглядати книги і одночасно прочитати відгуки клієнтів.

Брендинг стає мультисенсорним. У створенні бренду підсумовується весь досвід, отриманий споживачем. На додаток до дизайну логотипу і зовнішнього вигляду компанії досліджують і задіюють усі органи чуття споживача, щоб створити унікальний світ спілкування з брендом для покупця. [1]

Мережа готелів *Four Seasons* походженням зі Сполучених Штатів використовує систему кондиціонування для поширення характерних запахів і ароматів протягом усього перебування гостя в готелі. Американська *Virgin* використовує персоналізовані екрани для замовлення продуктів харчування і напоїв, а також особливий світ, щоб забезпечити незабутню атмосферу польоту, незрівнянну ні з однією іншою авіакомпанією.

Онлайн-бренди стали конкурувати з офлайн-брендами на традиційних ринках. Інтернет-магазини склали реальну конкуренцію традиційним роздрібним продажам, поєднуючи якість послуг фізичного магазину з інформативністю, гнучкістю і можливостями цифрового офісу.

Практика розвинених країн – США, ЄС та Японії – свідчить про те, що реалізація концепції міжнародного брендингу дозволяє компаніям створювати бар'єри на ринку для локальних конкурентів, спрощує введення нових продуктів на нові зарубіжні ринки, дозволяє легше освоювати їх нові ніші.

Сильний міжнародний бренд, який вже завоював лояльність споживачів на низці ринків, має потужні можливості для розширення на інші категорії товарів. У свою чергу, слід враховувати, що вартість міжнародного бренду може скоротитися в результаті фальсифікацій, які використовують репутацію і досвід бренду і створюють на цій основі товар гіршої якості, водночас у цілому ідентичний. Тому захист міжнародних брендів на всіх рівнях сприятиме збереженню репутації, цінності брендів, і іміджу транснаціональних компаній. Проблемним аспектом правового регулювання міжнародних брендів залишаються складності гармонізації міжнародного законодавства з реєстрації та захисту торгових марок.

Ці складнощі мають місце через одночасну дію двох принципів, що визначають ступінь захищеності брендів: принцип першого використання (застосовується у США, Великобританії та Канаді) і принцип реєстрації (застосовується в країнах ЄС). У спеціальній літературі зазначається, що в умовах нарощування швидкості процесів глобалізації світової економіки та відповідної уніфікації спостерігається тенденція поступового переходу на реєстраційну систему, що визначає правомочних користувачів марок, термін і області захисту [4, с. 15].

Також ця система передбачає уніфікацію основних вимог до міжнародних брендів, сприяє розвитку міжкорпоративних відносин ТНК на світовому ринку. Щоб створити конкурентоспроможний міжнародний бренд і забезпечити ступінь його захисту як фактор його капіталізації, необхідно враховувати національні правила реєстрації марок в країнах виробництва і реалізації брендів товарів.

Багаторічний ефективний процес бренд-менеджменту в транснаціональних компаніях (ТНК) сприяв *перетворенню брендів в цінні нематеріальні активи*, вартість яких обчислюється мільярдами доларів. За даними консалтингової компанії *Interbrand* опублікувала рейтинг вартості брендів за 2016 року, після багаторічного безумовного лідерства бренд *Coca-Cola* поступився дві позиції новим ІТ-брендам і посів третю сходинку, втративши 7 % вартості у порівнянні з попереднім роком (табл. 1 [5]).

Таблиця 1

Рейтинг вартості глобальних брендів у 2016 році

Рейтинг	Бренд	Країна	Сектор	Тренд	Вартість бренду, млн дол
1	Apple	США	технології	+ 5%	178,119
2	Google	США	технології	+11%	133,252
3	Coca-Cola	США	напої	- 7%	73,102
4	Microsoft	США	технології	+ 8%	72,795
5	Toyota	Японія	автомобілебудування	+ 9%	53,580
6	IBM	США	бізнес-служби	-19%	52,500
7	Samsung	Південна Корея	технології	+14%	51,808
8	Amazon	США	роздрібна торгівля	+33%	50,338
9	Mercedes-Benz	Німеччина	автомобілебудування	+18%	43,490
10	General Electric	США	багатогалузева корпорація	+2%	43,130

На тлі збільшення активності споживачів в соціальному просторі бренди також *активізували продажі в соціальних мережах*. За прогнозами аналітиків, в найближчому майбутньому бренди зможуть пропонувати свої товари безпосередньо на сторінках соціальних мереж, забезпечивши таким чином дійсне глобальний охоплення і кількарразове зростання доходів власників брендів. За даними експертних ЗМІ, в даний час вже ведеться тестування функції продажів на сторінках *Facebook*.

Бренди перейшли в *режим мікрофрагментарного спілкування зі споживачем*, конкуруючи за кожен момент контакту в швидкому ритмі

ділового спілкування. Цілісність образу і іміджу бренду залежить від послідовності таких мікроконтактів. Очевидно, що успіх брендів буде визначатися їхньою здатністю не тільки прогнозувати фізичний контакт зі споживачем, а й вгадувати його емоційний настрій в сприйнятті бренду. Найбільш чутливі до емоційного стану споживача бренди отримують доступ до споживача і формують особливу мекосистему (*mecosystem*) споживача, так зване найближче оточення споживача, якому він довіряє і який формує його як особистість.

В рамках концепції мекосистем ритейлери створюють унікальні спеціалізовані магазини. Зокрема, з метою розширити присутність бренду і спростити покупцям комунікацію з ними в будь-якій точці світу власники великих торговельних мереж відкривають маленькі, спеціально обладнані магазини у віддалених районах.

Цінність бренду стала багато в чому визначатися політикою компаній за межами традиційних для них ринків, і особливо на швидко зростаючих ринках Азії, зокрема в Індії або Китаї. У цьому сенсі показовими є приклади *Coca-Cola*, *Pepsi* і *McDonalds*, які з успіхом використовують національну специфіку в досягненні впізнаваності своїх товарів.

Так, найбільша мережа швидкого харчування *McDonald's* планує найближчим часом відкрити вегетаріанські ресторани, розраховуючи на збільшення кількості відвідувачів в тих країнах, де споживання свинини заборонено з релігійних міркувань (в азіатському регіоні). При цьому раніше в *McDonald's* вже робилися спроби запропонувати споживачам баранину. Але ця практика не увінчалася успіхом, оскільки гамбургери з бараниною не сподобалися відвідувачам.

Сервісно-торговельні компанії шукають способи, щоб максимально полегшити процес покупки, зробити його простіше і приємніше для покупців.

Висновки.

Політика пропагування економічної глобалізації Сполученими Штатами в останні роки призвела до розшарування суспільства: з одного боку вищою мірою глобалізовані розвинуті країни Західної Європи, Америки, Японія, нові індустріальні країни, з іншого – слаборозвинуті країни Африки, Азії, Латинської Америки. Водночас, майбутнє світового господарства буде значною мірою визначатись тими регіонами, де глобалізація вже стала невід'ємною частиною суспільного економічного відтворення.

Необхідно брати до уваги певні міжнародні принципи і систему реєстрації глобальних торгових марок, які визначаються Угодою про міжнародну реєстрацію торгових марок. Даний документ гарантує захист брендів і їх вартості, а також гармонізує процедуру їх реєстрації. Розвиток глобальних інформаційних технологій, зокрема, мережі Інтернет, відкриває широкі можливості щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності портфелів брендів. Однак, з іншого боку, з'являються нові проблеми в області їх захисту. Відсутність єдиного гармонізованого міжнародного законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності у віртуальному середовищі, що стала в сучасних умовах одним з ключових інструментів ведення бізнесу, зокрема для

ТНК США, робить міжнародні бренди і доменні імена в мережі Інтернет уразливими і обумовлює необхідність тіснішої глобальної та регіональної інтеграції із вказаного кола питань.

Література:

1. Рузакова, О. В. Методологические подходы к оценке стоимости бренда / О. В. Рузакова, А. В. Перфильев // Управленец. – 2011. – № 7-8 (23-24). – С. 40-45.
2. Best Global Brands 2019 : The annual report on the world's most valuable global brands. – 2019. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.interbrand.com/best-brands/best-global-brands/2019/ranking/> (дата звернення: 14.12.2019).
3. Рожков, И. Я. От брендинга к бренд-билдингу / И. Я. Рожков, В. Г. Кисмерешкин. – М. : Гелла-Принт, 2004. – 320 с.
4. Казнина, О. В. Торговые марки в условиях глобализации и оценка их стоимости : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Ольга Викторовна Казнина. – М. : МГИМО МИД РФ, 2006. – 26 с.
5. Рейтинг Interbrand 2016. URL: <http://interbrand.com/best-brands/best-globalbrands/2016/ranking/>.

References:

1. Ruzakova, O.V. (2011). Methodological approaches to brand value assessment / O. V. Ruzakova, A. V. Perfilyev in Manager, issue 7-8 (23-24), pp. 40-45.
2. Best Global Brands 2019 : The annual report on the world's most valuable global brands. – 2019. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.interbrand.com/best-brands/best-global-brands/2019/ranking/>.
3. Rozhkov, I. Ya. (2004). From branding to brand building / I. Ya. Rozhkov, V. G. Kismereshkin, M.: Gella-Print, 320 p.
4. Kaznina, O.V. (2006). Trademarks in the context of globalization and the assessment of their value: author. dis. ... cand. econ. sciences: 08.00.14 / Olga Viktorovna Kaznina. – M.: MGIMO, Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 26 p.
5. Рейтинг Interbrand 2016. URL: <http://interbrand.com/best-brands/best-globalbrands/2016/ranking/>.

Abstract. In modern society there is a cardinal change in the relationship between the sub and secondary markets. The role of living in a system of marketable and active vise from the side of trading intermediaries private brands is getting more and more vital. Home living in the system of marketplace marketing ideas, priorities of marketing activities marks a new placement of emphasis in branding development. Today Transnational corporations (TNCs) successfully staffed state-of-the-art key sub-units to recognize our brand names in the global public domain and economy.

Key words: multinational corporation, branding, economic processes, global economy, position, values, information revolution, United States

Стаття підготовлена у рамках Комплексної НДР кафедри менеджменту РДГУ
(державний реєстраційний номер – 0116U007705)

Стаття відправлена: 25.12.2019 р.

© Мединська Т.І.

УДК 911.3:338.483

**ETHNO HOTELS AS A TREND IN UKRAINIAN HOSPITALITY
ЕТНО-ГОТЕЛІ ЯК ТРЕНД У СФЕРІ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСТИННОСТІ****Slashcheva A.V. / Слащева А.В.***s.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-8195-8944

Filimontseva I.O. / Філімонцева І.О.*Donetsk National University of Economics and Trade**named after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Tramvaina str., 16, 50005**Донецький національний університет економіки і торгівлі**імені Михайла Туган-Барановського, Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16, 50005*

Abstract. *The article explores the content of the concept of "ethno-hotel" as a new trend of the Ukrainian hospitality industry. The essence of ethno-tourism is revealed, the analysis of the current state of ethno-tourism in Ukraine, the typical ethno-regions of Ukraine are determined and new perspectives of its development in the context of the development of ethnic tourism are proposed. It is determined that the scientific literature lacks a clear understanding of the criteria and requirements for the design and operation of ethnic hotels. The criteria and requirements for the design of ethno-hotels that can be used in the practical activity of the establishments of the hotel and restaurant industry are developed.*

Key words: *ethno-tourism, ethno-hotels, state ethno-cultural policy, market of Ukrainian ethno-tourism, requirements for ethno-bodies.*

Ukraine has all the necessary potential components for the development of the modern tourism industry, namely: unique geographical, natural-climatic, historical-cultural and national-ethnographic resources. The total area suitable for tourism and recreation of natural landscapes is 9.4 million hectares, which have not yet been fully exploited. There are more than 125,000 monuments of archeology, architecture, town planning, history and art in the territory of our country [1].

The biggest development in Ukraine at present, tourism receives in the Black Sea coast, in the Carpathians, in Kiyv [2]. However, there are regions where there are great potentials for domestic and inbound tourism, but they are not open and therefore not appreciated. This potential has the realm of the Donetsk region with a real pearl – the Azov coast, where you can develop tourism with family vacations and wellness, radial tourist excursions, sea cruises and walks, organize as romantic, wedding, photo- and gastrotours, and to develop ethno-tourism [3].

Ethnic tourism has emerged as a tool used in many countries to support the economic and cultural development of regions and to help preserve cultural heritage. It is an interesting kind of tourism that offers to travel your country, combining holidays with knowledge of its people, its culture and traditions. He has recently appeared in Ukraine, but now he promises to become a popular and favorite destination not only for Ukrainians, but also for foreigners who want to study the national traditions of the Ukrainian people and national minorities [4]. Extremely important and always timely is the development of cultural and educational tourism, which is widely popular in the world, covering all aspects of travel and excursions. An important component of cultural and cognitive tourism is ethnographic, which attracts the traveler with originality, uniqueness, and often exotic. Therefore, the

preservation, development and enrichment of ethno-resources is an important prerequisite for the development of ethnographic tourism as a promising branch of the country's economy, by optimizing the processes of territorial development, job creation and cultural heritage preservation factor [5].

In conditions of currency fluctuations and a decrease in the purchasing power of the population in Ukraine, an excellent opportunity appears to promote domestic tourism. Ethno-tours are gaining popularity today. Demand for them has been gradually growing over the past few years. According to experts, an upsurge in interest in the near future may be caused by offers of tours to places of compact residence of national minorities of Ukraine with a strong national component. National cuisine, costumes and pronounced flavor - it is always interesting and at some point becomes a top trend. But if there are ethnic tours, then there must be a placement corresponding to them – ethno-hotels.

Ethno-hotels are hotels oriented towards a certain culture, religion, unity of origin, customs and way of life of a people, tribe [6]. Sometimes you can find ethno-hotels occupying ancient buildings with a long history, but equipped with all amenities for the modern tourist. However, most often ethno-hotels are located in green areas, less often – within the city.

The market for ethno-hotels in Ukraine is underdeveloped. Today, there are only four hotels known to offer their services as an institution for ethno-tourism.

1. Ethno-wellness hotel "Ungvarsky" (Uzhhorod, Transcarpathian region) – it is both a hotel and a multi-lounge restaurant, and a wellness and wellness center with mineral water wells with an optimal balance of carbon dioxide, silicon and iron. The hotel offers comfortable rooms, a conference room, delicious Hutsul cuisine, gyms, a bath complex with Carpathian tubs and a wide range of spa services. Visitors have the opportunity to taste the best Transcarpathian wines in the tasting room, taste national dishes in the restaurant and enjoy a delicious break on the fireplace terrace.

«Ungvarska restoraniya» – the first and most famous ethno-restaurant in Uzhgorod. Most unique dishes at the restaurant are prepared according to ancient recipes of ethnic Transcarpathian cuisine (which includes Slovak, Hungarian, Romanian and Czech culinary traditions). In the tasting room you can taste Transcarpathian collection wines, honey, cheeses and liqueurs.

2. The ethnographic complex "Ukrainian Village" (Buzova village, Kyiv region) contains: a hotel offering family rooms of "ethno-huts" in ancient Ukrainian rural style, standard rooms and apartments; a lounge area in the woods and a mini zoo; a hut "Come" with the Ukrainian menu and "Tropical Cafe" with its own mini-greenhouse; ethno-museum, church, training center for training; a workshop for needlework workshops (angelics of cloth, felting from wool, watercolor, wooden toy, motanka doll, easter painting, maple painting, petrik painting), pottery, candlestick, woodcarving; bakery, as well as a gift shop.

3. Hotel "History" (Ivano-Frankivsk region, Polyanytsya village, Podyna tract) is a 4-storey conceptual design hotel dedicated to the history of Ukraine at different stages. It is a dark gray building that is illuminated by lanterns in the evening and at night, and therefore looks like a fairytale lodge. All rooms have names of one or another period in Ukrainian history and are respectively decorated: Cave, Trypillya,

Scythia, Kievan Rus, Serfdom, Prince, Cossacks, UPA and Classic. This is probably one of the most interesting hotels in Ukraine.

4. Holiday complex "Uslad" (Chernivtsi region, Sokiryansky district, Lomachintsi village) is an ethnocomplex located on the picturesque bank of the Dniester. A new unusual service offered to guests is lodging on the waterfront homes. Numbers literally float on the waves of the river. Comfortable two-storey houses (separate from each other) are equipped with all the necessary amenities. On the first floor there is a living area, on the second floor there is a spacious recreation area with deck chairs and a place for fishing or jumping into the water. Near the house is an opportunity to moor your boat or scooter. Panoramic windows allow you to view the views of the Dniester Canyon and Podilsky Tovtry National Nature Park, one of the seven natural wonders of Ukraine.

Etna Hotel 3 * (Lviv) and Etno Khostel Lviv position themselves as ethno-hotels, however, these establishments do not have any Ukrainian authenticity and do not offer the corresponding services.

There is no general term for the definition of ethno-hotels and, accordingly, each hotel can, at will, choose an arbitrary style for a particular ethnos. Therefore, defining clear requirements for ethno-hotels is a necessary task for scientists and hospitality workers.

The careful analysis of the normative and scientific-technical literature allowed us to generalize the available data and to offer basic and additional requirements for ethno-hotels:

1. The hotel should have a distinct authenticity and symbolism.
2. The name and interior design of the hotel are in accordance with the ethnic principles of one people.
3. Special menu in accordance with the gastronomic traditions of the ethnic group.
4. Personnel uniforms in accordance with the ethnic principles of one people.
5. Ethnic entertainment for guests.
6. The possibility of booking rooms by telephone in at least three languages
7. Website with the possibility of booking rooms in different languages.
8. Presence of natural reservoir.
9. The presence of a park area or forest.
10. Availability of playgrounds for ethno-festivals or master classes, performances by ethnic groups

Conclusion and conclusions.

The concept of "ethno-hotel" as a new trend of the Ukrainian hospitality industry was explored. The essence of ethno-tourism is revealed, the analysis of the current state of ethno-tourism in Ukraine, the typical ethno-regions of Ukraine are determined and new perspectives of its development in the context of the development of ethnic tourism are proposed.

The criteria and requirements for the design of ethno-hotels have been developed and can be used in the practical activity of the hotel and restaurant facilities.

References:

1. Kobal B. (2017). *Istoriya rozvitku etnografichnogo turizmu v Ukrayini* [History of ethnographic tourism development in Ukraine] in *Shidnoevropeyskiy istorichniy visnik* [East European Historical Bulletin], issue 2, pp. 98-102.
2. Rozhnova V., Teres N. (2013). *Problemi ta perspektivi rozvitku etnoturizmu: zarubizhniy ta ukrayinskiy dosvid* [Problems and prospects of ethno-tourism development: foreign and Ukrainian experience] in *Etnichna istoriya narodiv Evropi* [Ethnic history of the peoples of Europe], issue 39, pp. 35-44.
3. Dutchak O. (2013). *Teoretiko-metodologichni problemi ukrayinskogo etnoturizmu: istoriografiya* [Theoretical and methodological problems of Ukrainian ethno-tourism: historiography] in *Visnik Prikarpat'skogo universitetu. Seriya: Istoriya* [Bulletin of the Carpathian University. Series: History], issue 23-24, pp. 318-322.
4. Melko L.F. (2013). *Etnografichniy turizm yak skladova kulturno-piznavalnogo turizmu* [Ethnographic tourism as a component of cultural and cognitive tourism] in *Turizm u konteksti suchasnogo vimiru* [Tourism in the context of the modern dimension], issue 1, pp. 61-65.
5. Gavrilyuk A. (2013). *Suchasniy rozvitok ukrayinskogo etnoturizmu: zmina paradigmi* [Contemporary development of Ukrainian ethno-tourism: a paradigm shift] in *Suchasniy rozvitok ukraYinskogo etnoturizmu: zmlna paradigmi* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University.], issue 665-666, pp. 56-61.
6. Nezdoyminov S. G. (2009). *Turizm yak faktor regionalnogo rozvitku: metodologichniy aspekt ta praktichniy dosvid* [Tourism as a factor of regional development: methodological aspect and practical experience]: monograph. Odessa: Astroprint, 304 p.

Література:

1. Кобаль Б. Історія розвитку етнографічного туризму в Україні. Східноєвропейський історичний вісник. 2017. Вип. 2. С. 98-102.
2. Рожнова В., Терес Н. Проблеми та перспективи розвитку етнотуризму: зарубіжний та український досвід. *Етнічна історія народів Європи*. 2013. Вип. 39. С. 35-44.
3. Дутчак О. Теоретико-методологічні проблеми українського етнотуризму: історіографія. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Історія*. 2013. Вип. 23-24. С. 318-322.
4. Мелько Л.Ф. Етнографічний туризм як складова культурно-пізнавального туризму. *Туризм у контексті сучасного виміру: Збірник наукових праць*. К., Університет «КРОК», Вип.1. 2013. С. 61-65.
5. Гаврилюк А. Сучасний розвиток українського етнотуризму: зміна парадигми. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 665-666. С. 56-61.
6. Нездоймінов С.Г. Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія. Одеса: Астропринт, 2009. 304 с.

Анотація. У статті досліджено зміст поняття «етно-готелю» як нового тренду української індустрії гостинності. Розкрито сутність етно-туризму, проведено аналіз сучасного стану етно-туризму в Україні, визначено типові етно-регіони України та запропоновано нові перспективи його розвитку в контексті розвитку етнічного туризму. Визначено, що у науковій літературі відсутнє чітке розуміння критеріїв та вимог до проектування та роботи етно-готелів. Розроблено критерії та вимоги до проектування етно-готелів, які можна використовувати у практичній діяльності закладів готельно-ресторанного господарства.

Ключові слова: етнотуризм, етноготелі, державна етнокультурна політика, ринок українського етнотуризму, вимоги до етноготелів.

Article submitted: 10.11.2019.© Slashcheva A.V.

Expert-Peer Review Board of the journal Экспертно-рецензионный Совет журнала

Iliyev Veselin	candidate of technical sciences	assistant professor	Bulgaria
Chigirinskiy Yuliy L'vovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Volgograd State Technical University
Shpinkovskiy Aleksandr Anatol'yevich	candidate of technical sciences	assistant professor	Odessa National Polytechnic University
Muzylov Dmitriy Aleksandrovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Kharkov National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko
Privalov Yevgeniy Yevgrafovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Stavropol State Agrarian University
Kovalenko Tat'yana Antol'yevna	candidate of technical sciences		Povolzhsky State University of Telecommunications and Informatics
Tleuov Askhat Khalilovich	doctor of technical sciences	professor	Kazakh Agrotechnical University
Sysoyeva Vera Aleksandrovna	candidate of architectural sciences	assistant professor	Belarusian National Technical University
Nadopta Tat'yana Anatoliyevna	candidate of technical sciences		Khmelnitsky National University
Kapitanov Vasilij Pavlovich	doctor of technical sciences	professor	Odessa National Maritime University
Mel'nikov Aleksandr Yur'yevich	candidate of technical sciences	assistant professor	Donbass State Machine-Building Academy
Tolbatov Andrey Vladimirovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Sumy National Agrarian University
Vasilishin Vitaliy Yaroslavovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Tolbatov Sergey Vladimirovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Sumy National Agrarian University
Tolbatov Vladimir Aronovich	candidate of technical sciences	assistant professor	Sumy State University

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

Innovative economics and management

Инновационная экономика и менеджмент

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-007> 5
 ISSUES OF INFORMATION TECHNOLOGIES' IMPLEMENTATION IN THE
 MANAGEMENT OF A MODERN ENTERPRISE
 ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ
 ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ
Misyura D.E. / Місюра Д.Е.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-008> 10
 BANKRUPTCY RISK ASSESSMENT METHODS OF AGRICULTURAL
 ENTERPRISE
 МЕТОДИКИ ОЦІНКИ РИЗИКУ БАНКРУТСТВА
 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА
Ivashenko A.M. / Іващенко А. М.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-018> 15
 INNOVATIONS AS THE TOOL TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF
 THE HOTEL ENTERPRISE AT THE EXAMPLE OF THE «MONOTEL SPACE»
 CAPSULE HOTEL
 ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
 ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ КАПСУЛЬНОГО ГОТЕЛЮ «MONOTEL
 SPACE»
*Moskalenko D. M. / Москаленко Д. М., Koshshoi O. S. / Кошшої О. С.
 Nikitina T.A. / Нікітіна Т. А.*
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-024> 20
 WAYS OF REFORMING THE ACCOUNTING SYSTEM IN BANKING
 INSTITUTIONS
 ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКІВСЬКИХ
 УСТАНОВАХ
*Fursova V.A. / Фурсова В. А., Mozgova A. O. / Мозгова А.О.,
 Ronomareva S. S. / Пономарьова С. С.*
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-025> 24
 PROSPECTS FOR INCREASING THE ECONOMIC POTENTIAL OF HEMP
 PRODUCTION IN UKRAINE
 ПЕРСПЕКТИВИ НАРОЩУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЦТВА
 ПРОДУКЦІЇ КОНОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ
Korenivska L.V. / Коренівська Л.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-026> 34
 STRATEGIC MANAGEMENT AS A FACTOR OF ECONOMIC SECURITY OF
 THE ENTERPRISE
 СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
*Tolbatov A.V. / Толбатов А.В., Viunencko O.B. / В'юненко О.Б., Tolbatov S.V. / Толбатов С.В.
 Vuhaniailo S.M. / Виганяйло С.М., Tolbatov V.A. / Толбатов В.А.*

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-030> 40
INDUSTRIAL ENTERPRISES INVESTMENT: SOME ASPECTS OF STEAKHOLDER THEORY IN THE CONTEXT OF INTELLECTUAL CAPITAL
ІНВЕСТИЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТЕЙКХОЛДЕРСЬКОЇ ТЕОРІЇ У КОНТЕКСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
Kavetskiy V.V. / Кавецький В.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-037> 45
EVENT MANAGEMENT IN THE ACTIVITY OF THE HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISE
ВПРОВАДЖЕННЯ EVENT-МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА
Novikova.V.V. / Новікова В.В., Bondar N.P. / Бондар Н.П., Sharan L.O. / Шаран Л.О.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-040> 55
IRRIGATION DEVELOPMENT OF ARYS-TURKESTAN MASSIV IN SOUTH KAZAKHSTAN
ИРРИГАЦИОННОЕ ОСВОЕНИЕ АРЫСЬ-ТУРКЕСТАНСКОГО МАССИВА В ЮЖНОМ КАЗАХСТАНЕ
Starodubtsev V.M. / Стародубцев В.М., Beksultanov M.K. / Бексултанов М.К.
Kalibekova A. / Калыбекова А., Nurimbetov R.I. / Нуримбетов Р.И.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-044> 68
RESOURCE AND ENERGY SAVING TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITY OF SMALL ENTERPRISES
ТЕХНОЛОГИИ РЕСУРСО- И ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
Les A. V. / Лесь А. В., Rashchenko A. V. / Ращенко А. В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-048> 72
SIGNIFICANT BRANDING OF UNITED STATES' TNCs AT THEIR IMPACT ON MOST ECONOMICAL PROCESSES
ЗНАЧЕННЯ БРЕНДИНГУ ТНК СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ ДЛЯ ВПЛИВУ НА СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ
Medynska T.I. / Мединська Т.І.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit10-02-050> 79
ETHNO HOTELS AS A TREND IN UKRAINIAN HOSPITALITY
ЕТНО-ГОТЕЛІ ЯК ТРЕНД У СФЕРІ УКРАЇНСЬКОЇ ГОСТИННОСТІ
Slashcheva A.V. / Слащева А.В.
Filimontseva I.O. / Філімонцева І.О.

International periodic scientific journal

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
high impact factor (ICV: 84.35)

Issue №10

Part 2

December 2019

*Scientific achievements of the authors were also presented at the International Conference
" World science and technology trends '2019"
(December, 2019)*

*The decision of the international scientific conference:
works, that received positive feedback, have been recommended for publication in the journal
«Modern engineering and innovative technologies»*

Development of the original layout - Sergeieva&Co

Signed: 31.12.2019

Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe
e-mail: editor@moderntchno.de
site: www.moderntchno.de

*The publisher is not responsible for the reliability of the
information and scientific results presented in the articles*

With the support of International research
project SWorld
www.sworld.education

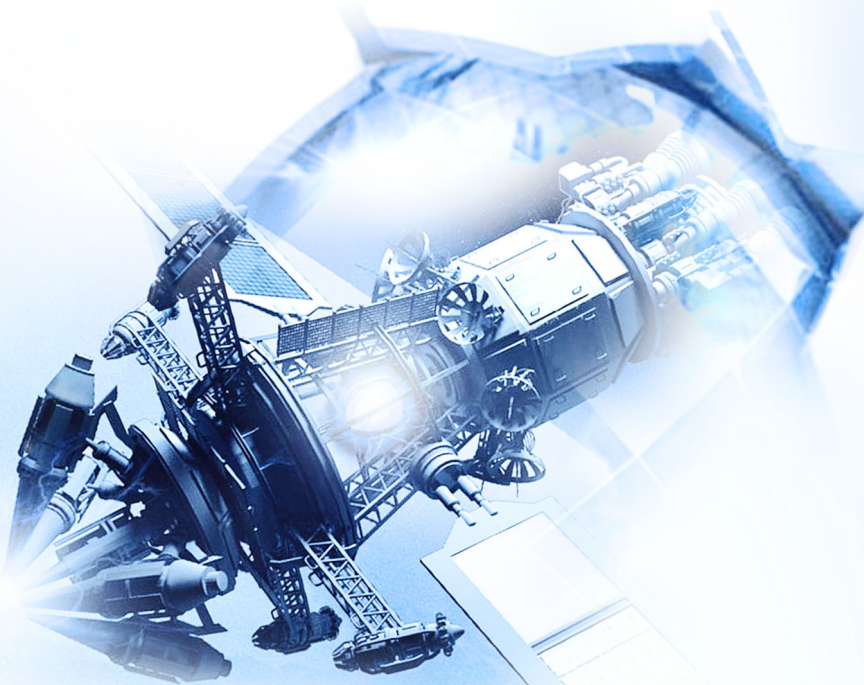
ISSN 2567-5273

9 772567 527306

10002

www.scientiftrends.de

e-mail: orgcom@scientiftrends.de